శ్రీకృష్ణదేవరాయాంధ్ర భాషానిలయమునకు
గ్రంథకర్త సమర్పితము -

ఓం

సటీక

(లింగిబ్రాహ్మణ)

వీరశైవవివాహవిధిః

श्री वीरशैव विवाहविधिः

చిదిరెమఠము వీరభద్రశర్మగారిచే

ఆంధ్రటిప్పణము వ్రాయబడి;

రావికోటి వీరయ్యగారిచే

ప్రకటింపబడిరు.

బెజవాడ, ఆంధ్రగ్రంథాలయ ప్రెస్, (లిమిటెడ్) యందు
క. కోదండరామయ్యగారిచే
ముద్రింపబడిరు.

౧౯౨౫

[వెల ఒక రూపాయి.

ఉపోద్ఘాతము

వీరశైవ వైదిక శిరోమణులారా,

జగదీశ్వరానుగ్రహ నిర్మితమగు నీజగతిని విశేషమతములాయా ఆచార్యులచే స్థాపింపబడినవను విషయమందరకును విదితమే యైనను ప్రస్తుతము వీరశైవ (లింగిబ్రాహ్మణ) మతస్థాపనాది సౌకర్యములు పాశ్చిమికులుదప్ప ప్రాగ్జనపదులంతగా నెరింగిన వారలుండరనియె నా తలంపు. కొన్ని భాష్యాది గ్రంథములాంధ్రదేశమందే గలవు దానం జేసి ఆంధ్రదేశీయ వీరశైవులొకానొకతరి స్వమత ప్రాచీన శ్రేష్ఠత్వమును స్వీయమనమునందే వర్ణించుచున్నారుగాని శాస్త్రాజ్ఞతచే పరమతీయుల దుర్వాదమునకు సదుత్తరదాతృవులు గాకయున్నారని ప్రత్యేకముగా వచింపనవసరము. ఆలోపమును బాపిద్రోలిన కర్ణాటక వీరశైవమహాశయులు ప్రాచీనమతగ్రంథ ప్రకటన ఘనాలమున వీరశైవ మతమున కుపకారమొనర్చి యపారమగుకీర్తిని సంపాదించిరని తెల్పుట కెంతయో సంతసించుచున్నాడ. "చేదబావి జలసమృద్ధిని గ్రామసింహమానందమొందినట్లు" పరదేశీయుల సుధారత నీక్షించిన నస్మత్సుఖ లభ్యమేమియును లేదుగదా. తత్కారణమున యథాశక్తి మతగ్రంథప్రసరణ మాంధ్రదేశమున గావించ నెంచియున్న నన్ను చిరకాలముచేనే తత్ప్రయత్నాతురులగు బ్రహ్మశ్రీ మక్తల్ బసవలింగసుధీగారును హైదరాబాదు శ్రీమహంతు మఠము చన్నబసవబుధులును ఇవ్విషయమును నెక్కుడు శ్రద్ధగావచించుచుండెడివారు తన్మధ్యమున దశవర్షములనుండి వివాహాది కర్మల శుద్ధప్రతులకై గాచియున్న వేదమూర్తి రావికోటి మఠము వీరయ్యా గారలకు వత్సరత్రయము క్రింద మైసూరు శుద్ధ వివాహప్రతి యొకటి శ్రీ॥ బసవలింగార్యుల మూలముననే కరగతమగుటచే నానందహృదయులై తత్క్షణమున మూలమును మాత్రమతిశీఘ్రమున నాంధ్రాక్షరములతో వ్రాసియా గ్రంథమును నాకడ బంపి కర్ణాటక భాషానుసారమున నీపొత్తమునకు ఆంధ్రటిప్పణము వ్రాయుడని యాజ్ఞాపించిరి. తత్సచ్ఛాసనమునకే సం

తుష్టుడనై మద్గురు సన్నిధానమున (నారాయణపేట బొమ్మలమఠము
న) యథామతి తెలుగు టిప్పణము కొన్ని మాసములలో సమాప్తిం
చి తద్గ్రంథమును వే॥ బసవలింగార్యుల సన్నిధికందింపగల్గితి వారపార
మగుదయచే బరిశోధించిరిగాని స్వదేహముయొక్క అనారోగ్యతవలన
నాగ్రంథమును రా॥ వీరయ్యగారలకందింపజాలనైరి. ఏతత్సంవత్సర
మున స్వదేశాగతుడనగు నన్నుగాంచి వీరయ్యగారు నీగ్రంథమును
గురించియే నెక్కువగప్రశ్నించి ముద్రణ సహాయమొనర్చెదననియు
మరల గ్రంథమునుపూర్తిగావించుడనియు యాజ్ఞాపించి స్వగ్రామమున
కేగిరి. పిదపవల్లయని గ్రంథరచనాప్రారంభ మొనర్చి పత్రాష్టకము
లిఖించునంతలో (మైలవరమున) మత్సహోదరి విగతప్రాణయయ్యెను
మహాశయులారా "శ్రేయాంసి బహువిఘ్నాని" యనువాక్యానుభవమింత
టితో సిద్ధించెనుగదా. ఈగ్రంథమున కంతరాయమిది యొండనియే
తలంపవలదు. ఎన్నియోగలవు. వానినిట బొందుపరచిన గ్రంథవిస్తరమే
గాక కార్యధురంధరత్వమును వెల్లడించిన దోషమునకు బాత్రుడ నగు
దుననుభీతిచే విరమించితి. తదనంతరము మాసద్వయాలస్యమున మర
ల నీపొత్తమును లిఖించ నుద్యమించి యత్యల్పకాలమున సమాప్తించ
గలిగితిని. కామికాది వాతులాంతాగమములలో నొకటగుఅంశ మదా
గమమందుక్తమగు నీవీరశైవ వివాహవిధిని మైసూరు వీరశైవ
సమాజాభిమానులు తమదేశీయభాషలో ముద్రించియుండిరి. కాని
ఎతద్గ్రంథోపకారము మనయాంధ్రదేశీయుల కొనర్చుట యత్యవసర
మని తెలుగు టిప్పణమును వ్రాయుటయేగాక మహాసంకల్పము,
సూర్యాసూక్తము అనుదానమంత్రములు, మాంగళిక శ్లోకములు నా
యాక్రియలలో బొందుపరచితి. మరియు గ్రంథాదిని పౌరోహితుల
కతిసులభముగావిషయగ్రాహ్యమగుటకు ప్రధానవిషయములను చివర
ఆశీర్వచన మంత్రములను జేర్చి మూలగ్రంథమునకన్నను సర్వాంగరమ
ణీయముగ వ్రాసితి ననియే నాతలంపు. ఇవ్విషయమును పాఠకమహా
శయులూహించక యుండరు. ఏతద్గ్రంథప్రయత్నమున బ్రోత్సహించి
స్వమత ప్రేమాప్రదర్శన మూలమున ధన్యులైనట్టివే॥ మక్తల్ బసవ

లింగార్యులకును హైదరాబాదు వే॥ మహాంతుమఠీయ చన్న బసవార్యులకును నాకృతజ్ఞతాభివందనములు సూచించెద. ఈ గ్రంథముద్రణాది వ్యయములకు పరిపూర్ణమగు సహాయమొనర్చి మతాభిమానమును వెల్లడించిన చందుపట్ల వీరయ్యగారలకు నాయభివందనము లర్పించెద. ఇందుగలదోషములను పండిత మహాశయు లెఱింగించిన శిరసా స్వీకరించి పునర్ముద్రణమున సవరించెదనని ప్రార్థించుచు నుపోద్ఘాతమును విరమించెద.

ఇట్లు,

శా॥౧౮౪౭ క్రోధన జ్యేష్ఠశు॥౫
బుధవారము, నల్లగొండ.

బుధజనవిధేయుడు,
చిదిరేమఠం వీరభద్రశర్మ.

ఆర్యులారా! ఆంధ్రదేశీయులగు మనవీరశైవుల కత్యంతోపయుక్తమని దలచి వే॥ చిదిరేమఠము వీరభద్రశర్మగారిచే తెలుగు టిప్పణమును వ్రాసి సుధారించబడిన నీగ్రంథమును ముద్రణజేయించితిని. వైదికశిఖామణులును ఇతరదాతృవులును సరియైన వెలకీ గ్రంథమునుదీసికొని సహాయమొనర్చిన ఇటులే ప్రతిసంవత్సరమొక్కొక గ్రంథముచొప్పున మనవీరశైవమతదశకర్మలను ఇతరగృహాప్రవేశాది విధులను పైవారిచే తెలుగుటిప్పణాదులను వ్రాయించి ముద్రణజేయించి మహాశయులగు తమహస్తమునకందింప గలుగుదునని విన్నవించుచున్నాడ. ☞ సూచన ఈగ్రంథము ఆంగ్ల దేశమందు రిజిష్టరుచేయబడినది గనుక ఆంగ్లనైజాం ఇలాకా వారెవ్వరును మాయానుజ్ఞలేక దీనిని ముద్రించిన దావాకు బాధ్యులగుదురు.

ఇట్లు
రావికోటి మఠంవీరయ్య,
చందుపట్ల పోస్టు భువనగిరితాలూక (నైజాం)

శుద్ధ పత్రిక

పాతకులీ పత్రికా ప్రకారము మొదలు తప్పులను దిద్దికొని పిదప చదువుదురని ప్రార్థన.

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
౩	౨౬	మాహేశ్వరును	మహేశ్వరులం
,	౨౮	తపుకునంశం	తబుకునందు
౪	౨౫	కర్మ్రలందీరి	కర్మ్రలందీర్చి
౮	౫	గర్త్రవదం	గర్త్రసదం
౭	౨౧	ఇతిపుజో	ఇతిపుంజో
౧౩	౨౧	పూవఱ్వత్	పూర్వ్వవత్
౧౮	౨౭	యొక్క భాగము	యొక్క సమస్త భాగము
౨౨	౧౦	సుగన్న పంథా	సుగన్నః పంథా
౨౪	౨౨	ఇదప్రిఈశా	ఇందప్రిఈశా
,,	౨౭	పూర్ణ్వ భాగ	పూర్వ్వ భాగ
౩౧	౨౯	పూజేను	పూజను
౩౨	౧౮	తిష్టంతు	తిష్ఠంతు
,,	౨౩	ఆస్త్రాప్రియ	అస్త్రాప్రియ
,,	౨౬	తిష్టంతు	తిష్ఠంతు
౩౪	౨౦	,,	,,
౩౬	౧౫	,,	,,
,,	౨౭	మాహేశ్వరునకు	మాహేశ్వరులకు
౩౭	౨౭	భవత	భవంతు
౪౭	౨౪	వ్యస్త్రేజో	వ్యప్త్రేజో
,,	౨౮	పాతాళాక్య	పాతాళాఖ్య
౫౦	౨౬	కనాఀట	కర్ణాట
౫౭	౩౦	పేయనలయు	వేయఃవలయు
౬౨	౨౪	ఊఃజిఀ	ఊఃజేఀ
౬౪	౨౪	పాంను	పాలంను
౬౫	౧౦	ష్టదళపద్మ్ర	అష్టదళపద్మ్ర
౬౬	౨౪	మధమందు	మధ్యమందు
౬౯	౧	ఆభిర్గీభి	ఆభిర్గీర్భి
౮౯	౯	భవభవతి	భవతిభవతి

విషయానుక్రమణిక

శ్రీ

గ్రంథప్రకాశకుల సంక్షిప్తవంశ సంచయము.

శా॥ శ్రీగౌరీహృదయాబ్జషట్పదకృపన్ ♦ శ్రీలన్ రహింగాంచుచున్
రాగంబొప్ప గిరీశ తత్పురుషస♦ద్రాజీవమౌఖంబునన్
భోగంబందజనించి దుష్టమతముల్ ♦ బోనాడి తా రేవణుం
డై గోత్రంబున కీర్తినంది మహదా ♦ నందాతిస్వాంతంబునన్.

ఉ॥ ఉండుసెగాక నాత్మకకు ♦ లోద్భవు లెవ్వరు లేమిదోచఁగా
మెండగు లగ్నసత్క్రియల ♦ మేలుఁగనొంది ధరాతలంబునన్
దండిగ సంతతీంద్రులను ♦ తాఁ గని జాతక్రియాదికర్మలన్
నిండిత మాచరించి బుధ♦మండలి మెచ్చ శివైక్యమొందఁగా.

కం॥ ఆరేవణ సుతు లతరి! చారుగుణాన్వితులు గాన ♦ శాస్త్రతతులలో
సారముల నెరిగి జగతిని! సూరులగుచు బగులనెల్ల ♦ సూచించిరిగా.

సీ॥ వారిశిష్యపరంపర ♦ వర్తిదగుచు! పాడవడి శ్రేష్ఠబగియందు ♦ బొలుపుమీర
చంద్రుపట్ల బుధాబ్ధికి ♦ చంద్రుడనఁగ! సదయ మొందెను సూరందు దుత్తముండు.

కం॥ శ్రీమగుణపత్నికుక్షిని! రామతుచందముపగల్గె ♦ రాజార్యుడనన్
భానురమాహేశ్వరతతి! ఆసీవిషభూషసదృశుం♦డనఁగ జగతిలోన్.

చ॥ పరవవచాత్మశోభితుడు ♦ సజ్జనసంఘనతుండునయ్యె యీ
ధర నుతికెక్కి రాజయసు♦ధాంశుడు ప్రీతిని రాజమాంబచే
గరిమను పెండ్లియాడి రతి♦కాముల మాడ్కి నిరంతరంబునన్
పరమసుఖార్ణమగ్నతను ♦ భాసురవృత్తి చరించుచుండఁగాన్.

సీ॥ ఎవ్వడు జగతిని ♦ నిందుధరుండని! పలుకుదురాతని ♦ పాదకృపను
యెవ్వని రాజరా♦జందురో నాతని! యణిమాది షట్పత్ను♦భాబిచేత
నెవ్వనిచే దక్ష♦యజ్ఞము ధ్వంసంబు! గావింపఁబడె వాని♦గరిమచేత
యెవ్వనికై యింద్రుఁ ♦ డెలమి గాచుచునుండు! నాతని సద్బుద్ధి ♦ అతిశయమున

గీ॥ జననమందెను చెలువంపు ♦ చందుపట్ల! పురిని సజ్జనశ్రేణులు ♦ బొలుపుమీర
సంస్తుతులు సేయ రాజాఖ్య♦ సత్కుమారు!డనగ వీరార్య నామధే♦యాన్వితుండు.

మ॥ సుగుణాధిక్యముచే ను సంపదలచే ♦ సొంపారు గాత్రంబుచే
నగజావల్లభ పాదకంజభజనన్ ♦ యానంద చిత్తుండునై
తగ వేదాధ్యయనాది వైదికములన్ ♦ ధన్యుండు వీరుండు మే
లుగ కల్యాణమనంబునన్ ధరణిలో ♦ లోలాక్షి లోలుండునై.

కం॥ సులలితముగ లలితాంబను। లలితాగుణ రూపభావ ♦ లావణ్యములన్
బొలుపారు కాంత నత్తరి। బలు వైభవమునను వేగ ♦ బరిణయ మాడెన్.

గీ॥ పరిణయంబైన పిదప తా ♦ భాసురముగ। గరమ కాంతారతిని రతి ♦ కారణమున
ధరను యడవీంద్రుడను పేర ♦ దనరునట్టి। బరగ నొక సుతరత్నముఁ బడసె నొక్క.

కం॥ ఈసుగుణ సంచయాత్ముడు। దాసుల నర్థులను బంధు ♦ తతి ననిశంబున్
వేసరక నేకబుద్ధిని। భూషించియు తాసుఖాబ్ధి ♦ బొందుచునుండెన్.

గీ॥ వీరయాఖ్యుండు ముదమున ♦ వీరశైవ। జనుల కుపకారమొనరించ ♦ జగతిలోన
నొక్క గ్రంథంబు ముద్రించి ♦ యొందుపుణ్య। మొందవలెనని మనసున ♦ నాశజేసి.

గీ॥ వృషభ గోత్రాన్వితుండయ్యు ♦ వృద్ధిమన్న। క్యాసనూర్ గంగాధర ♦ ఘనగురుండు
జేయు ముపకృతి జనులకు ♦ జెలువమునను। నచ్చునొత్తించె నిగ్రంథ ♦ మాంధ్రమునను.

కం॥ ఏతద్గ్రంథము ముద్రణ। పాతము లేకుండునట్లు ♦ పరిశీలతగా
జేతువు రోగ్యుడవనగను। బ్రీతిని దిద్దితిని గిరిశ ♦ ప్రేమోద్భవమై.

ఇట్లు,
బాలకవి చిదిరేమఠం వీరభద్రశర్మ.

శ్రీ గురూమాపతయే నమః

పౌరోహితులు తప్పక గమనించదగిన

ప్రధాన విషయములు

పంచోపచారములు = గంధ, పుష్ప, ధూప, దీప, నైవేద్యములు.

అష్టోపచారములు = గంధ, అక్షత, పుష్ప, వస్త్ర, ధూప, దీప, నైవేద్య, తాంబూలములు.

షోడశోపచారములు = ఆవాహన, ఆసన, పాద్య, అర్ఘ్య, ఆచమనీయ, స్నాన, వస్త్ర, (ఉపవీతము అనగా ఉత్తరీయము) గంధ, అక్షత, పుష్ప, ధూప, దీప, నైవేద్య, తాంబూల, ప్రదక్షిణ, నమస్కారములు.

పాద్యము = తెల్లఆవాలు, కుంకుమపువ్వు, గరక, చెంగల్వకోష్టు, వట్టివేరు, పచ్చకర్పూరము వీనినిదంచి ఈచూర్ణమును ఉదకమందు కలిపిన నిదియే పాద్యము.

అర్ఘ్యము = దర్భ, తెల్లఆవాలు, నువ్వులు, యవలు, వడ్లు, వీనిచూర్ణమును జలమందు మిశ్రమొనర్చి, దీనియందు పాలనుగలిపిన నిదియె అర్ఘ్యజలము.

ఆచమనీయము = జాజికాయ, కమ్మచ్చాగములు, పచ్చకర్పూరము, చెంగల్వకోష్టు, కుంకుమపువ్వు, ఏలకులు, వీనిచూర్ణముచే మిశ్రించినదే ఆచమనీయజలము.

మధుపర్కము = పాలు, పెరుగు, నెయ్యి, తేనె, వీని నొక్క పాత్రలోబోసిన మధుపర్కమగును.

పంచామృతము = గోవుయొక్క పాలు, పెరుగు, నెయ్యి, తేనె, చక్కెర వీనికూటమియే పంచామృతము.

పంచగవ్యములు = ఎఱ్ఱని ఆవుపాలు, తెల్లని గోవు పెరుగు, పసుపుపచ్చని ఆవునెయ్యి, నల్లని గోవుపేడ, మూత్రము ఇవియే పంచగవ్యములు.

పంచపల్లవములు = రావి, చింత, మేడి, అలనేరేడు, మామిడి, వీనియాకులే పల్లవములు.

అష్టగంధము = చందనము, అగరు, పచ్చకర్పూరము, పొన్నపువ్వు, లవంగపత్రి, కుంకుమపువ్వు, వట్టివేళ్ళు, చెంగల్వకోష్టు ఇవియే సుగంధద్రవ్యములు.

ఆచమనమొనర్చు క్రమము = ఉద్ధరిణిచే కుడిచేతిలో గోధుమగింజ మునుగునన్ని నీళ్ళను బోసికొని ఆనీటిని నాలుకతో స్పర్శించి హస్తములు కడగికొనదగు.

ప్రాణాయామక్రమము = తర్జని (చూపుడువ్రేలు) మధ్యమ, ఈరెంటిని విడచి అంగుష్ఠ (పెద్దవ్రేలు) అనామిక (పవిత్రపువ్రేలు) కనిష్ఠ (చిటికెనవ్రేలు) ఈమూడువ్రేళ్ళచే ముక్కునుబట్టుకొని ఓం భూః ఓం భువః ఓగ్ం సువః ఓం మహః ఓం జనః ఓం తపః ఓగ్ం సత్యం ఓంతత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్యధీమహిధియో యోనఃప్రచోదయాత్ ఓమాపోజ్యోతిరసోమృతంబ్రహ్మభూర్భువస్సువరోం!! అనుమంత్రిమును మెల్లన జపముచు, చంద్రస్వరమగు ఎడమముక్కుచే వాయువునుపూరించి (పీల్చి) రెండుముక్కులనుమూసి కుంభించి (వాయువును వెళ్ళకుండునటుల నిలిపి) సూర్యస్వరమైన కుడిముక్కునుండి రేచింపవలయు (గాలిని విడువలయు). ఇదియె ఒక ప్రాణాయామము. ఈ ప్రాణా

యామము నెంత యెక్కువగా జేసిన అంత శ్రేష్ఠమే కాని ఒక నిమిషమైనను జేయవలయును, ఇది అగువరకును ఓం భూః అను పైమంత్రము మనస్సుం దలచుచుండ వలయును.

దర్భకూర్చము = తొమ్మిది దర్భలచే జేయవలయును. ఇది ౧౭ అంగుళముల పొడవుండవలయును. మొదళ్ళనుండి ౧౨ అంగుళములు విడిచి ౧౩వ అంగుళము వెడల్పు ముడినివేసి చివరకు నాల్గంగుళములు ఖాలీగా నుంచవలెను. ఈ దర్భకట్ట చేతనె పాద్యమును అర్ఘ్యజలమును ముట్టించి దీనిచేతనే శుద్ధజలమును పూజించెడు దేవుని ప్రోక్షించవలెను. మరియు సమస్తపూజాద్రవ్యములపై నీటిని ప్రోక్షించవలయును.

దర్భపవిత్రము = రెండు దర్భలచే అనామికపు వ్రేలునకు రెండు చుట్లు జుట్టి ఒక అంగుళము వెడల్పు ముడివేసి నాల్గంగుళముల పొడవుకొనలుంచుట యోగ్యము. ఈ పవిత్రమును పురోహితుడు సమస్తకర్మలయందు ధరించుట శుభము.

ముద్రాలక్షణము = ముద్రలనెరయనివారిచే జేయబడిన కర్మఫలము సిద్ధించదు. కావున మంత్రసిద్ధికై ఈ క్రింద నుదహరించు ముద్రలు పూజాసమయమందాచరించవలెను.

ఆవాహినీముద్ర = రెండు చేతులను దోసిలిగాపట్టుకొని అనామిక వ్రేళ్ళక్రింది కొటునందు పెద్దవ్రేళ్ళ చివరలనుంచిన ఆవాహినీముద్రయగును.

స్థాపినీముద్ర = ఈపైజేసిన చేతులను బోర్లగాబట్టిన స్థాపినీ ముద్రయగును.

సన్నిధాపినీముద్ర = రెండు హస్తముల పెద్దవ్రేళ్ళను మీదికి నిలిపి వేర్వేరుగా ముష్టులను (పిడికిళ్లను) బట్టినదియె సన్నిధాపినీ ముద్రయనంబరగు.

సంరోధినీ = పెద్దనవేళ్ళను ముష్టియందుంచి వేర్వేరుగా బట్టుట సంరోధినీముద్ర.

సమ్ముఖీకరణముద్ర = పైపిడికిళ్లను వెల్లెలుకగాబట్టిన సమ్ముఖీకరణ ముద్రయనబరగు.

అవకుంఠినీముద్ర = కుడిచెయ్యిని ముష్టిగాబట్టి బోర్లగాజేసి తర్జనీవ్రేలును చాచి వెల్లవెలుకగా నుంచబడిన యెడమహస్తమందు ముట్టించి త్రిప్పిన అవకుంఠినీముద్ర యగును (ఇవియే షణ్ముద్రలు దేవతాపూజయందనేకస్థలములలో షణ్ముద్రాః ప్రదర్శ్య, అని వ్రాసియుండును. అనగా - ఆవాహయామి ఆవాహితోభవ - అని - ఆవాహినీముద్రను, స్థాపయామి స్థాపితోభవ అని, స్థాపినీ ముద్రను, సన్నిధాపితోభవయని - సన్నిధాపినీముద్రను, సంరోధితోభవయని సంరోధినీముద్రను సమ్ముఖీకరణోభవయని సమ్ముఖీకరణముద్రను అవకుంఠితోభవయని అవకుంఠినీముద్రను పైప్రకారముజేసి చూపించిన ఇదియే షణ్ముద్రాప్రదర్శనమగును.

వరముద్ర రెండుహస్తముల దోసిలిగాచాపి వరదోభవయని చూపుటేవరముద్ర.

మహాముద్ర = రెండుకరములయొక్క పెద్దవ్రేళ్ళను, ఒకదానికొకటి దగిలించిపట్టి తక్కినవ్రేళ్ళను చాపి మహంతోభవయని జూపినదియే మహాముద్ర (అష్టముద్రలు)

నమస్కారముద్ర = రెండుచేతులను జోడించి, వ్రేళ్ళను మీదికిజేసి హృదయప్రదేశమందు బెట్టుకొని నమితోభవయని చేసిన నమస్కారముద్ర యనబడును.

జ్ఞానముద్రకుడిచేతియొక్క పెద్దవ్రేలును చూపుడువ్రేలును చేర్చి పట్టుకొని తక్కిన వాటిని చక్కగాచాపి జ్ఞానీభవయనిచూపిన జ్ఞానముద్ర (ఇదియేతత్త్వముద్ర)

కురంగముద్ర = పెద్దవ్రేలు తుదియందు మధ్యమానామిక (వ్రేళ్ళుంచిన నిదియే కురంగ ముద్ర యనబడును, (దీని నేకొందరు ధేనుముద్రయందురు) ఇవి ఏకాదశముద్రలు. విధియందు షణ్ముద్రాః అన్నచోట ఆరుముద్రలను అష్టముద్రాః అన్నస్థలమున ఎనిమిదిముద్రలను, దశముద్రాః అన్న పదిముద్రలను చూపించి ఆయా స్థలమందుగల వాక్యములను జెప్పుకొనుచు జేసికొనవలయును.

గోత్రసూత్రముల వచించునప్పుడు [ ] ఈగురుతు వేసియుండు, స్థలమున చెప్పకొనున దెట్లనగా, వృషగోత్రోత్పన్నాయ, వామదేవార్యప్రపౌత్రాయ, చంద్రశేఖరాఖ్యస్య పౌత్రాయ, నాగభూషణార్య పుత్రాయ, శరభార్య నామ్నే వరాయ, అని వరునిపక్షమునను వీరగోత్రోత్పన్నాం మహాదేవార్య ప్రపౌత్రీం గంగాధరాఖ్యస్యపౌత్రీం కేదారేశ్వరార్య పుత్రీం. భద్రకాళీ నామ్నీం కన్యాం అని వధువుయొక్క విషయమందును ఆయాపేరులను ఆపై గురుతుగల స్థలమున సంబంధముచేసి చెప్పవలయు. ( ) ఈగుర్తుగని చిహ్నములుంగలవి వేద ఆగమ, మంత్రములని తెలియదగును. మరియు, గణపతిపూజకంటె ముందులు కలశ గణాధిపతిపూజను రావ పుటయందుగల, కలశస్యముఖే రుద్రః, అనుమంత్రమున పాత్రపై రెండుచేతులనుమూసి, అష్టోపచారముల బూజించి దీనియుదకము చేతనే గణపతిపూజ మొదలగునవి ఈవిధిప్రకారము జేయవలయు. ఇందులో గౌరిపూజలేదని సందేహింపదగదు. ఏలన ముందుజేయుబడు పాణిగ్రహణమైనపిమ్మట ప్రత్యేకముగ ఉమామహేశ్వర కలశస్థాపనయగును గాన, ఇటకు [illegible] నామోచ్చారమే, సమృద్ధియగును. మరియు గణపతిపూజయందు శ్రీ = నమః అనియున్నచోట శ్రీ మహాగణాధిపతయేనమః అని చదువుకొనదగును.
స్వస్తివాచనమున వజ్ర, వైడూర్య, నీల, గోమేధిక, పుష్యరాగములను పంచరత్నములు దొరకని పక్షమున వాని మారుగా సువర్ణమునైనను లేక వెండి రాగియైనను శక్త్యనుసారము వేయవలయును. ప్రతిగృహీతృవుచేతను వధువుచేతను దాతచేతను వరునిచేతను అనిపించవలసిన మంత్రములను వాక్యములను కాలావకాశముండిన వారి ముఖముననే అనుపించుట యుక్తము. అటుల దుర్లభమైన, వారిపక్షమున పురోహితుడు మంత్రపఠనమొనర్చుచు క్రియలను మాత్రము వారిచే జేయించుచుండవలయును. వివాహముసపర్యంతము పూజాసమయమున వధూవరులను తలిదండ్రులు యెడబాయకుండవలయును. అంకురార్పణపాత్రలు బంగారు, వెండి, తామ్ర, మట్టిలో నేపాత్రలైనను కంచుళ్ళవలె నుండవలయును. కలశపూజలో అఘోరేభ్యః అంగు అనియున్నస్థలమున అంగుష్ఠాభ్యాంనమః అనియును తర్జని అను చోట తర్జనీభ్యాంనమః అనియును మధ్యమ అన్నచోట మధ్యమాభ్యాంనమః అనియును అనామి అన్నస్థలమున అనామికాభ్యాంనమః అనియును కని అన్నస్థలమున కనిష్ఠకాభ్యాంనమః అనియును ఈశాన్య కలశపూజలో ఎటులకరన్యాస మొనర్తురో అటులే యొనర్పవలయును. మరియు

విద్యాకలాయై రూపగ్రహణసాధనాయ అను స్థలమున విద్యాకలాయైనమః అని నమః శబ్దమును ప్రతిశబ్దాంత్యమున పూరించి చెప్పవలయును. ఏవంహృదయాదిన్యాసః అనుచోట యేమంత్రము చే కరన్యాసమొనర్తురో ఆమంత్రము చేతనే హృదయాయనమః శిరసేస్వాహా.కవచాయహుం,నేత్రత్రయాయవౌషట్ శిఖాయైవషట్, అస్త్రాయఫట్ అని వెనుక కలశమందుక్తరీతిని జెప్పుకొని ఆయాస్థలములందు ముట్టుచుండవలయు, వివాహము కన్యాగృహమందొనర్చుటయేయోగ్యము. అట్లుగానిచో వరుని మందిరముననే జేయదగును. కానిసమస్త కర్మలను కన్యతండ్రియే జేయవలసి యుండునుగావున విడిదియందు కన్యనుంచి దాతృవు వరుని గృహమందుండి కర్మనెరవేర్చవలయును. భాషికములను యెవరి గృహమందు వారికే కట్టవలయు. కాని పంచకలశారాధన జేయునప్పుడు వరుడక్కరలేదు. మధుపర్కపాత్రలు ౫ స్థాలీలుగా నుండదగు. వరపాదార్చన సమయమందు క్వచిత్ మూర్ఖశిరోమణులు కన్యాపాదములను జేర్చి కడగు దురభ్యాసముకలదుగాని అటులొనర్చ కూడదు. వరపాదార్చనమొనర్చి కన్యను హస్తమునకందించుటయే శాస్త్రసమ్మతము. లగ్నదివసము మొదలుకొని నాల్గు దినముల పర్యంతము ప్రతిదినమున వధూవరుల నభ్యంగనస్నానమొనర్చి. ఉదయ సాయంకాలములయందు కలశపూజ నాచరింపించుచు స్వస్తినాందీఅంకురార్పణ పాత్రలపై గంధాక్షత పుష్పపూజజేయించుచు మాహేశ్వరారాధనమైన పిదప నృత్యగీత మంగళతూర్యములచేతను వనవిహారఫలమధుభక్షణాదులచేతను వధూవరుల చిత్తమానందింప జేయుకతమున ప్రొద్దుబుచ్చుచుండదగును. మరియు పంచకలశములను స్వస్తివాచన అంకురార్పణ పాత్రల నిశ్చయముగా వివాహ మంటప సమీపాంగణముననే అన్యమతీయులు ముట్టకుండునటుల నిర్బంధించి స్థాపించవలయు. స్థలసంకోచమున వసతిగాకయున్న దేవతార్చనగృహమందుంచవలయు. మరియు పంచకలశములను ఈశాన్య తత్పురుష అఘోర వామదేవ సద్యోజాత ఆచార్యపూజలను క్రమముగా ఆయాగోత్రోత్పన్నులచే జేయించవలయును. కాని ఈశాన్య కలశపూజను గృహగురువుచెజేయించవలయు.కలశములచే లభించిన దక్షిణ మొదలగువానిని ఆయాగోత్రోత్పన్నులు గ్రహించివివాహమునకు రాబడిన మాహేశ్వరులు తమతమ ఉపబగులలో కూడినవారైనచో వారికితమకలశ దక్షిణలో నర్ధభాగమును బంచి యీయవలయు. తక్కినవిషయము లీపుకస్తమందుండు ప్రకారము నాచరించిన నేసందేహము సంభవించనేరదు. కావున పాఠకులు జాగ్రత్తగాచదివి నీయంశములన్ని స్మరణలోనుంచుకొనుటకు గద్యరూపమె సాధ్యమనియు ఈపైన వివరించిన పంచోపచారములు ముద్రాలక్షణము మొదలగు సమస్తవిషయములను వీరశైవసిద్ధాంత గ్రంథరీత్యా ప్రమాణములున్నను గ్రంథవిస్తరభీతిని మాతృభాషయందు మద్యథామతిచే తేటతెల్లముగ సాధ్యమైనన్ని నీవిషయములను మహాశయులగు మీరు సార్థకమొనర్తురనియె వ్రాసితిని:—

చి॥ మ॥ వీరభద్రశర్మ.

శ్రీ గురూమాపతయే నమః

వీరశైవవివాహవిధిః

వివాహాంగభూతవాగ్దానం

జ్యోతిర్విదాదిష్టే వివాహనక్షత్రాదియుతే శుభకాలే ద్వాభ్యాం చతుర్భి రష్టభిః ప్రశస్తవేషధారిభిః (అనృక్షరా ఋజవస్సంతు పంథా యేభిస్సఖాయో యంతి నోవరేయం। సమర్యమా సంభగో నోనినీయాత్సంజాస్పత్యం సుయమమస్తు దేవాః) ఇతిమంత్ర ముచ్చరద్భిర్మాహేశ్వరైః। తావతీభిః పురంధ్రీభిర్మంగళగీత తూర్యైశ్చసహ శకున దర్శనపూర్వక మలంకృత వరయుతాః కన్యాగృహమేత్య వరేణ తత్పిత్రాదినాపి ప్రార్థితాః బాంధవాన్సదసి భద్రాసనే ప్రాఙ్ముఖీం సాలంకారాం సువేషాం కన్యాముపవేశ్య తద్ధస్తే ఫల తాంబూలాదీని దత్వా శ్రీసాంబసదాశివస్మరణపూర్వకం ప్రాఙ్ముఖాసీనాః ప్రత్యఙ్ముఖా వా [ ] ప్రవరాన్వితగోత్రోత్పన్నాయ [ ] ప్రపౌత్రాయ [ ] పౌత్రాయ [ ] పుత్రాయ [ ] నామ్నే వరాయ [ ] గోత్రోత్పన్నాం [ ] ప్రపౌత్రీం పౌత్రీం

అనగా వివాహమొనర్చుటకు పూర్వము నిశ్చితార్థము జేయుటకై వరుని బంధువులు తమవెంట సమసంఖ్యగల మాహేశ్వరులను ముత్తైదువలను తీసికొని శుభముహూర్తమందు మంగళవాద్యసమేతులై మాహేశ్వరులు 'అనృక్షరాఋజవస్సంతు' అనుమంత్రమును జెప్పుచు, శుభశకునములం జూచికొని, వరసహితులై కన్యాగృహమును ప్రవేశించి తమచే ప్రార్థింపబడిన కన్యాపక్షమువారలు సభయందు కన్య నలంకరించి పూర్వముఖముగా పీఠమందు గూర్చుండబెట్టి ఆమె హస్తమందు ఫలతాంబూలాదులనిచ్చి, వరునిపక్షమువారలు పూర్వముఖముగానైనను లేక పశ్చిమముఖముగానైనను కూర్చొని, ఈగోత్రోత్పన్నుడైన వీరల మునిమనుమడైన ఇటువంటివారల మనుమడైన వీరలపుత్రుడగు ఈపేరుగల వరునికి ఈగోత్రోత్పన్నియైన యీయామునముని మనుమరాలైన ఇటువంటివారల మనుమరాలగు వీరలపుత్రియగు ఈనామముగలకన్యను

[ ] పుత్రీం [ ] నామ్నీం కన్యాం భార్యాత్వాయ వృణీమహే.
ఇతిబ్రూయుః॥ అథ దాతా భార్యాజ్ఞాతిబంధ్వనుమతిం కృత్వా యథో
క్తమనూద్య వృణీధ్వమితి వదేత్. ఏవం పునర్ద్విః ప్రయుజ్య ప్రదాస్యా
మీతిచోచ్చైః త్రిర్వదేత్. తతో వరపిత్రాదిగణం గంధాక్షతవస్త్రభూషణ
పుష్పాదిభిః కన్యామలంకుర్యాత్. అథ దాతా స్వయం ఉదఙ్ముఖః ప్రాఙ్ము
ఖం వరం పూజయిత్వా ఆచమ్య పూర్వాభిముఖస్సన్ కన్యాం వామతి
ఉపవేశ్య పత్న్యా సహ దేశకాలౌ స్మృత్వా కరిష్యమాణ వివాహాంగ
భూతవాగ్దానమహం కరిష్యే. ఇతిసంకల్ప్య కలశపూజాదిమాహేశ్వర
పూజాంతం యథాచారం కృత్వా స్వస్థానే ప్రతిగృహీతారముపవేశ్య
స్వయం తత్పురత ఉదఙ్ముఖఉపవిశ్య తం గంధతాంబూలాదినా సోపి దా
తారం పూజయిత్వా తతో దాతా ఆచారతః పంచహరిద్రాఖండాని
పంచపూగఫలాని గంధాక్షతాలంకృతాని గృహీత్వా [ ] ప్రవరా
న్వితగోత్రోత్పన్నాయ [ ] ప్రపౌత్రాయ [ ] పౌత్రాయ [ ]
పుత్రాయ [ ] నామ్నే వరాయ [ ] ప్రవరాన్విత గోత్రోత్పన్నాం
[ ] ప్రపౌత్రీం [ ] పౌత్రీం [ ] పుత్రీం [ ] నామ్నీం కన్యా
మిమాం జ్యోతిర్విదాదిష్టే సుముహూర్తే వాచా సంప్రదదే. ఇతి చో
క్త్వా, అవ్యంగే పతితే క్లీబే దశదోషవివర్జితే। ఇమాం కన్యాం ప్రదా
స్యామి భక్తమాహేశసన్నిధౌ॥ ఇతి ప్రతిగృహీత్రే వస్త్రప్రాంతే తాని

పత్నినిగా వరించెదమని చెప్పేది. అనంతరము కన్యనిచ్చువాడు తనపత్నీబంధు మొద
లగు వారల అనుమతిపై అటులె కానిండని వప్పుకొనునది. ఈపైన జెప్పినట్లే మరియు
రెండుసార్లుజేసి, కన్యను నిశ్చయముగా ఇచ్చెదమని అందరు వినునట్లు గట్టిగా
చెప్పేది. తర్వాత వరునిసంబంధులు కన్యను వస్త్రాదులచేత అలంకరించగా దాతృవు
(కన్యాతండ్రి) ఉత్తరముఖముగా గూర్చొని పూర్వముఖుడగు వరుని బూజించి ఆచమన
మొనర్చి పూర్వముఖముగా కన్యను తనయెడమభాగమునందు పత్నీసమేతుడై కూర్చొండ
బెట్టుకొని వాగ్దానముజేసెదనని సంకల్పించి తదుపరి కలశపూజ మహేశ్వరపూజ
మొదలగు వానినిజేసి తన స్థలమందు ప్రతిగృహీతృవును (వరుని తండ్రిని) కూర్చుండ
బెట్టి తాను ఆయనముందర ఉత్తరముఖముగా గూర్చొని, ప్రతిగృహీతృవును పుష్పాదు
లచే పూజించేది. ఆయనకూడా దాతృవును పూజించినపిదప దాతృవు ౫ పసుపుఉండలను
౫ పోకలను తీసికొని పైనజెప్పినట్లే కన్యావరుల గోత్రాదులను జెప్పి వాగ్దానమును

పూగఫలాని, పంచహరిద్రాఖండాని బధ్వా గ్రంథిం గంధాదిభిరభ్య ర్చయేత్। తతః ప్రతిగృహీతాపి పంచపూగఫలాని పంచహరిద్రా ఖండాని [ ] గోత్రోత్పన్నవరవిషయే భవంతో నిశ్చితా భవంతు. ఇతి దాతృవస్త్రప్రాంతే ప్రక్షేపాది కుర్యాత్। తతోదాతా వాచాదత్తా మయాకన్యా పుత్రార్థం స్వీకృతా త్వయా। కన్యావలో కనవిధౌ నిశ్చితస్త్వం సుఖీభవ॥ ఇతి వరపితరం ప్రతివదేత్। వరపితాపి వాచాదత్తా త్వయాకన్యా। పుత్రార్థం స్వీకృతామయా। వరా వలోకనవిధౌ నిశ్చితస్త్వం సుఖీభవ॥ ఇతి దాతారం ప్రతివదేత్। తతో మాహేశ్వరాః। ఓం స్వస్తి శివా ఆపస్సంతు। సౌమనస్యమస్తు, అక్షతం చారిష్టంచాస్తు,దీర్ఘమాయుశ్శాంతిః పుష్టిస్తుష్టిశ్చాస్తు। ఏతద్వచస్సత్య మస్తు, ఇత్యుక్త్వా (సమానీవ అకూతిస్సమానాహృదయాని వః సమాన మస్తు వో మనోయథా వస్సుసహాసతి ప్రసుగ్మంతాధియ సానస్యసక్షణ వరేభిర్వరాం అభిసుప్రసీదత॥అస్మాకమింద్రఉభయం జుజోషతి యత్సో మ్యస్యాంధసో బుబోధతి హింకృణ్వతి వసుపత్నీ వసూనాంవత్సమిచ్ఛంతి మనసాభ్యాగాత్। దుహామశ్విభ్యాం పయో అఘ్న్యేయం సావర్ధ తాం మహతే సౌభగాయ) ఇతిపఠేయుః తతోదాతాపాత్రస్థ సితతండు లపుంజే. త్రైలోక్యవల్లభాం దివ్యాం గంధమాల్యాంబరాన్వితాం।నవల క్షణసంయుక్తాం సర్వాభరణభూషితాం॥ అనర్ఘమణిమాలాభిభా సయంతీం దిగంతరం। విలాసినీసహస్రైస్తు సేవ్యమానామహర్నిశం॥ ఇతిగౌరీమావాహ్య షోడశోపచారైఃపూజయేత్। కాత్యాయని నమస్తు భ్యం శంకరప్రియభామిని। వివాహభాగ్యమారోగ్యం పుత్రలాభంచ దేహిమే॥ ఇతికన్యా గౌరీం ప్రార్థయేత్. తతః పురంధ్రీభిః నీరాజనాది

జేసితినని చెప్పి 'అవ్యం... సన్నిధౌ' అని ప్రతిగ్రహీతృవుయొక్క వస్త్రముకొనయందు వాటినిగట్టి ఆయుడని గంధాదులచే పూజించేది. ఇటులే ప్రతిగ్రహీతృవుగూడా చేసేది. దాతృవు "వాచా... సుఖీ... భవ" అని ప్రతిగ్రహీతృవును గురించి చెప్పేది. ఆయన కూడా "వాచా... సుఖీభవ" యని దాతనుగురించి చెప్పేది, తదుపరి మాహేశ్వరుడు "సమానీవ... సౌభగాయ" అని ఆశీర్వాదమును జేసేది. తర్వాత ఒకతపుకంచె శుభ్రమగు బియ్యమును నింపి, దానియందు గౌరిని 'త్రైలోక్య.....మహర్నిశం' అనుచు నావాహించి పూజించవలయు. తదుపరి కన్య 'కాత్యా... దేహిమే' అని

మాంగళికంకార్యం మాహేశ్వరాశ్చ గంధతాంబూలాదినా పూజితాః. ఆశీర్మంత్రైః పఠేయుః॥ ఇతివాగ్దానవిధిః॥

వివాహ పూర్వదినకర్తవ్యం

తతః వైవాహికే శుభేముహూర్తే వధూవరయోః స్తైలహరిద్రారోపణాది యథాచారం కార్యం॥ అథ వధూపితావరపితాచ వివాహదినాత్పూర్వేద్యుః। పూర్వాహ్ణే సపత్నీకః కృతాభ్యంగోధృతమాంగళికవేషః కృతనిత్యక్రియః మంగళసంభారం సంభృత్య కృతలేపన రంగమాలికే ప్రాంగణే శుభాసనే ప్రాఙ్ముఖఉపవిశ్య స్వస్యదక్షిణతః పత్నీంతద్దక్షిణతఃకన్యాంవరంచోపవేశ్య తదేవలగ్నంసుదినం తదేవతారాబలంచంద్రబలంతదేవ విద్యాబలం దైవబలంతదేవ గౌరీపతేతేం ఘ్రియుగంస్మరామి॥ దేవీంవాచమజనయంత దేవాస్తాం విశ్వరూపాః పశవోవదంతి। సానోమందేషమూర్జం దుహానా ధేనుర్వాగస్మానుపసుష్టుతైతు (ధృవంతే రాజావరుణో ధృవందేవోబృహస్పతిః ధృవంతఇంద్రాశ్చాగ్నిశ్చ రాష్ట్రం ధారయతాం ధృవం। సుముహూర్తోఽస్తు. సుప్రతిష్ఠితమస్తు॥ ఆగమార్థంతు దేవానాం గమనార్థంతురక్షసాం। కుర్యాద్ఘంటారవంభక్త్యా దేవతాహ్వానలాంఛనం॥ నాదశబ్దమయీంఘంటాం సర్వవిఘ్నాపహారిణీం పూజయేదస్త్రమంత్రేణ దేవతాహ్వానలక్షణాం॥ ఘంటామూలే తథాదేవీ గళోర్ధ్వేశిరమూలకే। వసవశ్చోలమగ్రస్థాస్సర్వే వసతుశంకర॥ ఇతిఘంటానాదంకృత్వా ఇష్టదేవతాంధ్యాత్వా ఆచమ్యప్రాణానాయమ్య

ప్రార్థించేది. తర్వాతిహారతి మొదలగువానినిజేసేది. మాహేశ్వరులు ఆశీర్వదించవలయును.

ఇకముందుజెప్పు కర్మలను వివాహపూర్వదినమందు జేసెదరు. 'స్వీకరిష్యమాణ' యనిగూడా వివాహదివసమందే జెప్పెదరు కాని "అద్యకరిష్యమాణ" యని సంకల్పమును వచించునప్పుడు జాగరూకతగా వచించవలయును. తదుపరి వధూవరులకు తైలహరిద్రాలేపనకార్యములను సల్పేది. ఆపైన దాతృవు స్నానాది నిత్యకర్మలందీర్చి, పత్నీసమేతుడై శుచిగా రంగవల్ల్యాదులచే నలంకృతమగు ప్రదేశమందు పీఠముపై కుడిప్రక్కనభార్యను ఆమెకుడిప్రక్కన కన్యను కూర్చుండబెట్టుకొని ప్రతిగృహీతృవుకూడా నిట్లేవరునిగూర్చుండబెట్టుకొని 'తదేవ స్మరామి' అని ఇష్టదేవతను ధ్యానించి 'దేవీం......ధృవం' అనిచెప్పి ఘంటానాదమొనర్చి ఆచమనప్రాణాయామములసల్పి గోత్రాదు

దేశకాలౌ సంకీర్త్య. [ ] శర్మణః పుత్రస్య కన్యాయాః శ్వఃకరిష్యమాణ వివాహాంగభూత స్వస్తిపుణ్యాహవాచనం నాందీసమారాధనం అంకురారోపణం మంటపదేవతాప్రతిష్ఠాం కులదేవతా ప్రార్థనంచ కరిష్యే......॥ ప్రారిప్సితస్య వివాహకర్మణః నిర్విఘ్నేన ఉత్తరోత్తరాభివృద్ధ్యర్థం ఆదౌ శ్రీమహాగణపతిపూజాం కరిష్యే॥ ఇతి సంకల్ప్య.

సుముఖశ్చైకదంతశ్చ కపిలో గజకర్ణకః లంబోదరశ్చ వికటో విఘ్నరాజో గణాధిపః । ధూమకేతుర్గణాధ్యక్షః ఫాలచంద్రో గజాననః ద్వాదశైతాని నామాని యః పఠేచ్ఛృణుయాదపి। విద్యారంభే వివాహే చ ప్రవేశే నిర్గమే తథా॥ సంగ్రామే సర్వకార్యేషు విఘ్నస్తస్య న జాయతే। శుక్లాంబరధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజం। ప్రసన్నవదనం ధ్యాయేత్ సర్వవిఘ్నోపశాంతయే॥ అభీప్సితార్థసిద్ధ్యర్థం పూజితో యస్సురైరపి। సర్వవిఘ్నచ్ఛిదే తస్మై గణాధిపతయే నమః॥ గణానాం త్వా గృత్సమదో గణపతిర్జగతీ గణపత్యావాహనే వినియోగః॥

(గణానాం త్వా గణపతిం హవామహే కవిం కవీనాముపమశ్రవస్తమం జ్యేష్ఠరాజం బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్పత ఆనశ్శృణ్వన్నూతిభిస్సీద సాదనం) అస్మిన్మండలే భూః, గణపతిమావాహయామి। భువః గణపతిమావాహయామి। స్వః గణపతిమావాహయామి । భూర్భువస్స్వః గణపతిమావాహయామి. ఇత్యావాహ్య నవశక్తిపూజాం కరిష్యే॥ తీవ్రాయై నమః, జ్వాలిన్యై నమః, నందాయై నమః, భోగదాయిన్యై నమః, కామరూపిణ్యై నమః, ఉగ్రాయై నమః, తేజోవత్యై నమః, సత్యాయై నమః, విఘ్ననాశిన్యై నమః, ఓం నమో భగవతే సకలగుణాత్మకశక్తియుతాయ మహాగణాధీశ్వరాయ యోగపద్మపీఠాత్మనే నమః। సువర్ణపీఠం కల్పయామి। స్వాత్మసంస్థమజం శుద్ధం త్వామద్య గణనాయక । అరణ్యామివ హవ్యాశం మూర్త్యామావాహయామ్యహం॥ ఓం భూర్భువస్సువరోం సశక్తిసాంగసాయుధ, సవాహన సపరివార మహాగణాధీశ్వర

లను జెప్పి ఇటువంటి వరునకును ఈకన్యకును రేపటిదివసము జేయదగు వివాహకర్మమున కంగమగు పుణ్యాహమొదలైన కర్మలను జేసెదనని మరియు నారంభించుకర్మలు నిర్విఘ్నముగా సమాప్తియగుటకై ఆదియందు విఘ్నేశ్వరపూజ నొనర్చెదనని సంక

అత్రాగచ్ఛాగచ్ఛ, ఆవాహయామి. ఆవాహితో భవ, స్థాపయామి స్థాపితో భవ, సన్నిహితో భవ, అవకుంఠితో భవ, వ్యాప్తో భవ, ఇతి షణ్ముద్రాః ప్రదర్శ్య— ఏకదంతాయ విద్మహే వక్రతుండాయ ధీమహి తన్నో విఘ్నేశ్వరః ప్రచోదయాత్. గాం హృదయాయ నమః, గీం శిరసే స్వాహా. గూం శిఖాయై వౌషట్. గైం కవచాయ హుం. గౌం నేత్రత్రయాయ వషట్. గః అస్త్రాయ ఫట్. ఓం భూర్భువస్సువరోం॥ ఇతి దిగ్బంధః॥ ధ్యానం॥ రక్తో రక్తాంగరాగాంశుక కుసుమయుత స్తుందిలశ్చంద్రమౌళి ర్నేత్రైస్త్రిభి ర్వామనకరచరణో బీజపూరాత్తవాసాః॥ హస్తాగ్రక్లుప్తపాశాంకుశగదవరదో నాగవక్త్రోహిభూషో దేవః పద్మాసనస్థో భవతు నతసురో భూతయే విఘ్నరాజః.॥ గం గణపతయే నమః॥ ఇతి జపం కృత్వా, శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః. ధ్యాయామి ధ్యానం సమర్పయామి. ఆవాహయామి ఆసనం సమర్పయామి. పాదయోః పాద్యం సమర్పయామి. హస్తయో రర్ఘ్యం సమర్పయామి. ముఖాంబుజే ఆచమనీయం సమర్పయామి॥ (ఆపో హిష్ఠా మయో భువ స్తాన ఊర్జే దధాతన। మహేరణాయ చక్షసే యో వశ్శివతమో రసస్తస్య భాజయతే హ నః ఉశతీరివ మాతరః తస్మా అరంగమామవో యస్య క్షయాయ జిన్వథ ఆపో జనయథా చ నః। శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః శుద్ధోదక స్నానం సమర్పయామి ఆచమనీయం సమర్పయామి (త్ర్యంబకం యజామహే సుగంధిం పుష్టివర్ధనం। ఉర్వారుకమివ బంధనా న్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్॥ శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః భసితం పరికల్పయామి) (యువం వస్త్రాణి పీవసా వసాథే యువోరచ్ఛిద్రా మంతవో హ సర్గాః అవాతిరతమనృతాని విశ్వ ఋతేన మిత్రా వరుణా సచేతే) శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః వస్త్రయుగ్మం సమర్పయామి (గంధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపుష్టాం కరీషిణీం ఈశ్వరీగ్ం సర్వభూతానాం తామిహోపహ్వయే శ్రియం) శ్రీ నమః॥ గంధం ధారయామి (అర్చత ప్రార్చత ప్రియమేధాసో అర్చత అర్చంతు పుత్రకాః। ఉత పురన్న ధృష్ణ్వర్చత అర్చత ప్రార్చత) శ్రీ= నమః॥ అక్షతాన్

ల్పించి, "గణా... సాదనం" అని ఆవాహనజేసి అనంతరము క్రమముగా ఆయా మంత్రములచే షోడశవిధమగుపూజను జేసేది, పిమ్మట 'యస్య... భవతు' అనువరకును

సమర్పయామి॥ సుముఖాయ నమః, ఏకదంతాయ నమః, కపిలాయ
నమః, గజకర్ణకాయ నమః, లంబోదరాయ నమః, వికటాయ నమః,
విఘ్నరాజాయ నమః, గణాధిపాయ నమః, ఫాలచంద్రాయ నమః, గజా
ననాయ నమః, ధూమకేతవే నమః, సిద్ధివినాయకమూర్తయే నమః॥
శ్రీ=నమః॥ పుష్పాణిసమర్పయామి॥ స్తుహి శ్రుతం గర్తసదం యువా
నం మృగన్నభీమముపహత్నుముగ్రం। మృడాజరిత్రే రుద్ర స్తవానో
అన్యంతే అస్మిన్నివపంతు సేనాః॥ శ్రీ...నమః॥ ధూపమాఘ్రాపయామి॥
(కుమారశ్చిత్పితరం వందమానం ప్రతినానామ రుద్రోపయంతం భూరే
ర్దాతారం సత్పతిం గృణీషే స్తుతస్త్వం భేషజా రాస్యస్మే) శ్రీ=నమః॥ దీపం
దర్శయామి (యావో భేషజా మరుతశ్శుచీని యాశంతమా వృషణో యా
మయోభు యానిమనురవృణీతా పితా నస్తాశంచయోశ్చ రుద్రస్య వశ్మి॥
శ్రీమహా...నమః॥ నైవేద్యం సమర్పయామి॥ అనంతరమాచమనీయం
సమర్పయామి॥ పూగీఫలసమాయుక్తం నాగవల్లీదళైర్యుతం। కర్పూర
చూర్ణసంయుక్తం తాంబూలం ప్రతిగృహ్యతాం॥ శ్రీ సిద్ధివినాయకాయ
నమః॥ తాంబూలం సమర్పయామి। అనంతరమాచమనీయంసమర్పయా
మి। హిరణ్య గర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః। అనంతపుణ్యఫలదం
అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ శ్రీ=నమః॥ యథాశక్తిదక్షిణాం సమర్ప
యామి॥ (బహుర్గవ్యై బహ్వశ్వాయై బహ్వజావికాయై బహువ్రీహియ
వాయై బహుమాషతిలాయై బహుహిరణ్యాయై బహుహస్తికాయై
బహుదాసపూరుషాయై రయిమత్యై పుష్టిమత్యై బహురాయస్పోషాయై
రాజాస్తు సామ్రాజ్యం భౌజ్యం స్వారాజ్యం వైరాజ్యం పారమేష్ఠ్యం రా
జ్యం మహారాజ్యమాధిపత్యం)। శ్రీ=నమః॥ కర్పూరదీపం దర్శయా
మి॥ (వ్యతిషక్తాభిస్తువతే వ్యతిషక్తోవై గ్రామణీ సజాతైః। సజాతైరే
వైనం వ్యతిషజతి వ్యతిషక్తాభిస్తువతే వ్యతిషక్తోవై పురుషః పాప్మభిః
వ్యతిషక్తాభిరేవాస్య పాప్మనోనుదతే॥ శ్రీ సిద్ధి వినాయకాయ నమః॥
ఘంటానాదం సమర్పయామి॥ ఆచమనీయం సమర్పయామి। నిషుసీద
గణపతే గణేషుత్వామాహుర్విప్రతమం కవీనాం నఋతేత్వత్క్రి
యతే కించనారే మహామర్కం మఘవం చిత్రమర్చ) శ్రీ=నమః

పుష్పాంజలిం సమర్పయామి॥ ప్రకృష్టపాపనాశాయ ప్రకృష్టఫలసిద్ధయే ప్రదక్షిణం కరోమీశ ప్రసీద పరమేశ్వర॥ సర్వార్థసాధనోపాయ సర్వైశ్వర్యప్రదాయక। సమస్తాపత్ప్రతీకార చంద్రశేఖర తేనమః॥ ఇతి శిరసా ప్రదక్షిణనమస్కారాన్ సమర్పయామి॥ యస్య స్మృత్వాచనా మోక్త్యా తపఃపూజాక్రియాదిషు న్యూనం సంపూర్ణతాం యాతి సద్యో వందే సదాశివం॥ మంత్రహీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం గణాధిప। యత్పూజితం మయాదేవ పరిపూర్ణం తదస్తు తే॥ అనయాపూజయా శ్రీ మహాగణాధిపతి స్సుప్రీతస్సుప్రసన్నో వరదో భవతు॥ ఇతి సాక్షతజలం విసృజేత్। యజ్ఞేనయజ్ఞమయజంత దేవాస్తాని ధర్మాణి ప్రథమాన్యాసన్ తేహనాకం మహిమానస్సచంతే యత్రపూర్వే సాధ్యాస్సంతి దేవాః॥ ఇతిగణపతిం యథాస్థానం ప్రతిష్ఠాపయామి। పునరాగమనాయ చ ఇతి గణపతిపూజాం కుర్యాత్॥

స్వస్తివాచనం

రంగవల్ల్యాదియుక్తే భూతలే (మహీద్యౌః పృథివీచన ఇమం యజ్ఞం మిమిక్షతాం పిపృతాన్నో భరీమభిః) ఇతి దక్షిణోత్తరతో ప్రత్యేకం భూమిం స్పృష్ట్వా జపేత్। (ఓషధయస్సంవదంతే సోమేన సహరాజ్ఞా యస్మైకృణోతి బ్రాహ్మణస్తం రాజన్పారయామసి) ఇతిమంత్రావృత్తా పర్ణద్వయమాస్తీర్య (యేనతోకాయతనయాయ ధాన్యం బీజం వహధ్వే అక్షితం అస్మభ్యం తద్ధత్తనయద్వ ఈమహే రాధోవిశ్వాయు సౌభగం) ఇతిప్రస్థపరిమితం తండులపుంజౌకృత్వా॥ (ఆకలశేషుధావతే శ్యేనోవర్మవిగాహతే అభిద్రోణాకనిక్రదత్) ఇతిపుంజో పరిధాతుమయా మృణ్మయావా కలశౌ నిధాయ(ఇమంమే గంగే యమునే సర

జెప్పి జలాక్షతలను విడిచేది. తర్వాత 'యజ్ఞేన.....సంతిదేవాః' యనువరకు జెప్పి గణపతిని పీఠమునుండి క్రిందికి బెట్టవలయును.

శుద్ధమగుప్రదేశమందు 'మహీ.....మభిః' అని దక్షిణోత్తరభాగములందు ప్రత్యేకముగా భూమినిముట్టి జపించి ఆరెండుస్థలములలో 'ఓష.....మసి' అని రెండు అరటియాకులను బరచి వానిపై "ఆక.....వర్ధతే" అని మృణ్మయాదిగా నేలోహపాత్రనైననుంచి వానిలో "ఇమం.....మయా' అని శుద్ధజలముచే నింపి

స్వతి శుతుద్రిస్తోమం సచతా పరుష్ణ్యా అసిక్న్యామరుద్వృధే వితస్తయా ర్జీకియే, శృణుహ్యా సుషోమయా) ఇతి తీర్థజలేన ప్రత్యేకం పూరయిత్వా, (గంధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపుష్టాం కరీషిణీమ్। ఈశ్వరీగ్ం సర్వభూతానాం తామిహోపహ్వయే శ్రియం) ఇతి గంధం కలశయోర్దద్యాత్॥ చందనాదినా తావనులిప్య, మాలాభూషితౌ కృత్వా, (సహిరత్నాని దాశుషే సువాతి సవితా భగః। తం భాగం చిత్రమీమహే) ఇతి పంచరత్నాని నిక్షిప్య. (ప్రవో యజ్ఞేషు దేవయంతో అర్చన్ద్యావానమోభిః, పృథివీ ఇషధ్యై ఏషాం బ్రహ్మాణ్యసమాని విప్రా విష్వగ్వియంతి వనినో న శాఖాః) ఇతి ఆమ్రపల్లవాని నిక్షిప్య, (హిరణ్యరూప స్సహిరణ్య సందృగపాన్నపాత్సేదు హిరణ్యవర్ణః। హిరణ్యయాత్ పరియోనేర్నిషద్యా హిరణ్యదా దదత్యన్నమస్మై) ఇతి హిరణ్యం దద్యాత్। (పూర్ణాదర్వి పరాపత సుపూర్ణా పునరాపత వస్నేవ విక్రీణావహై। ఇషమూర్జగ్ం శతక్రతో॥ యాః ఫలినీర్యా అఫలా అపుష్పాయాశ్చ పుష్పిణీః। బృహస్పతిప్రసూతాస్తానో ముంచత్వంహసః) ఇతి మంత్రాభ్యాం కలశయోరుపరి నారికేళఫలే నిక్షిప్య. (అభివస్త్రా సువసనాన్యర్షాభి ధేనూస్సుదుఘాః పూయమానః। అభిచంద్రా భర్తవేనో హిరణ్యాభ్యశ్వాన్రథినో దేవసోమ) ఇతి కలశయోరుపరి వస్త్రే నిదధ్యాత్॥ (తంతుం తన్వన్రజసో భానుమన్విహి। జ్యోతిష్మతః పథో రక్ష ధియాకృతాన్। అనుల్బణం వయత జోగువామపో మనుర్భవ జనయా దైవ్యం జనం) ఇతి శ్వేతతంతుభి ర్వేష్టయేత్॥ తత్త్వాయామీత్యస్య శునశ్శేపో వరుణ స్త్రిష్టుప్ కలశే వరుణావాహనే వినియోగః॥ (తత్త్వాయామి బ్రహ్మణా వందమాన స్తదాశాస్తే యజమానో హవిర్భిః। అహేడమానో వరుణేహబోధ్యురుశగ్ం సమాన ఆయుః ప్రమోషీః) ఇతి వరుణమావాహ్య, కలశస్య ముఖే రుద్రః కంఠే విష్ణుస్సమాశ్రితః। మూలే తత్రస్థితో బ్రహ్మ మధ్యే మాతృగణాస్స్మృతాః। కుక్షౌతు సాగరా

“గంధ...శ్రియం” అని గంధమును కలశములందు వేసి మీదకూడ యలంకరించి పుష్ప మాలికలనుజుట్టెది. “సహి...మహే” యని యైదురత్నములను వానియందుంచి

స్సర్వే సప్తద్వీపా వసుంధరా। ఋగ్వేదోథయజుర్వేదస్సామవేదోహ్యథర్వణః। అంగైశ్చ సహితాస్సర్వే కలశాంబుసమాశ్రితాః। గాయత్రీచాత్ర సావిత్రీ శాంతిః పుష్టికరీతథా। సర్వేసముద్రా సరితస్తీర్థాని జలదా నదాః। ఆయాంతు మమ శాంత్యర్థం దురితక్షయ కారకాః। ఇతి ఉత్తరకలశే దేవతామావాహయేత్॥ వరుణాది దేవతాభ్యోనమః। ధ్యాయామి ధ్యానం సమర్పయామి। ఇత్యాదిషోడశోపచారైస్సంపూజ్య సర్వేషు కాలేషు సమస్తదేశేష్వశేషకార్యేషు తథేశ్వరేశ్వరః। సర్వస్వరూపీ భగవానసనాదిమాన్। మయాస్తు మాంగల్య వివృద్ధయే హరః॥ సర్వేష్వారబ్ధకార్యేషు త్రయస్త్రిభువనేశ్వరాః। దేవా దిశంతు మే సిద్ధిం బ్రహ్మేశాన జనార్దనాః॥ స్మృతే సకలకల్యాణభాజనం యత్రజాయతే పురుషస్తమజం నిత్యం వ్రజామి శరణంశివం॥ సర్వమంగలమాంగల్యే శివేసర్వార్థసాధకే। శరణ్యేత్ర్యంబకేదేవి నారాయణి నమోస్తుతే॥ తదేవలగ్నం... స్మరామి॥ ఇతి అక్షతాంశ్చ నిక్షిపేత్॥ మాతృభ్యోనమః పితృభ్యో నమః। ఆచార్యేభ్యో నమః। గురుభ్యోనమః। అతిథిభ్యోనమః ఉమామహేశ్వరాభ్యాం నమః। ప్రమథగణేభ్యో నమః। భక్తమాహేశ్వరేభ్యో నమః। ఇతి కలశయోర్నమస్కారం కృత్వా। తతః కర్తా ఆచమ్య ప్రాణానాయమ్య దేశకాలౌ కథయిత్వా వివాహకర్మ కర్తుమాదౌ శుద్ధివృద్ధ్యభ్యుదయసిద్ధిద్వారా శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం వ్రతనియమస్వాధ్యాయ దమదానవిశిష్టైర్మాహేశ్వరైస్సహ స్వస్తిపుణ్యాహవాచనం కరిష్యే॥ పుణ్యాహాంగ చతురో మాహేశ్వరాన్ తోషయిష్యే॥ ఇతి సంకల్ప్య తతః ప్రశస్తాన్ ప్రతివచన

“ప్రవో...శాఖాః” అని మామిడిచిగురులచే నలంకరించి “హిరణ్య...నమస్మై” యని బంగారమువాటియందు నుంచి, “పూర్ణా...హాసః” అని కలశములపై నారికేళఫలములను బెట్టి “ఆభి...సోమా” యని వస్త్రధారణ మొనర్చి “తంతుం...జనం” అని దారమును జుట్టి “తత్వా......యామి” యని కలశమునందు వరుణునావాహించి ‘కలశస్య...... కారకాః’ అని ఉత్తరకలశమందు దేవతలనావాహించి యథాక్రమముగా ‘వరుణాది దేవతాభ్యోనమః’ అని చెప్పుచు షోడశోపచార పూజనొనర్చి ‘సర్వేషు......నమోస్తుతే’ అను శ్లోకములను ‘తదేవ......స్మరామి’ యను శ్లోకమును చెప్పుకొని కలశములపై అక్షతలను వేసి ‘మాతృభ్యోనమః’ ఈ మొదలగు వాక్యములను చెప్పుకొని కలశములకు నమ

సమర్థాన్ శుచీన్ సోత్తరీయాన్ దర్భపవిత్రపాణీన్ యుగ్మాన్ మాహే
శ్వరాన్, ప్రాఙ్ముఖానుదఙ్ముఖాన్వోపవేశ్య తాన్ గంధపుష్పాక్షతాదిభి
రభ్యర్చ్య తాంబూలదక్షిణాదిభిః పరితోష్య మాతృపితృగుర్వాచా
ర్యాదీన్ సంపూజ్య ప్రణమ్య॥ అవనీకృతజానుమండలః ప్రణతిముద్రాం
శిరసి ఆధాయ। ఆశిషః ప్రార్థయామీత్యుక్త్వా సత్యాః ఏతా ఆశిష
స్సంతు దీర్ఘానాగానద్యోగిరయః త్రీణి విష్ణుపదానిచ తేనాయుః,
ప్రమాణేన పుణ్యాహం దీర్ఘమాయురస్తు। ఇతి త్రైగుక్తే పునస్తాన్ మా
హేశ్వరాన్ సంప్రార్థయేదేవం॥ శివా ఆపస్సంతు, సౌమనస్యమస్తు।
అక్షతం చారిష్టం చాస్తు। గంధాః పాంతు। సౌమంగల్యంచాస్తు। అక్ష
తాః పాంతు। ఆయుష్యమస్తు। పుష్పాణి పాంతు। సౌశ్రియమస్తు। తాం
బూలాని పాంతు। ఐశ్వర్యమస్తు। దక్షిణాః పాంతు। బహుదేయం
చాస్తు। దీర్ఘమాయుశ్శాంతిః పుష్టిశ్చాస్తు। అస్తు ఇతిమాహేశ్వరా
స్సర్వత్రబ్రూయుః। యమాదింకృత్వా సర్వవేదక్రియారంభాః శుభాః
ప్రవర్తంతే తమహ మోంకార మాదిం కృత్వా భవద్భి రనుజ్ఞాతః
పుణ్యాం పుణ్యాహం వాచయిష్యే॥ ఇతిసంప్రార్థయేత్॥ వాచ్యతామితి
మాహేశ్వరావదేయుః॥ తతః కర్తా స్వైస్సహ భద్రంకర్ణేభిశ్శృణు
యామదేవా భద్రంపశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః। స్థిరైరంగైస్తుష్టువాం సస్త
నూభిర్వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః ద్రవిణోదాద్రవిణసస్తురస్య
ద్రవిణోదా సనరస్య ప్రయంసత్। ద్రవిణోదావీరవతీమిషంనో ద్రవి
ణోదారాసతే దీర్ఘమాయుః॥ సవితా పశ్చాతా త్సవితా పురస్తా
త్సవితోత్తరాత్తా త్సవితాధరాత్తాత్ సవితానస్సువతు సర్వతాతిం

స్మరించునది. పిదప యజమానుడు ఆచమనప్రాణాయామములను జేసికొని క్రమముగా
సంకల్పించి ౪ జనమాహేశ్వరులను కూర్చుండబెట్టుకొని గంధపుష్పాదులచే పూజించి
దక్షిణతాంబూలాదుల సత్కరించి ఆచార్యమొదలగువారల నమస్కరించి మోకాళ్లను
భూమికిసోకించి కూర్చొని శిరస్సునందు రెండుచేతులను జోడించుకొని "ఆశిషః ప్రార్థ
యామి" అనిచెప్పెను. మాహేశ్వరులు 'సత్యాః.....స్తు' అనిచెప్పునది. పునః యజమా
నుడు "శివా......పుష్టిస్తుష్టిశ్చాస్తు. అనువరకును చెప్పునది. మాహేశ్వరులందరును
గూడి 'అస్తు......అని చెప్పవలయును. యజమానుడు. 'యమాదింకృత్వా......వాచ
యిష్యే'......యనువరకును పఠింపవలయు. మాహేశ్వరులు వాచ్యతాం......అని

సవితానో రాసతాం దీర్ఘమాయుః॥ నవోనవో భవతి జాయమానో
అహ్నాం కేతురుషసామేత్యగ్రం। భాగం. దేవేభ్యో విదధాత్యాయన్ప్ర
చంద్రమాస్తిరతే దీర్ఘమాయుః (ఆప ఉందంతు జీవసే దీర్ఘాయు
త్వాయ వర్చసే। యస్త్వా హృదా కీరిణా మన్యమానో మ
ర్త్యం మర్త్యో జోహవీమి। జాతవేదో యశో అస్మాసుధేహి ప్రజాభి
రగ్నే అమృతత్వ మశ్యాం॥ యస్మై త్వం సుకృతే జాతవేద ఉలోకమగ్నే
కృణవస్స్యోనం। అశ్వినం సపుత్రిణం వీరవంతం గోమంతం రయింనశతే
స్వస్తి॥ సంత్వాసించామి యజుషా ప్రజామాయుర్ధనంచ) మనస్సమా
ధీయతాం ఇతి తాన్ సంప్రార్థ్య సమాహితమనసస్స్మః ఇతి తైరుక్తః
ప్రసీదంతు భవంతః ఇతి పునర్వదేత్॥ ప్రసన్నాస్స్మః ఇతి తే ప్రతిబ్రూ
యుః॥ అథ ఆచారాదేకస్మిన్విశాలసౌవర్ణాదిభాజనే అక్షతాన్నిక్షిప్య
ఉత్తరకలశమాదాయ తదుపరి స్థితంఫలం భూమౌ నిధాయ తత్కలశం
సపల్లవం శంఖముద్రయా గృహీత్వా తస్మిన్పాత్రే ప్రతిమంత్రం సించేత్॥
తత్ర మంత్రాః శాంతిరస్తు పుష్టిరస్తు తుష్టిరస్తు వృద్ధిరస్తు అవిఘ్నమస్తు
ఆయుష్యమస్తు ఆరోగ్యమస్తు స్వస్త్యస్తు శివంకర్మాస్తు కర్మసమృద్ధి
రస్తు శాస్త్రసమృద్ధిరస్తు వేదసమృద్ధిరస్తు పుత్రసమృద్ధిరస్తు ధనధాన్య
సమృద్ధిరస్తు ఇష్టసంపదస్తు॥ తత్పాత్రస్య బహిరీశాన్యాం అరిష్టనిరసన
మస్తు యత్పాపం తత్ప్రతిహతమస్తు॥ ఇతి ద్వాభ్యాం నిషిచ్య యచ్ఛ్రే
యస్తదస్తు ఉత్తరే కర్మణ్యవిఘ్నమస్తు. ఉత్తరోత్తర మహరహ
రభివృద్ధిరస్తు. ఉత్తరోత్తరాః క్రియాశ్శుభాశ్శోభనాస్సంపద్యంతాం.
తిథికరణ ముహూర్త నక్షత్ర లగ్న సంపదస్తు. తిథికరణ ముహూర్త
నక్షత్రలగ్నాధిదేవతాః ప్రీయంతాం, భగవాన్మహాదేవస్సపత్నీక స్స

నుచుండవలయును. పిదప యజమానుడు "భద్రం...ప్రజామాయుర్ధనంచ" అని చెప్పి
మనస్సమాధీయతాం అని వేడవలయును. సమాహితమనసస్స్మః అని మాహేశ్వరులుం
చెప్పేది. యజమానుడు..."ప్రసీదంతు భవంతః"...అని చెప్పేది...,"ప్రసన్నాస్స్మః"...
అనిమాహేశ్వరులును జెప్పేది. పిమ్మట కర్తృవు ఒక విశాలమగు పాత్రను ముందునిచి
కొని శంఖముద్రచే ఉత్తరదిక్కు కలశమును దీసికొని ఫలమును భూమిమీద నుంచి
"శాంతిరస్తు ...... ఇష్టసంపదస్తు" అను వరకును ౧౫ వాక్యములను చెప్పుచు
పాత్రలలోవిడిచేది. ఆపాత్రవెలుపల ఈశాన్యభాగమందు "అరిష్ట......తత్ప్రతి

సుతః ప్రీయతాం. రేణుకాదిప్రమథగణాః ప్రీయంతాం. అగ్నిపురోగా విశ్వేదేవాః ప్రీయంతాం, ఇంద్రపురోగా మరుద్గణాః ప్రీయంతాం, మాహేశ్వరీ పురోగా మాతరః ప్రీయంతాం, శ్రీవిష్ణుపురోగా స్సర్వే దేవాః ప్రీయంతాం. ఋషయశ్ఛందాంస్యాచార్యావేదా యజ్ఞాదక్షిణాశ్చప్రీయంతాం. బ్రహ్మ బ్రాహ్మణాశ్చప్రీయంతాం. శ్రీ సరస్వత్యౌ ప్రీయేతాం. శ్రద్ధామేధే ప్రీయేతాం. భగవతీ శాంతి కరీ ప్రీయతాం. భగవతీ పుష్టికరీ ప్రీయతాం, భగవతీ తుష్టికరీ ప్రీయతాం, భగవతీ వృద్ధికరీ ప్రీయతాం, భగవతీ బుద్ధికరీ ప్రీయతాం, భగవత్యోలోకమాతరః ప్రీయంతాం, సర్వేస్వస్థానగతాః ప్రీయంతాం, సర్వాగ్రామదేవతాః ప్రీయంతాం, సర్వాః కులదేవతాః ప్రీయంతాం॥ ఇతిపునఃపూర్వవత్ సించేత్ ॥ (హతాఃపరిపంథినో హతాఅస్యకర్మణో విఘ్నకర్తారఃశత్రవఃపరాభవం యాంతు. శామ్యంతుఘోరాణి శామ్యం తుపాపాని, శామ్యంత్వీతయః) ఇతి సప్తభిః బహిఃప్రదేశే నైఋత్యాం నిక్షిప్య॥ శుభానివర్ధంతాం. శివా ఆపస్సంతు, శివా ఋతవస్సంతు, శివా ఓషధయస్సంతు, శివావనస్పతయస్సంతు, శివా అతిథయస్సంతు, శివా అగ్నయస్సంతు, అహోరాత్రేశివేస్యాతాం నికామే నికామేనః పర్జ న్యో వర్షతు। ఫలిన్యోన ఓషధయః పచ్యంతాం యోగక్షేమోనః కల్ప తాం॥ శుక్రాంగారకబుధ బృహస్పతిశనైశ్చర రాహుకేతుసోమసహితా ఆదిత్యపురోగాస్సర్వేగ్రహాః ప్రీయంతాం. ప్రీయతాం భగవా న్మహేశ్వరః, ప్రీయతాం భగవాన్ పర్జన్యః, ప్రీయతాం భగవాన్ శక్తి ధరః। ఇతిపూర్వవత్ కించిత్ కించి జ్జలం నిషిచ్య తత్కలశం పూర్వవ న్నిధాయ। పుణ్యాహకాలా న్వాచయిష్యే. ఇతి వదేత్। పుణ్యాహకా లావాచ్యంతామితి వదేయుః। (ఉద్గాతేవశకునే సామగాయసి బహ్మపుత్రి

హతమస్తు' అనువిడిచేది. పునః అదేపాత్రయందు' యచ్ఛ్రేయ స్తదస్తు.....కులదేవతాః ప్రీయంతాం" అను అన్ని వాక్యములను చెప్పుకొని విడిచేది. 'హతాః ...త్వీతయః' అను వా క్యములను చెప్పుచూ నైరుతియందు విడువవలయును. 'శుభాని... శక్తిధరః' అని చెప్పుచు పునః కొంచము కొంచెము అదేపాత్రయందే విడిచేది. కలశమును మొదటివలెనె యుంచి 'పుణ్యాహకాలాన్ వాచయిష్యే' అనిచెప్పేది. 'పుణ్యాహకాలా వాచ్యంతాం అని మాహేశ్వరులు చెప్పేది. 'ఉద్గాతేవ...మహ్యాంసకటుంబాయ భక్తమాహేశ్వర

ఇవ సవనేషు శంససి। వృషేవ వాజీ శిశుమతీరపీత్యా సర్వతోన శ్శకునే భద్రమావద। విశ్వతోన శ్శకునే పుణ్యమావద॥ యాజ్యయా యజతి ప్రత్త్యైవై యాజ్యాః పుణ్యేవ లక్ష్మీః పుణ్యామేవ తల్లక్ష్మీం సంభావయతి పుణ్యాం లక్ష్మీం సంస్కురుతే యత్పుణ్యం నక్షత్రం తద్వట్కుర్వీతోపవ్యుషం। యదా వై సూర్య ఉదేతి అథనక్షత్రం నైతి యావతి తత్ర సూర్యో గచ్ఛేత్। యత్ర జఘన్యం పశ్యేత్। తావత్కుర్వీత యత్కారీస్యాత్। పుణ్యాహఏవ కురుతే। ఓం తాని వా ఏతాని యమ నక్షత్రాణి। యాన్యేవ దేవనక్షత్రాణి। తేషు కుర్వీత యత్కారీస్యాత్। పుణ్యాహఏవ కురుతే మహ్యం సకుటుంబాయ భక్తమాహేశ్వరమహాజనాన్నమస్కుర్వాణాయ ఆశీర్వచన మపేక్షమాణాయ వివాహకర్మణే పుణ్యాహం భవంతో బ్రువంతు॥ ఇతి స్వయం మంద్రస్వరేణోక్త్వా, ఓం పుణ్యాహమితి తథైవ తైరుక్తే పునరేవ మధ్యమస్వరేణోక్త్వా తథైవ తైరుక్తే। పునరేవోచ్చైస్స్వరేణోక్త్వా। తథైవ తైరుక్తే (స్వస్తయే వాయు ముపబ్రవామహై సోమం స్వస్తిభువనస్య యస్పతిః బృహస్పతిం సర్వగణం స్వస్తయే స్వస్తయ ఆదిత్యాసో భవంతు నః। ఆదిత్య ఉదసియః పథ్యాయై వేతస్స్వస్త్యాప్రయంతి పథ్యాం స్వస్తి మభ్యుద్యంతి స్వస్త్యైవేతః ప్రయంతి స్వస్త్యుద్యంతి స్వస్త్యుద్యంతి॥ స్వస్తిన ఇంద్రో వృద్ధశ్రవా స్వస్తినః పూషా విశ్వవేదాస్స్వస్తిన స్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః స్వస్తినో బృహస్పతిర్దధాతు॥ అష్టౌదేవా వసవస్సోమ్యాసః చతస్రోదేవీరజరాశ్శ్రవిష్ఠాః॥ తే యజ్ఞం పాంతు, రజసః పరస్తాత్। సంవత్సరీణ మమృతం స్వస్తి) మహ్యం సకుటుంబాయ భక్తమాహేశ్వర మహాజనాన్నమస్కుర్వాణాయ ఆశీర్వచనమపేక్షమాణాయ వివాహకర్మణే స్వస్తిభవంతో బ్రువంతు. ఇతిపూర్వవత్త్రివారముక్త్వా। వివాహకర్మణే స్వస్తిఇతి తైస్తథోక్తే(ఋధ్యాస్మస్తోమం

మహాజనాన్నమస్కుర్వాణాయ. వివాహకర్మణే పుణ్యాహం భవంతో బ్రువంతు’ అని సాధారణముగా చిన్నగ పఠించేది. ‘ఓంపుణ్యాహం’ అని మాహేశ్వరు లటులే చెప్పేది. కర్తవు “స్వస్తయే...భవంతో బ్రువంతు’ అని పునః మూడుసార్లు చెప్పనది. ‘వివాహకర్మణే స్వస్తి’ అని మహేశ్వరులు చెప్పేది. కర్తవు “ఋధ్యాస...

సనుయామవాజయమానో మంత్రిం సరధే హాపయాతం యశో నయక్త్వం
మధుగోష్వంతరాభూతాంశో అశ్వినోః కామమప్రాః సర్వా మృద్ధి
మృధ్నుయామితితం వై తేజసైవ పురస్తాత్పర్యభవచ్ఛందోభి ర్మధ్య
తోత్తరైరుపరిష్టా ద్గాయత్ర్యా సర్వతో ద్వాదశాహం పరిభూయాత్స
ర్వా మృద్ధిమార్ధ్నోత్సర్వా మృద్ధి మృధ్నోతి య ఏవం వేద॥ ఋధ్యా
స్మ హవ్యైర్నమసోపసద్య మిత్రం దేవం మిత్రధేయం నో అస్తు॥ అనూ
రాధాన్ హవిషావర్ధయంతః శతంజీవేమ శరదస్సవీరాః॥ త్రీణిత్రీణివై
దేవానామృద్ధాని త్రీణిఛందాగ్ంసి త్రీణిసవనాని త్రయఇమేలోకాః
ఋధ్యామేవ తద్వీర్య ఏషులోకేషు ప్రతితిష్ఠతి) మహ్యాం సకుటుం
బాయ భక్తమాహేశ్వరాన్నమస్కుర్వాణాయ ఆశీర్వచన మపేక్ష
మాణాయ వివాహకర్మణే పుణ్యాహం భవంతోబ్రువంతు. వివాహ
కర్మణే ఋద్ధిం భవంతోబ్రువంతు. ఓం ఋధ్యతాం ఋద్ధిస్సమృద్ధిః
ఏవంత్రిరుక్త్వా (శ్రియే జాతశ్శ్రియ ఆనిరియాయ శ్రియంవయో జరితృ
భ్యోదధాతి శ్రియంవసానా అమృతత్వమాయన్భవంతీ సత్యాసమిధా
మితద్రౌ॥ శ్రియఏవైనం తచ్ఛ్రియామాదధాతి సంతతమృచావష
ట్కృత్యం సంతత్యైసంధీయతే ప్రజయా పశుభిర్య ఏవం వేద॥ ఋచ
స్సామాని యజూగ్ంషి సాహిశ్రీరమృతాసతాం॥ శుక్రేభిరంగైరజ
ఆతతన్వా న్క్రతుం పునానః కవిభిః పవిత్రైః శోచిర్వసానపర్యాయు
రపాం శ్రియోమిమీతే బృహతీరనూనాః) మహ్యంసకుటుంబాయ భక్త
మాహేశ్వరాన్నమస్కుర్వాణాయ ఆశీర్వచన మపేక్షమాణాయ
వివాహకర్మణః శ్రీరస్త్వితి భవంతోబ్రువంతు. ఇతివదేత్. అస్తుశ్రీః
ఇతితైః ప్రత్యుక్తే కర్మదేవతాత్మకో భగవాన్ప్రజాపతిః ప్రీయతాం

భవంతోబ్రువంతు” అని చెప్పేది. ‘వివాహకర్మణే ఋద్ధిం భవంతోబ్రువంతు’
‘ఓం ఋధ్యతాం ఋద్ధి స్సమృద్ధిః’ అని మూడువేళల మాహేశ్వరులు వచిం
చేద, “శ్రియే...వివాహకర్మణః శ్రీరస్తు, ఇతిభవంతో బ్రువంతు” అని కర్త
చెప్పేది. పిదప మాహేశ్వరులు “అస్తు...శ్రీః” అని వచించేది. కర్తృత్వ ‘కర్మ...బ్రు
వంతు’ అనివచించేది. “ప్రీయతాం...శివం శివమస్తు” అని మాహేశ్వరులు చెప్పేది.
అనంతర ముత్తరకలశమును కుడిహస్తముచే దక్షిణకలశమును వామహస్తముచేతను

మితి భవంతోబ్రువంతు. ఇతి పునర్వదేత్॥ మాహేశ్వరాశ్చ ప్రీయ
తాం భగవాన్ కర్మదేవతాత్మకః ప్రజాపతిః॥ వర్షశతం సంపూర్ణ
మస్తు. గోత్రాభివృద్ధిరస్తు, శివంశివమస్తు. ఇతిమాహేశ్వరాః ప్రతిబ్రూ
యుః॥ తతః ఉత్తరకలశం దక్షిణహస్తే దక్షిణకలశం వామహస్తే గృహీ
త్వా తాభ్యామేకధారాభ్యాం పూర్వస్మిన్పాత్రే త్రిమంత్రపూర్వకం ని
షించేత్॥ అత్రమంత్రాః (వాస్తోష్పతే ప్రతిజానీహ్యస్మాంత్స్వావేశో
అనమీవోభవానః॥ యత్వేమహే ప్రతితన్నో జుషస్వశన్నో భవద్విపదే
శం చతుష్పదే॥ వాస్తోష్పతే ప్రతరణో నఏధి గయస్ఫానో గోభిరశ్వేభిరిం
దో॥ అజరాసస్తేసఖ్యేస్యామపితేవ పుత్రాన్ప్రతినోజుషస్వ॥ వాస్తోష్పతీ
శగ్మయాసంసదాతే సక్షీమహిరణ్వయాగాతుమత్యా॥ పాహిక్షేమ ఉత
యోగే వరంనో యూయం పాతస్వస్తిభిస్సదానః॥ అమీవహావాస్తోష్ప
తేవిశ్వారూపాణ్యావిశన్, సఖాసు, శేవఏధినః) తతః పత్నీం మాయుతఉప
వేశ్య తజ్జలేనైవ సర్వేమాహేశ్వరా స్త్రిమంత్రైః సపల్లవ దూర్వాంకురాది
భిర్మంత్రపూర్వక మభిషించేయుః॥ అత్రమంత్రాః (సముద్రజ్యేష్ఠా
స్సలిలస్య మధ్యాత్పునానాయ న్త్యనివిశమానాః॥ ఇంద్రోయావజ్రీ వృష
భోరరాదతా ఆపోదేవీ రిహమామవంతు॥ యా ఆపో దివ్యఉతవాస్ర
వంతి, ఖనిత్రిమా ఉతవాయాః స్వయంజాః॥ సముద్రార్థాయాశ్శు
భయః పావకా స్త ఆపోదేవీ రిహమామవంతు॥ యాసాం రాజావరుణో
యాతిమధ్యే సత్యానృతే అవపశ్యన్ జనానాం మధుశ్చుతశ్శుచయో
యాః పావకాస్తా ఆపోదేవీ రిహమామవంతు॥ యాసు రాజావరుణో యా
సుసోమోవిశ్వేదేవాయాసూర్జం మదంతి॥ వైశ్వానరో యాస్వగ్నిః
ప్రవిష్టస్తా॥ ఆపోదేవీ॥ రిహమామవంతు॥ త్రాయమతా మిహదేవాస్త్రా
యతాం మరుతాంగణాః॥ త్రాయతాం విశ్వాభూతాని, యథాయమరర
పా అసత్ ఆపఇద్వాఉభేషజేరాపో అమీవచాతనీః॥ ఆపస్సర్వస్య భేష
జీస్తాస్తే కృణ్వంతుభేషజం॥ హస్తాభ్యాం, దశశాఖాభ్యాం జిహ్వావాచః

గ్రహించి, "వాస్తోష్పతే... సఖాసుశేవ ఏధినః" అని చెప్పుచు నొక్కొక ధార
చేతనే పాత్రియందు విడిచేని. ఆ దేజలము చే మాహేశ్వరులు "సముద్ర... భూ
భుజ వస్వరోమ వృతాభిషేకోస్తు" అని యజమానునకు ఆయనపత్నికిని ప్రోక్షించి

పురోగవీ| అనామయిత్నుభ్యాం, త్వాతాభ్యాం, త్వోపస్పృశామసి ఇమా ఆపశ్శివతమా ఇమా స్సర్వస్య భేషజీః ఇమారాష్ట్రస్య వర్ధనీ రిమారాష్ట్రభృతోమృతాః యాభిరింద్రమభ్యషించత్ప్రజాపతిస్సోమం రాజానం వరుణం యమం మనుం తాభిరద్భిరభిషించామి త్వామహం రాజ్ఞాం త్వమధిరాజో భవేహ మహాంతం త్వా మహీనాం సమ్రాజం చర్షణీనాం దేవీ జనిత్ర్యజీజనద్భద్రా జనిత్ర్యజీ జనత్॥ దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యా మగ్నే స్తేజసా సూర్యస్య వర్చసేంద్రస్యేంద్రియేణాభిషించామి॥ (బలాయ శ్రియై యశసేఽన్నాద్యాయ భూర్భువస్సువరో మమృతాభిషేకోస్తు) తతో యజమానస్సర్వేభ్యో మాహేశ్వరేభ్యో దక్షిణాం దత్వా (శన్నో దేవా విశ్వదేవా భవంతు శం సరస్వతీ సహధీభిరస్తు| శమభిషాచశ్శము రాతిషాచశ్శంనో దివ్యాః పార్థివాశ్శంనో అప్యాః| శంనస్సత్యస్య పతయో భవంతు శంనో అర్వంతశ్శము సంతు గావః| శంన్న ఋభవస్సుకృతస్సుహస్తా శ్శంనో భవంతు పితరో హవేషు॥ శంనో అజ ఏకపాద్దేవో అస్తు శంనోఽహిర్బుధ్న్యశ్శం సముద్రః| శంనో అపాం నపాత్పేరురస్తు శంనః పృశ్నిర్భవతు దేవగోపా॥ ఆదిత్యా రుద్రా వసవో జుషంతేదం బ్రహ్మ క్రియమాణం నవీయః| శృణ్వంతు నో దివ్యాః పార్థివాసో గోజాతా ఉత యే యజ్ఞియాసః॥ యే దేవానాం యజ్ఞియా యజ్ఞియానాం మనోర్యజత్రా అమృతా ఋతజ్ఞాః| తే నో రాసంతా మురుగాయ మద్య యూయం పాత స్వస్తిభిస్సదా నః) ప్రాచ్యాం దిశి దేవా ఋత్విజో మార్జయంతాం దక్షిణస్యాం దిశి మాసాః పితరో మార్జయంతాం ప్రతీచ్యాం దిశి గృహాః పశవో మార్జయంతాం ఉదీచ్యాం దిశ్యాప ఓషధయో వనస్పతయో మార్జయంతాం ఊర్ధ్వాయాం దిశి యజ్ఞస్సంవత్సరో యజ్ఞపతి ర్మార్జయంతాం| అమీవహా వాస్తోష్పతే విశ్వారూపాణ్యావిశన్ సఖా సుశేవ ఏధినః॥ ఇతి మంత్రైస్సర్వత్ర తజ్జలేనాభ్యుక్ష్య శుభం శుభం స్వస్తిపుణ్యాహ సమృద్ధిరస్తు. తతో మాహేశ్వరేభ్యో

పిదప మాహేశ్వరులకు దక్షిణనిచ్చి "శంనో దేవా... ఏధినః" అని పుణ్యాహోదకము ను ఇంటియొక్క [illegible] భాగములయందు ప్రోక్షించి మాహేశ్వరులు [illegible]ముగా

వేదోక్త మంత్రాశిషోగృహీత్వా తైర్మాహేశ్వరై ర్దత్తాక్షత పుష్పాదికంశిరసి ధారయేత్॥ (ఇతి పుణ్యాహవాచనం)

అథ నాందీసమారాధనం

తండులపూరితపాత్రే ఫలంనిధాయ చతుర్వింశతి మాహేశ్వరారాధనపరిమితం హిరణ్యం దద్యాత్॥ తద్యథా॥ దేశకాలౌ సంకీర్త్య అస్యాంశుభతిథౌ శ్వఃకరిష్యమాణ వివాహాంగభూత నాందీశోభనదేవతాప్రీత్యర్థం నాందీసమారాధనం కరిష్యే. ఇతిసంకల్ప్య శ్రీనంది భృంగి రిటి వీరక వీరభద్ర పుష్పదంత అండాభరణ దండపాణి చండేశ్వర దారుక రేణుక వికర్ణ విజయకర్ణ ఘంటాకర్ణ రేణుకకర్ణ గోకర్ణ రేవణసిద్ధ మరుళసిద్ధ ఏకోరామ పండితారాధ్య సుకేతు రురు ఉపమన్యు భృగు దధీచి గౌతమాది ప్రమథగణాన్ పురాతనభక్త మహాగణా నత్రావాహయామి॥ నంద్యాదిమహాగణా స్సాయుధా స్సశక్తయస్సపరివారా స్సమాగత్యాత్రపూజాం భవంతో గృహ్ణంతు. ఇతి ప్రజ్ఞాప్య వస్త్రద్వయ మాచ్ఛాద్య నంద్యాదిప్రమథగణేభ్యోనమః. ధ్యాయామి ధ్యానంసమర్పయామి. ఇత్యాది అష్టవిధార్చనం కుర్యాత్. హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః అనంతపుణ్యఫలద మతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే॥ అనేన హిరణ్యేన నాందీశోభనదేవతాస్సుప్రీతా స్సుప్రసన్నా వరదాభవంతు. ఇతి చతుర్వింశతి మాహేశ్వరాణాం దద్యాత్. తత శ్చతుర్వింశతిమాహేశ్వ రారాధనం కుర్యాత్॥

ఇతినాందీవిధానం.

ఆశీర్వాదములను జేసి, మంత్రాక్షతలను యిచ్చేది. యజమానుడు ఆమంత్రాక్షత పుష్పములను గ్రహించి శిరస్సునందు ధరించుకొనునది.

నాందీ సమారాధనము.

కర్త యొక తబుకనందు బియ్యమును నింపియుంచి వానిలో కాయలు పండ్లు మొదలగువానినుంచి ౨౪ రు, అ, కా, లనైకాని శక్త్యనుసారముగాబెట్టి పిదప సంకల్పమును జేసి 'శ్రీనంది...ఆవాహయామి' అని ఆవాహించి నంద్యాది ప్రమథగణేభ్యోనమః" అని చెప్పుచు, అష్టవిధార్చనచేసి, పైనజెప్పినధనమును "హిరణ్య... ప్రయచ్ఛమే" అని ౨౪ జన వీరమాహేశ్వరులకు పంచునది.

అథ అంకురార్పణ విధిః.

దేశకాలావనుకీర్త్య అముకనామ్న్యాః కన్యాయాః అముకనామ్నో వరస్యచ వివాహకర్మాంకతయా మాంగా తత్కర్మసాఫల్యశుచిత్వ సిద్ధిద్వారా శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం అంకురార్పణం కరిష్యే॥ ఇతిసంకల్ప్య శుద్ధస్థలం గోమయేనోపలిప్య రంగవల్ల్యాదిభి రలంకృత్య శ్వేతాక్షతై స్సంప్రకీర్య తత్ర శ్వేతతంతువేష్టితాః సువర్ణ రజత తామ్ర మృణ్మయాన్యతమాః పంచపాలికా స్సంస్థాప్య పాలికామూలే దూర్వాంకుర అశ్వత్థ శిరీషబిల్వాదీనిచ నిక్షిప్య, తాసుపాలికాసు వల్మీకమృత్తికాం హ్రదపంకం శుష్కగోమయంచ ప్రక్షిప్య పంచపాలికాసు బ్రహ్మాదిపంచదేవతాపూజాం కుర్యాత్. తత్రాయంక్రమః బ్రహ్మజజ్ఞాన మిత్యస్యసకులో బ్రహ్మ త్రిష్టుప్ (బ్రహ్మజజ్ఞానం ప్రథమం పురస్తాద్విసీమత స్సురుచోవేన ఆవః సబుధ్న్యా ఉపమా అస్యవిష్ఠా స్సతశ్చ యోనిమసతశ్చవివః) ఇతి మధ్యమపాలికాయాం బ్రహ్మాణమావాహ్య పూజయేత్॥ ఇంద్రంవో మధుచ్ఛంద ఇన్ద్రో గాయత్రీ (ఇంద్రంవో విశ్వతస్పరి హవామహేజనేభ్యః అస్మాకమస్తు కేవలః) ఇతిప్రాచ్యాం పాలికాయామింద్రమావాహ్య పూజయేత్॥ యమాయసోమం యమో యమోనుష్టుప్) యమాయసోమం సునుతయమాయ జుహుతాహవిః యమం హయజ్ఞోగచ్ఛత్యగ్నిదూతో అరంకృతః) ఇతిదక్షిణ

అంకురార్పణము.

కర్తృవు యథావత్తుగా సంకల్పమొనర్చి భూమినలికి రంగవల్లినివేసి శుభ్రమగు బియ్యమునుపరచి తెల్లదారముచే చుట్టబడిన బంగారు వెండి రాగి మన్ను వీనిలో దేనివియైననూ ౫ పాత్రలను పెట్టేది. పాత్రలయొక్క క్రింద రావి దిరిసెన మారేడు మొదలగు చెట్లచిగురుటాకులను వేసేది. పిమ్మట పుట్టమన్ను వాగునందుండు మన్ను ఎండిన గోమయము వీనిచే పాత్రలను నింపేది. ఆమీద 'బ్రహ్మజజ్ఞానం...మివః' అని ఉచ్చరించుచు మధ్యపాత్రలో బ్రహ్మనావాహించి పూజించేది. అనంతరము "ఇంద్ర...కేవలః" అని చెప్పుచు తూర్పువనుండు పాత్రయందు ఇంద్రునావాహించి పూజించవలయును. పిదప "యమాయ...అరంకృతః" అని చెప్పుచుదక్షిణదిశనుండు పాత్రయందు యము నావాహించి పూజించవలయును. అటుపైన "తత్వా...ప్రమోషీః" అని పశ్చిమమందుండు పాత్రలో వరుణు నావాహించి పూజించేది.

స్యాం పాలికాయాం యమమావాహ్య పూజయేత్॥ తత్త్వాయామీత్యస్య శునశ్శేఫో వరుణస్త్రిష్టుప్. తత్త్వాయామి బ్రహ్మణావందమాన స్తదాశాస్తే యజమానో హవిర్భిః అహేళమానో వరుణేహబోధ్యురు శగ్ంస మాన ఆయుః ప్రమోషీః) ఇతి ప్రతీచ్యాం పాలికాయాం వరుణ మావాహ్య పూజయేత్॥ సోమో ధేనుమిత్యస్య గౌతమస్సోమ స్త్రిష్టుప్ (సోమో ధేనుంసోమో అర్వన్తమాశుం సోమోవీరం కర్మణ్యం దదాతి। సాదన్యం విదథ్యం సభేయం పితృశ్రవణం యో దదా శదస్మై) ఇతి ఉదీచ్యాం పాలికాయాం చంద్రమావాహ్య పూజయేత్॥ ఇత్యావాహనాద్యుపచారైస్సమ్యగభ్యర్చ్య (దిశాం పత్నీ నమస్యామి, సర్వకామఫలప్రదాన్। కుర్వంతు సఫలం కర్మ కుర్వంతు సతతం శుభం) ఇతి పాలికానాం పశ్చాద్భాగే ప్రాఞ్జలిస్తిష్ఠన్, ఉపస్థానం కుర్యాత్॥ తతో వ్రీహి, ముద్గ, చణక, తిల, గోధూమ, పంచధాన్యాని తోయేన ప్రక్షాళ్య, బ్రహ్మజజ్ఞానేతి పూర్వమంత్రేణైవ మధ్యమపాలికాయామావాపయేత్॥ యత ఇన్ద్రేత్యస్య ప్రగాథ ఇన్ద్రో బృహతీ (యత ఇన్ద్ర భయామహే, తతో నో అభయం కృధి మఘవ ఞ్ఛగ్ధి తవతన్న ఊతిభిర్విద్విషో విమృధో జహి) ఇతి ప్రాచ్యాం పాలికాయాం మావాపయేత్॥ నాకే సుపర్ణ మిత్యస్య భార్గవో వేనో యమస్త్రిష్టుప్) నాకే సుపర్ణముపయత్పతంతం హృదావేనంతో అభ్యచక్షతత్వా। హిరణ్యపక్షం వరుణస్యదూతం యమస్య యోనౌ శకునంభురణ్యుం) ఇతిదక్షిణస్యాం పాలికాయా మావాప

“సోమో ధేనుం ...దస్మై” అని చెప్పుచు ఉత్తరదిశయందుండు పాత్రయందు చంద్రునావాహించి షోడశోపచారముల బూజించేది. పిదప “దిశాం...శుభం” అని చెప్పుచు పాత్రల పశ్చిమభాగమందు నిలబడి జపించునది. ఆపైన వడ్లు, పెసలు, శనగలు, నూవులు, గోధుములు- ఈ ౫ ధాన్యములను నీటిచే కడిగి బ్రహ్మజజ్ఞాన అను మంత్రముచే మధ్యపాత్రయందు కొన్నిటిని చల్లవలయును. ‘యతఇంద్ర...జహి’ అని చెప్పి పూర్వదిశ పాత్రయందు చల్లేది. “నాకే...భురణ్యుం” అని దక్షిణదిశ పాత్రయందు చల్లవలయును. ‘తత్త్వాయామి’...యనుమంత్రముచే పశ్చిమదిశ పాత్రయందు చల్లేది. “సోమో ధేను”...అను మంత్రమున ఉత్తరదిశయందుగల పాత్రకూ చల్లేది. “ఆపోహిష్ఠా” యనుమంత్రముచే నీళ్ళను జల్లి పుష్పములచే నలంకరింపవలయును.

యేత్॥ తత్త్వాయామి శునశ్శేపో వరుణస్త్రిష్టుప్ (తత్త్వా యామి బ్రహ్మణా... ఆయుః ప్రమోషీః) ఇతిప్రతీచ్యాం పాలికాయాం మావాపయేత్॥ సోమో ధేనుమిత్యస్య గోతమ ఋషిః సోమ స్త్రిష్టుప్ (సోమో ధేనుం......దదాశదస్మై) ఇతి ఉదీచ్యాం పాలికాయాం మావాపయేత్॥ ఏవం చతుర్దిక్షూప్త్వా ఆపోహిష్ఠేతి మంత్రేణ కలశోదకం పాలికాసు నిషిచ్య పద్మాక్షైః పుష్పైరలంకుర్యాత్॥ ఇత్యంకురార్పణ విధిః॥

అథ మంటపదేవతాప్రతిష్ఠా

దేశకాలౌ సంకీర్త్య కరిష్యమాణ వివాహాంగభూత మంటపదేవతాస్థాపనం కరిష్యే. అథ సర్వైరనుజ్ఞాయ (యాజాతా ఓషధయో దేవేభ్యస్త్రియుగం పురా॥ తాసాంపర్వారాభ్యాం సంపతిస్తరమాహారస్ మందామి బభ్రూణామహం శతం. ధామానిసప్తచ శతంవో అంబధామాని సహస్రముతవోరుహః అధశతక్రత్వో యూయమిమంమే అగదంకృత పుష్పావతీః ప్రసూవతీః ఫలినీరఫలాఉత అశ్వాఇవ సజిత్వరీర్వీరుధః పారయిష్ణవః॥ (యాః ఫలినీర్యా అఫలా అపుష్పాయాశ్చ పుష్పిణీః బృహస్పతి ప్రసూతాస్తానో ముంచత్వంహసః) ఇతి మంటపోపరి అక్షతాన్నిక్షిప్య, అథ శతరుద్రానావాహయేత్॥ తద్యథా॥ ఇంద్రదిశి (త్రాతారమింద్రమవితారమింద్రం హవేహవే సుహవం శూరమింద్రం హువేనుశక్రం పురుహూతమింద్రం స్వస్తినో మఘవా ధాత్వింద్రః) అనేన ఇంద్రం కపిలేశాయనమః అజాయనమః బద్ధాయ నమః వజ్రదేహాయనమః ప్రమర్దనాయనమః విభూతయేనమః అవ్యయాయనమః శాస్త్రేనమః పినాకినేనమః త్రిదశాధిపాయనమః ఇంద్ర

మంటప దేవతాప్రతిష్ఠ

కర్తృవు "యాజాతా...హసః" అనిచెప్పి మంటపముపై నక్షతలను వేసి ఇంద్ర దిశయందు, "త్రాతారం...ధాత్విద్రః" అని ఇంద్రునావాహించి "కపిలే...ప్రసీదంతు భవంతః" అని ఇంద్రపూజిత దశరుద్రుల నావాహించి పూజించవలయును. అగ్ని దిశయందు, "త్వంనో...స్మృత్" అని అగ్నినావాహించి అగ్నిపూజిత దశరుద్రులను

వీర్యాః ఇంద్రపూజితాః హేదశరుద్రాః సవాహనా స్సశక్తయస్స పరివారాస్సమాగత్యాత్ర మంటపే సత్కృతా సశేషోపచారాం త్స్వీకృత్య ప్రసీదంతు భవంతః॥ ఇత్యావాహ్య పూజయేత్॥ అథాగ్నేయాం దిశి. (త్వంనో అగ్నే వరుణస్య విద్వాన్ దేవస్య హేళో అవయాసి సీష్ఠాః యజిష్ఠో వహ్నితమశ్శోశుచానో విశ్వాద్వేషాగ్ం సి ప్రముముగ్ధ్యస్మత్) అనేనాగ్నిమావాహ్య అగ్నివీర్యాయ నమః హుతాశనేనమః, పింగళాయ నమః ఖాదకాయ నమః, హారాయ నమః, జ్వాలాయ నమః, దహనాయ నమః, బభ్రవే నమః, భస్మాంతకాయ నమః, క్షయాంతకాయ నమః, అగ్నివీర్యాః అగ్నిపూజితాః హేదశరుద్రాః, ఇత్యాది పూజాంతం పూర్వవత్॥ అథ యమదిశి (సుగన్న పంథామభయంకృణోతు యస్మిన్నక్షత్రే యమ ఏతి రాజా యస్మిన్నేన మభ్యషించంత దేవాః తదస్య చిత్రం హవిషా యజామ) ఇతి యమం॥ తత్ర విధాత్రే నమః, కర్త్రే నమః, ధాత్రే నమః శ్రీకామాయ నమః సర్వనియోక్త్రే నమః యామ్యేశాయ నమః, రమేశాయ నమః సంమోక్త్రే నమః, హరాయ నమః, యమపూజితాః యమవీర్యాః హేదశరుద్రాః ఇత్యాది పూజాంతం పూర్వవత్॥ అథ నైఋత్యాం దిశి॥ (అసున్వంతమయజమాన మిచ్ఛస్తే నస్యేత్యామన్విహి తస్కరస్య అన్యమస్మదిచ్ఛ సాత ఇత్యానమో దేవి నిఋతే తుభ్యమస్తు) అనేన నిఋతిమావాహ్య తత్ర నైఋతేశాయ నమః, కర్బురాయ నమః, హంత్రే నమః, క్రూరదృష్టయే నమః, భయానకాయ నమః, ఊర్ధ్వకేశాయ నమః, విరూపాక్షాయ నమః, ధూమ్రాయ నమః, లోహితాయ నమః దంష్ట్రికాయ నమః నైఋతివీర్యాః నైఋతిపూజితాః హేదశరుద్రాః ఇత్యాదిపూజాంతం పూర్వవత్॥ అథ వరుణదిశి (తత్త్వాయామి బ్రహ్మణా వందమాన

"అగ్నివీర్యాః...భవంతః" అనిపూజించేది. యమదిశయందు, "సుగంనః...యజామ, అని యము నావాహించి "విధాత్రే...భవంతిః" అని దశరుద్రులను పూజించేది. నైఋత్యదిక్కునందు "అసున్వం...మస్తు" అని నైఋతి నావాహించి నైఋతేశా... భవంత:" అని దశరుద్రులను పూజించేది. వరుణదిశయందు "తత్త్వా...ప్రమోషీః" అని వరుణునావాహించి, "బలాయ...భవంతః" అని దశరుద్రులను పూజించేది.

స్తదాశాస్తే యజమానో హవిర్భిః అహేళమానో వరుణేహబో ధ్యురుశగం సమాన ఆయుఃప్రమోషీః) అనేన వరుణమావాహ్య బలాయ నమః, అతిబలాయ నమః, పాశహస్తాయ నమః, మహాబలాయ నమః, శ్వేతాయ నమః, జయభద్రాయ నమః, దీర్ఘబాహవే నమః బలాంతకాయ నమః, బడబాముఖాయ నమః భైరవాయ నమః వరుణవీర్యాః వరుణపూజితాః హేదశరుద్రాః ఇత్యాది పూజాంతం పూర్వవత్॥ అథ వాయువ్య దిశి (ఆనోనియుద్భిశ్శతినీభిరధ్వరం సహస్రిణీభిరుపయాహి యజ్ఞం॥ వాయో అస్మిన్ సవనే మాదయస్వ। యూయం పాతస్వస్తిభిస్సదానః) ఇత్యనేన వాయుమావాహ్య। అతిశీఘ్రాయ నమః। లఘవే నమః। అతివేగాయ నమః। సూక్ష్మాయ నమః తీక్ష్ణాయ నమః। భయంకరాయ నమః। పంచాత్మకాయ నమః। పంచశిఖాయ నమః। కపర్దినే నమః। మేఘవాహనాయ నమః। వాయువీర్యాః వాయుపూజితాః హేదశరుద్రాః, ఇత్యాది పూజాంతం పూర్వవత్॥ అథ కుబేరదిశి (వయంసోమ వ్రతేతవ మనస్తనూషుబిభ్రతః॥ ప్రజావంతో ఆశీమహి। ఇంద్రాణీ దేవీ సుభగాసుపత్నీ। ఇత్యనేన కుబేరమావాహ్య। తత్ర నిధీశాయ నమః। రూపవతే నమః। ధన్యాయ నమః। సౌమ్యాయ నమః। శాంతాయ నమః। జటాధరాయ నమః। కామప్రసాదాయ నమః। లక్ష్మీశాయ నమః। ప్రకాశాయ నమః। ఇందుయజ్ఞపాయ నమః। కుబేరవీర్యాః కుబేరపూజితాః హేదశరుద్రాః। ఇత్యాది పూజాంతం పూర్వవత్॥ అథేశాన దిశి (తమీశానం జగతస్తస్థుషస్పతిం। ధియం జిన్వమవసేహూమహేవయం। పూషానో యథావేదసామసద్వృధే। రక్షితాపాయు రదబ్ధస్స్వస్తయే) ఇత్యనేన ఈశానమావాహ్య। తత్ర ఈశానాయ నమః। విద్యేశాయ నమః। జ్ఞానవతే నమః। మా

వాయువ్య దిక్కునందు "ఆనో...సదానః" అని వాయువునావాహించి "శీఘ్రాః... భవంతః" అని దశరుద్రులను పూజించేది. కుబేర దిశయందు "వయం...సుపత్నీ" అని కుబేరు నావాహించి "నిధీశా...భవంతః" అని దశరుద్రులను పూజించునది. ఈశానదిశయందు "తమీశానం...స్వస్తయే" అని ఈశాను నావాహించి "ఈశానా... భవంతః" అని దశరుద్రులను పూజించవలయును, వరుణవాయువ్య దిక్కుల మధ్యన

త్రిపింగళాయనమః। భూతపాలాయనమః। అజాయనమః। బలాయనమః। మిత్రాయనమః। సర్వవిద్యాధిపాయనమః। సుఖకృతేనమః। ఈశానవీర్యాః ఈశానపూజితాః హేదశరుద్రాః। ఇత్యాదిపూజాంతం పూర్వవత్॥ అథవాయువ్యపశ్చిమయోర్మధ్యే అథస్తాత్ అధోదిశి (స్యోనాపృథివి భవాన్‌నృక్షరానివేశనీయచ్ఛానశ్శర్మసప్రథాః) ఇత్యనేన విష్ణుమావాహ్య। తత్రబలిప్రియాయ నమః। విషధరాయనమః। వీరోగ్రసనాయనమః। పాలకాయనమః। శుభాయనమః। సువీర్యాయనమః। వృషభాయనమః। పాతాళేశాయనమః। లోహితాయనమః। అనంతాయనమః। విష్ణువీర్యాః విష్ణుపూజితాః హేదశరుద్రాః ఇత్యాదిపూజాంతం పూర్వవత్॥ అథ పూర్వేశానయోర్మధ్యే ఊర్ధ్వోర్ధ్వ దిశి (అస్మే రుద్రా మేహనా పర్వతాసోవృత్రహత్యే భరహూతౌ సజోషాః యశ్శంసతే స్తువతే ధాయిపజ్రఇంద్ర జ్యేష్ఠా అస్మాఁ అవంతు దేవాః। ఇత్యనేన బ్రహ్మాణమావాహ్య॥ అధ్యక్షాయ నమః నభసే నమః లిప్సవే నమః శంభవే నమః విభవే నమః గణాధ్యక్షాయ నమః వివాహాయ నమః గుణసంవాహాయ నమః త్రిక్షాయ నమః త్రిదశవందితాయ నమః బ్రహ్మవీర్యాః బ్రహ్మపూజితాః హేదశరుద్రాః ఇత్యాది పూజాంతం పూర్వవత్॥ ఏవం శతరుద్రాన్ తత్తద్దిక్ష్వావాహ్య పూజయేత్॥

అష్టమంగళద్రవ్యాణి నిక్షిప్య యాజాతా...అగదంకృత ఇతి మంటప మభిమంత్ర్య (క్షేత్రే) యిత్వా నిరఋుత్యై త్వా దృహ్యాం

క్రిందికి "స్యోనా...సప్రథాః" అని విష్ణునావాహించి "బలిప్రియా......భవంతః" అని దశరుద్రులను పూజించేది. ఇదరి ఈశాన్య దిక్కులమధ్యలో మీది పైపున "అస్మే...దేవాః" అని బ్రహ్మనావాహించి "అధ్యక్షా...భవంతః" అని దశరుద్రులను పూజించునది. వెనుకజెప్పినట్లే ౧౦ దిశలయందు ౧౦౦ రుద్రుల నావాహించి పూజించేది. యాజాతా అను మంత్రముచే మంటపమును మంత్రించి "క్షేత్రే...భే ఇమే" అని దర్భలచేజేయబడి ౨౧ మూరలుపొడవుగల పగ్గముచే మంటపమునుజుట్టేది. "ఓంమంటపా...హృదయాయనమః" అని మంటపముపై నక్షతలను వేసి పిదప మంటప పూర్ణభాగమునందు "తీక్ష్ణ...ప్రచోదయాత్" అని నందినావాహించి, ఏకదంతాయ ...ప్రచోదయాత్" ...అని మంటప దక్షిణభాగమందు విఘ్నేశ్వరు నావాహించి

ముంచామి వరుణస్య పాశాత్ అనాగసం బ్రహ్మణే త్వా కరోమి శివే తేద్యావా పృథివీ ఉభే ఇమే) ఇతి పంచవింశతి హస్తప్రమాణదర్భపాశేన మంటపమావేష్టయేత్। ఓం మంటపాయ నమః హ్రీం పాశహస్తాయ నమః హ్రీంకారస్వరూపాయ నమః ఓంకార శిరసే నమః వకార హస్తాయ నమః యకారాభయవరప్రదాయ నమః నకారదేహాయ నమః మకారపీఠాయ నమః మహాధర్మాయ నమః శివాయ సచ్చిదానందవిగ్రహాయ నమః అం ఆం జ్యోతిర్లింగస్వరూపాయ హృదయాయ నమః (తీక్ష్ణశృంగాయ విద్మహే వేదపాదాయ ధీమహి తన్నో వృషభః ప్రచోదయాత్) ఇతి మంటపస్య పూర్వదిశి నందినమావాహయేత్ (ఏకదంతాయ విద్మహే వక్రతుండాయ ధీమహి తన్నో విఘ్నేశ్వరః ప్రచోదయాత్) ఇతి దక్షిణదిశి విఘ్నేశ్వరమావాహయేత్ (తత్పురుషాయ విద్మహే మహాసేనాయ ధీమహి తన్నో షణ్ముఖః ప్రచోదయాత్) ఇతి పశ్చిమదిశి షణ్ముఖమావాహయేత్। (తత్పురుషాయ విద్మహే మహారౌద్రాయ ధీమహి తన్నో వీరః ప్రచోదయాత్. ఇత్యుత్తరదిశి వీరభద్రమావాహయేత్) గణాంబికాయై విద్మహే మహాతపాయై ధీమహి తన్నో గౌరీ ప్రచోదయాత్) ఓం హాం వ్యోమ వ్యోమాయ విద్మహే సూక్ష్మసూక్ష్మాయ ధీమహి తన్నో శివః ప్రచో

"తత్పురుషాయ...ప్రచోదయాత్" అని మంటపపశ్చిమభాగమందు షణ్ముఖుని యావాహించి "తత్పురుషాయ...ప్రచోదయాత్" అని మంటపోత్తరభాగమందు వీరభద్రుని నావాహించి 'గణాంబి...శివఃప్రచోదయాత్' అని మంటపమధ్యభాగమందు ఉమామహేశ్వరుల నావాహించి షోడశోపచారములచే పూజింపవలయును.

కంకణధారణము.

వివాహపూర్వదివసపు రాత్రియందు మంగళవాద్యములగుచుండగా అంకురార్పణముయొక్క పాత్రలను బెట్టిన గృహమందు ఆచార్యుడు పూర్వోచ్చరి యథాక్రమముగా సంకల్పమొనర్చి "వివాహకర్మ......కౌతుకబంధనం కరిష్యామి" అని చెప్పి రంగవల్లిచే యలంకరించిన భూమియందు తొమ్మిదికాని ఏడుకాని ఐదుగాని దర్భలనుదీసికొని చివరయందు నాల్గంగుళములు, ముడియందు రెండంగుళములు, మొదటియందు పదునారు అంగుళములను విడచి పవిత్రమువలెకట్టి పూర్వదిక్కున కగ్రములుండునట్లుగా దర్భకూర్చమునుంచి దానిపై జలకుంభమునుంచి బియ్యముచే నింపిన ఒక తాంబాళమందు తాంబూలము విభూతి మొదలగువానిని నుంచి కంకణమును దానిలో

దయాత్) ఇతి మంటపమధ్యే ఉమామాహేశ్వర మావాహ్య షోడశోపచారై స్సంపూజయేత్॥

అథ కౌతుకబంధనం

వివాహకర్మణి పూర్వదినే రాత్రౌ సాంకురే పాలికాయుక్తే స్థలే మంగళతూర్యనాదే కృతే కౌతుకబంధనం కుర్యాత్॥ తత్రాయంక్రమః ఆచార్య స్తిథ్యాదికం సంకీర్త్య వివాహకర్మ కర్తుమాదౌ శ్రీ పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం కౌతుకబంధనం కరిష్యామి। ఇతి సంకల్ప్య రంగవల్ల్యాద్యలంకృత భూమౌ నవసప్తపంచ స్వన్యతమ సంఖ్యాకాః కుశశలాకాగృహీత్వా చతురంగులాగ్రం ద్వ్యంగులగ్రంథిం షోడశాంగులమూలం యథాభవతి తథా పవిత్రవద్బధ్వా ఏవంకృతం కూర్చం ప్రాగగ్రం నిధాయ తత్ర కుంభం సంస్థాప్య ఏకస్మిన్ తండులపూరిత కాంస్యపాత్రే, క్రముక తాంబూలపత్రైస్సహ భస్మనిధాయ, తత్ర పంచగుణీకృతం కార్పాససూత్రం నిధాయ, తత్సమీపే యజమాన ముపవేశ్య, కుశహస్తైర్మాహేశ్వరై స్సహ కుంభోదకేన (తత్సవితుర్వరేణ్యం అగ్నిమీళే, ఇషేత్వోర్జేత్వా అగ్న ఆయాహి శన్నోదేవీ రభిష్టయ, ఆపోహిష్ఠేత్యాది మంత్రైః॥ పురుషసూక్త విష్ణుసూక్త శ్రీసూక్త శివసంకల్పాదిభిశ్చ॥ తత్సూత్ర మభిషిచ్య జాతవేదస ఇత్యస్య మరీచిః కశ్యపో జాతవేదా అగ్నిస్త్రిష్టుప్। జాతవేదసే సునవామ, సోమమరాతీయతో నిదహాతి వేదః। సనః పర్షదతి, దుర్గాణి విశ్వానావేవ సింధుం దురితాత్యగ్నిః అనేనమంత్రేణ

జెట్టి దానిదగ్గర యజమానుని గూర్చుండబెట్టి కంకణమునకు అకుంభోదకముచే 'తత్సవితు' అను మంత్రముచే 'అగ్నిమీళే' యను మంత్రము చేతనూ 'ఇషేత్వోర్జేత్వా' అను మంత్రము చేతనూ, 'అగ్నయాయి' యను మంత్రము చేతను, 'శన్నోదేవి' యను మంత్రము చేతనూ, 'ఆపోహి-ష్ఠా' యను మంత్రము చేతనూ, పురుషసూక్త, విష్ణుసూక్త శివసంకల్పముల చేతను (శివసంకల్పము చివర పుటలలో కలదు) స్నానము జేయించి 'జాతవేదా' అనుమంత్రముచే గంధమునుధరించి ఆకంకణమును షోడశోపచారముల బూజించి 'విశ్వాత్తాతే...ఋషిబంధవే' అనుమంత్రముచే వరుని కుడిహస్తమునకు కట్టేది. 'శ్రీయోంక జాత...సమిాధామితద్రా' అని కన్యయొక్క యెడమ హస్తమునకు కట్టేని. అనంతరము మాహే

సూత్రం గంధేన లేపయిత్వా షోడశోపచారై స్సంపూజ్య, విశ్వాత్తాతేతి మంత్రభాగణావోనేను ఇంద్రో జయతి విశ్వాత్తాతే సవనేషు ప్రవాచ్యా యాంచ కర్ణమఘవ స్సందస్రిసుస్వతే పారావతం యత్పురుసంభృతం వస్వపావృణో శ్శరభాయ ఋషిబంధవే ఇతిమంత్రేణ వరస్య దక్షిణ కరే బధ్నీయాత్॥ శ్రియేజాత ఇత్యస్య కణ్వాః పవమానస్సోమ స్త్రిష్టుప్ శ్రియేజాత శ్శ్రియ అనిరియాయ శ్రియంవయో జరితృభ్యో దధాతి। శ్రియం వసానా అమృతత్వమాయన్ భవంతి సత్యాసమిథామితద్రౌ ఇతిమంత్రేణ వధ్వాః వామహస్తే బధ్నీయాత్॥ తతో మాహేశ్వరాః శతంజీవశరదో వర్ధమాన శ్శతం హేమంత శ్శతమువసంతాన్ శతమింద్రాగ్నీసవితా బృహస్పతిశ్శతాయుషా, హవిషేమం పునర్దుః॥ అహార్షంత్వా విదంత్వా పునరాగాఃపునర్నవ। సర్వాంగసర్వంతే చక్షు స్సర్వమాయుశ్చ తేవిదం॥ బృహత్సామక్షత్రి భృద్వృద్ధవృష్ణ్యం త్రిష్టుభౌజ శ్శుభితముగ్రి వీరం ఇంద్రస్తోమేన పంచదశేన మధ్య మిదంవా తేన సగరేణ రక్షు॥ యోయజ్ఞైన...దానాయమంహతే॥ త్ర్యంబకం...మామృతాత్। ఏతైర్మంత్రైః రక్షాం కుర్యుః॥ తతో యజమానః కర్మసాద్గుణ్యార్థం ఆచార్యాదిభ్యో యథాశక్తి దక్షిణాం దద్యాత్॥

శ్వరులు "శతంజీవ...బృహత్సామ" మొదలగు మంత్రములను బఠించునది. పిదప యజమానుడు యథాశక్తిగా మాహేశ్వరులకు దక్షిణనొసంగవలయును.

వివాహదినమున జేయుదగినది.

అనంతరము దాతృవు స్నానాదికర్మలను నెరవేర్చి సపత్నీకుడై మంగళపీఠ మందు గూర్చొని తనభార్యయొక్క కుడిప్రక్కలో కన్యనుకూర్చుండ బెట్టి ఆచమన ప్రాణాయామములను జేసి తమఇష్టదేవతలను నమస్కరించి యథాక్రమముగా ఇటు వంటి గోత్రోత్పన్నుడగు వరునకును ఈగోత్రోత్పన్నియగు కన్యకును ఈదినమున జేయు వివాహమునకు అంగభూతమగు పంచకలశస్థాపన జేసెదనని సంకల్పముజేసి అనంతరము 'మహీద్యౌః...భరీభమభిః' అని మంటప మధ్యభాగమందు భూమినిముట్టి జపించి అష్టశ మంను అష్టదళకమలమును రచించి దానిపై 'ఓషధయః...మసి' అని వడ్లనుబరచి వానిపై బియ్యమును వీనిపై నువ్వులను బరచి దానిపై బంగారము మొదలగు శక్త్యను సారమగు ౫ కలశములను. 'అకల...క్రదత్' అని పెట్టి 'ఇమంమే...గాపష్ఠం'

అథ వివాహదినకర్తవ్యం.

వధూపితా సపత్నీకః కృతాభ్యంగో ధృతమాంగళికవేషః కృతలేపన రంగమాలికే మంటపస్య పురోభాగే శుభాసనే ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య స్వదక్షిణతః పత్నీం తద్దక్షిణతః కన్యాంచోపవిశ్య ఆచమ్య. ఇష్టదేవతాగుర్వాదీన్నమస్కృత్య అపఉపస్పృశ్య ప్రాణానాయమ్య దేశకాలావనుకీర్త్య [ ] గోత్రోత్పన్నాయాః [ ] నామ్న్యాః కన్యాయాః అముకగోత్రోత్పన్నవరస్యచ అద్య కరిష్యమాణ వివాహకర్మ ప్రయుక్త ఈశానాది పంచకలశస్థాపనం కరిష్యే. ఇతిసంకల్ప్య మహీద్యౌః పృథివీచన ఇమం యజ్ఞం మిమిక్షతాం పిపృతాన్నో భరీమభిః) ఇతి భూమిం స్పృష్ట్వా జపేత్ (ఓషధయస్సంవదంతే సోమేనసహరాజ్ఞా యస్మైకృణోతిబ్రాహ్మణస్తం రాజన్ పారయామసి) ఇతిప్రతికలశం ద్వేఃప్రస్థధాన్యం పద్మేషు నిదధ్యాత్। తద్ధాన్యోపరి తదర్ధతండులం తదుపరి తదర్ధతిలం నిదధ్యాత్। తత్ర ఆకలశేషు ధావతిశ్యేనో వమర్విగాహతే। అభిద్రోణాకనిక్రదత్) ఇతి సౌవర్ణాద్యన్యతమ కలశాన్ నిదధ్యాత్ (ఇమంమే గంగే యమునే సరస్వతి శుతుద్రిస్తోమం సచతా పరుష్ణ్యా అసిక్న్యా మరుద్వృథే వితస్తయార్జీకియే శృణుహ్యా సుషోమయా॥ ఆపోవా ఇదగ్ంసర్వం విశ్వాభూతాన్యాపః ప్రాణావా ఆపః పశవఆపో న్నమాపోమృతమాపః సమ్రాడాపో విరాడాపస్స్వరాడాప శ్ఛందాగ్ంస్యాపో జ్యోతిగ్ంష్యాపో యజూగ్ంష్యాప స్సత్యమాపః సర్వాదేవతా ఆపోభూర్భువస్సువరాప ఓం) ఇతిమంత్రాభ్యాం తీర్థోదకమభిమంత్ర్య ఈశానాది సద్యోజాతాంతమంత్రైః కలశేషు జలంపూరయేత్. (గంధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపుష్టాం కరీషిణీం- ఈశ్వరీగ్ం సర్వభూతానాం తామిహోపహ్వయేశ్రియం)

అని శుద్ధజలమును అభిమంత్రించి ఈశానాదిమంత్రముచే క్రమముగా ఐదుకలశములలోనింపి 'గంధ ... శ్రియం' అని కలశములకు అష్టగంధమును (గంధమును) ధరించి 'కాండా ... శతేనచ' అని ౫ చెట్లచిగురును, ౫ చెట్లచెక్కను, ౫ గరికపోచలను వానిలోబెట్టి "స్యోనా ... సప్రథా" అని పుట్టమొదలైన ౫ స్థలములమన్నును బెట్టి శక్తివంతులైనచో 'సహిరత్నాని ... మామహే" అని పంచరత్నములనుంచి 'హిరణ్య ... సమస్మై' అని దక్షిణనుంచి "పూర్ణాద ... యంతః" అనివస్త్రమును ధరించి' తంతుం...

ఇతి కలశేషు శివాష్టగంధం నిదధ్యాత్. (కాండాత్కాండాత్ప్రరోహంతి పరుషః పరుషః పరి. ఏవానో దూర్వే ప్రతను సహస్రేణ శతేనచ) ఇతి పంచపల్లవపంచత్వగ్దూర్వాశ్చ నిదధ్యాత్. (స్యోనా పృథివి భవా నృక్షరా నివేశని యచ్ఛానశ్శర్మ సప్రథాః) ఇతి పవిత్రపంచమృత్తికాః నిక్షిపేత్ (సహి రత్నాని దాశుషే సువాతి సవితా భగః తంభాగం చిత్రమీమహే) ఇతి పంచరత్నాని నిక్షిపేత్ (హిరణ్యరూపస్స హిరణ్య సందృగపాన్నపాత్సేదు హిరణ్యవర్ణః హిరణ్యయాత్పరి యోనేర్నిషద్యా హిరణ్యదా దదత్యన్నమస్మై॥ ఇతి సువర్ణ ప్రతిమాం దధ్యాత్॥ పూర్ణాదర్వి పరా పతేతి ఫలం దద్యాత్। (యువా సువాసాః పరివీత ఆగాత్స ఉశ్రేయాన్భవతి జాయమానః॥ తంధీరాసః కవయ ఉన్నయంతి స్వాధ్యో మనసా దేవయంతః) ఇతి వస్త్రం దధ్యాత్. (తంతుం తన్వన్ రజసో భానుమన్విహి. జ్యోతిష్మతః పథో రక్ష ధియా కృతాన్. అనుల్బణం వయత జోగువామపో మనుర్భవ జనయా దైవ్యం జనం) ఇతి శ్వేతతంతుభిర్వేష్టయేత్। పవిత్రంతే వితతం బ్రహ్మణస్పతే ప్రభుర్గాత్రాణి పర్యేషి విశ్వతః। అతప్తతనూర్న తదామో అశ్నుతే శ్రితాస ఇద్వహంతస్తత్సమాశత ఇతి దర్భకూర్చం దధ్యాత్. (యాః ఫలినీర్యా అఫలా అపుష్పా యాశ్చ పుష్పిణీః బృహస్పతి ప్రసూతాస్తానో ముంచత్వం హసః) ఇతి పూగపుష్పఫలాని దధ్యాత్. ఇతి పంచకలశానలంకృత్య తత్తత్కలశ పూజార్థం ఋత్విజో వృణీయాత్.

ఆచమ్య ప్రాణానాయమ్య సంకల్ప్య ఏవంగుణవిశిష్టాయాం మస్యాం శుభతిథౌ [ ] గోత్రోత్పన్నాయాః [ ] నామ్న్యాః కన్యాయాః [ ]

జనం అని తెల్లని దారముచే జుట్టి "పవిత్రం...మాశత" అని దర్భకూర్చములనుంచి "యాః ఫలి...హసః" అని పోకకాయలు పువ్వులు టెంకాయలు మొదలగువాటిచే యలంకరించి ఆ ఆ కలశములను పూజించుటకై ఋత్విక్కులను వరింపవలయును.

ఆచమన ప్రాణాయామములనొనర్చి పిదప ఈ గోత్రోత్పన్నయగు కన్యకను ఈ గోత్రోత్పన్న వరునకును యిప్పుడు చేయవలసిన వివాహకర్మను ఉద్దేశించి పంచకలశపూజ నొనర్చుటకై ఋత్విక్కులను వరించుచున్నాను. అని సంకల్పించి పిమ్మట క్రమముగా స్వశాఖానముఖోద్భూతగురుసూత్రానువర్తులగు ఒకరిని తనముందర గూర్చుండబెట్టి వారిని గురించి ఈశానకలశపూజను చేయుటకై మిమ్ములను వరించెదను' అని చెప్పి "ఓంనమో...

గోత్రోత్పన్నస్య వరస్యచ అద్యకరిష్యమాణ వివాహకర్మప్రయుక్త పంచకలశపూజార్థం ఋత్విజో వరిష్యే. అథేశానకలశపూజార్థం ఈశానముఖోద్భూతం గురుం త్వాం వృణీమహే. ఓంనమోభగవతే ఆగమాధ్యయనాయ శుద్ధస్ఫటికవర్ణాయ ఈశానముఖోద్భూతాయ మధ్యమకలశాధీశ్వరాయ లింగయజ్ఞోపవీతినే శివలాంఛనధారికాయ అపరిమితగణాధీశ్వరాయ చిన్ముద్రాంకితాయ అత్యాశ్రమాయ షట్కృతిప్రణవజాపకాయ అపరిమితశిఖాయ క్రియాకంథాయ జ్ఞానదండాయ కారుణ్యమూర్తయేనమః॥ ఇతిఋత్విజం పూజయిత్వా తన్ముఖేన గురుకలశపూజాం కారయేత్॥ అథ పూర్వస్యాందిశి॥ తత్పురుషకలశపూజార్థం తత్పురుషముఖోద్భూతం రేవణసిద్ధంత్వాం వృణీమహే. ఓం నమో భగవతే రేవణసిద్ధాయ సామశాఖాధ్యయనాయ అరుణవర్ణాయ తత్పురుషముఖోద్భూతాయ, పూర్వకలశాధీశ్వరాయ లింగయజ్ఞోపవీతినే శివలాంఛనధారకాయ ద్వాదశసహస్రచరలింగాధ్యక్షాయ గురుధర్మభిక్షాందేహీమంత్రాంకితాయ గృహస్థాశ్రమాయ శివపంచాక్షరీజాపకాయ షట్త్రింశజ్జటామకుటమండితాయ మృత్కంథాయ బిల్వదండాయ ఘనలింగాయ సమోనమః. గంధాద్యుపచారాంస్తస్యకృత్వా తన్ముఖేన తత్పురుషకలశపూజాం కారయేత్. అథదక్షిణదిశి అఘోరకలశపూజార్థం అఘోరముఖోద్భూతం మరుళసిద్ధంత్వాం వృణీమహే. ఓంనమోభగవతే మరుళసిద్ధాయ అథర్వశాఖాధ్యయనాయ శ్యామవర్ణాయ అఘోరముఖోద్భూతాయ దక్షిణకలశాధీశ్వరాయ లింగయజ్ఞోపవీతినే శివలాంఛన ధారకాయ

మూర్తయేనమః” అని వారినిపూజించి అనంతరము తత్పురుషకలశపూజను జేయుటకై తత్పురుషముఖోద్భూతరేవణ సిద్ధసూత్రానుగతులగు మిమ్ములను వరించెదనని చెప్పి వారిని “ఓంనమో ... లింగాయనమోనమః” అనిపూజించి పిదప అఘోరకలశపూజను జేయుటకై అఘోరముఖోద్భూత మరుళసిద్ధ సూత్రానుగతులగు మిమ్ములను వరించెనని చెప్పి “ఓంనమోభగవతే... అతీతాయనమః అని పూజించి అనంతరము వామదేవకలశపూజ నొనర్చుటకై వామదేవముఖోద్భూత పండితారాధ్యసూత్రానుగతులగు మిమ్ములను వరించెదనని చెప్పి వారిని “ఓంనమో ... బ్రహ్మచారిణే నమో నమః” అని పూజించి అనంతరము సద్యోజాతకలశపూజనుజేయుటకై సద్యోజాతముఖో

షట్సహస్రచరలింగాధ్యక్షాయ దయాధర్మభిక్షాం దేహీతి ముద్రాంకితాయ వానప్రస్థాశ్రమాయ ఓంనమోహంసాయేతి జాపకాయ ఏకాదశజటామకుటమండితాయ వ్యాఘ్రకంథాయ ఔదుంబరదండాయ అతీతాయ నమోనమః॥ ఇతి ఋత్విజం పూజయిత్వా॥ తన్ముఖేన అఘోరకలశపూజాం కారయేత్॥ అథోత్తరదిశి వామదేవకలశపూజార్థం పండితాచార్యం త్వాం వృణీమహే. ఓంనమోభగవతే పండితాచార్యాయ యజుర్వేదాధ్యయనాయ ప్రవాళవర్ణాయ వామదేవముఖోద్భూతాయ ఉత్తరకలశాధీశ్వరాయ లింగయజ్ఞోపవీతినే శివలాంఛనధారకాయ అసంఖ్యాతచరలింగాధ్యక్షాయ భవతిభిక్షాం దేహీతి ముద్రాంకితాయ బ్రహ్మచర్యాశ్రమాయ గాయత్రీజాపకాయ పంచశిఖాయ స్వర్ణకంథాయ పాలాశదండాయ బ్రహ్మచారిణే నమోనమః. ఇతి ఋత్విజం పూజయిత్వా తన్ముఖేన ఉత్తరదిక్కలశపూజాం కారయేత్. అథపశ్చిమదిశి॥ సద్యోజాతకలశపూజార్థం సద్యోజాతముఖోద్భూతం ఏకోరామదేవం త్వాం వృణీమహే॥ ఓంనమోభగవతే ఏకోరామదేవాచార్యాయ ఋక్శాఖాధ్యయనాయ గోక్షీరవర్ణాయ సద్యోజాతముఖోద్భూతాయ పశ్చిమకలశాధీశ్వరాయ లింగయజ్ఞోపవీతినే శివలాంఛనధారకాయ త్రిసహస్రచరలింగాధ్యక్షాయ లింగార్పిత భిక్షాం దేహీతి ముద్రాంకితాయ విరక్తాశ్రమాయ ప్రణవమంత్రజాపకాయ ఏకశిఖాయ కార్పాసకంథాయ వేణుదండాయ విరక్తాయ నమోనమః ఇతి ఋత్విజం పూజయిత్వా తన్ముఖేన సద్యోజాతకలశపూజాం కారయేత్॥

అథకలశపూజా

ఈశానకలశపూజాం కరిష్యే॥ తదంగత్వేన ప్రాణప్రతిష్ఠాపనం చ కరిష్యే। ఈశానప్రాణప్రతిష్ఠాపనమంత్రస్య బ్రహ్మర్షిః। బృహతీఛందః।

ద్భూత ఏకోరామసూత్రానుగతులగు మిమ్ములను వరించెదనని చెప్పి వారిని "ఓంనమో... విరక్తాయ నమోనమః' అని పూజించెది. పైన వివరించబడిన ఆ యా ఋత్విక్కులు క్రమముగా ఆ ఆ కలశపూజ నొనర్చువిధి యెట్లనిన, ఈశానకలశపూజకై వరించబడియున్న ఋత్విజులు తాము ఈశాన్య కలశపూజను జేసెదనని సంకల్పమును జేసి, 'ఈశాన...విని

ఈశానో దేవతా। ఈశానఇతి బీజం। ఈశ్వరీతిశక్తిః। సదాశివోమితి కీలకం, ఈశానప్రాణప్రతిష్ఠార్థే జపే వినియోగః ఈశానస్సర్వవిద్యానాం అంగుష్ఠాభ్యాం నమః ఈశ్వరస్సర్వభూతానాం తర్జనీభ్యాం నమః బ్రహ్మాధిపతిః మధ్యమాభ్యాం నమః బ్రహ్మణోధిపతిః అనామికాభ్యాంనమః బ్రహ్మాశివోమే అస్తు కనిష్ఠికాభ్యాంనమః సదాశివోం కరతలకరపృష్ఠాభ్యాం నమః ఈశానస్సర్వవిద్యానాం హృదయాయనమః ఈశ్వరస్సర్వభూతానాం శిరసేస్వాహా. బ్రహ్మాధిపతిః శిఖాయైవషట్. బ్రహ్మణోధిపతిః కవచాయహుం. బ్రహ్మాశివోమే అస్తు నేత్రత్రియాయవౌషట్. సదాశివోం అస్త్రాయఫట్॥ ధ్యానం॥ వ్యక్తావ్యక్త సనాతనంచ పరమం షట్త్రింశ తత్త్వాత్మకం తస్మాదుత్తరతత్త్వ మక్షరమితిజ్ఞేయం సదా యోగిభిః ఓంకారాది సమస్తమంత్రజనకం సూక్ష్మాతి సూక్ష్మాత్పరం వందే పంచమమీశ్వరస్యవదనం ఖవ్యాప్త తేజోమయం॥ (ఈశానస్సర్వవిద్యానాం ఈశ్వర స్సర్వభూతానాం బ్రహ్మాధిపతి బ్రహ్మణోధిపతి ర్బ్రహ్మా శివోమే అస్తు సదాశివోం) ఈశానస్య ప్రాణా ఇహ ప్రాణా ఈశానస్యజీవ ఇహస్థితః। ఈశానస్య సర్వేంద్రియాణి కాయ వాఙ్మనశ్చక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణప్రాణా ఇహైవాగత్య సుఖం చిరం తిష్ఠంతు స్వాహా॥ ప్రసాదలింగాయనమః శ్రోత్రేంద్రియాత్మనే నమః, శరణస్థలస్వరూపాయనమః, శాంత్యతీత కలాత్మనేనమః శబ్దగ్రహణ సాధనాయనమః పరాశక్త్యైనమః శివసాదాఖ్యాత్మనే ఈశానమూర్తయేనమః సాన్నిధ్యం కురుకురు స్వాహా. సప్తముద్రాః ప్రదర్శ్య సద్యోజాతం ప్రపద్యామీత్యాసనం॥ సద్యోజాతాయవై నమః ఇతిపాద్యం॥ భవే భవే నాతి

యోగః' అని ప్రాణప్రతిష్ఠను జేసి, అనంతరము, 'ఈశాన స్సర్వవిద్యానాం ... అస్త్రాయ ఫట్' అను పర్యంతము క్రమముగా ఆయా మంత్రములచే ఉక్తరీత్యా అంగన్యాసాదులను జేసి 'వ్యక్తా ... తేజోమయం' అని ధ్యానించి 'ఈశానస్సర్వ ... తిష్ఠంతుస్వాహా' అని ఆవాహించి 'ప్రసాదలింగా ... స్వాహా' అని సప్తముద్రలను జూపించి సద్యోజాత అనునది మొదలుగా 'సర్వభూతదమనాయనమః ఇతి ప్రదక్షిణాద్యుపచారాః' అను పర్యంతముగల ఆయా మంత్రములచే ఆయా ఉపచారములను క్రమముగా నడిపించి ఈశానాయనమః అను మూలమంత్రమును ౧౦౮ సార్లు జపించేసి. పిమ్మ

భవే ఇత్యర్ఘ్యం భవోద్భవాయ నమః ఇత్యాచమనీయం. వామదేవాయనమః ఇతిస్నానం. జ్యేష్ఠాయనమః ఇతివస్త్రం. శ్రేష్ఠాయనమః ఇత్యుత్తరీయం. రుద్రాయనమః ఇతిగంధం. కాలాయనమః ఇత్యక్షతాన్. కలవికరణాయ నమః ఇతిపుష్పం. బలవికరణాయనమః ఇతిధూపం. బలాయనమః ఇతిదీపం. బలప్రమథనాయనమః ఇతికాలే నైవేద్యం. సర్వభూత దమనాయనమః ఇతితాంబూలం. మనోన్మనాయ నమః ఇతిమంత్రపుష్పం. సర్వభూతదమనాయనమః ఇతిప్రదక్షిణాద్యుపచారాన్ కృత్వా మూలమంత్రమష్టోత్తరశతం జపేత్॥

అథ తత్పురుష కలశపూజాం కరిష్యే॥ తదంగత్వేన ప్రాణ ప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే। అస్యశ్రీతత్పురుషప్రాణప్రతిష్ఠాపన మంత్రస్య బ్రహ్మాఋషిః। గాయత్రీఛందః। తత్పురుషో దేవతా। తద్బీజం మహాదేవ ఇతిశక్తిః। రుద్రఇతికీలకం। తత్పురుషప్రాణ ప్రతిష్ఠార్థే జపే వినియోగః। తత్పురుషాయనమః అంగుష్ఠాభ్యాంనమః, విద్మహే తర్జనీభ్యాం నమః, మహాదేవాయ మధ్యమాభ్యాంనమః, ధీమహి అనామికాభ్యాం నమః, తన్నోరుద్రః కనిష్ఠకాభ్యాంనమః, ప్రచోదయాత్ కరతలకరపృష్ఠాభ్యాంనమః. తత్పురుషాయ హృదయాయనమఃవిద్మహేశిరసేస్వాహా మహాదేవాయ శిఖాయైవషట్. ప్రచోదయాత్ అస్త్రాయఫట్॥

ధ్యానం॥ సంవర్తాగ్ని తటిత్ ప్రదీప్తకనకప్రస్ఫుర్తి తేజోరుణా। ద్గంభీరధ్వని సామవేదజనకం తామ్రాధరం సుందరం॥ అర్ధేందు ద్యుతిలోలపింగళజటాభారప్రబద్ధోరగం। వందేసిద్ధసురాసురేంద్రనమితం పూర్వాం ముఖం శూలినః॥ తత్పురుషాయ విద్మహే మహాదేవాయ ధీమహి తన్నోరుద్రః ప్రచోదయాత్. తత్పురుషస్య ప్రాణాఇహప్రాణాః తత్పురుషస్య జీవ ఇహస్థితః తత్పురుషస్య సర్వేంద్రియాణి కాయవాఙ్మనశ్చక్షుశ్శ్రోత్ర

తత్పురుషకలశపూజచేయుటకై వరించబడిన ఋత్విక్కులు సంకల్పమును జేసి "అస్యశ్రీ... జపేవినియోగః' అని ప్రాణప్రతిష్ఠను జేసి 'తత్పురుషాయ... అస్త్రాయఫట్' అని అంగన్యాసాదులనొనర్చి 'సంవర్తాగ్ని... ముఖంశూలినః' అని ధ్యానించి 'తత్పురుషాయవిద్మహే... తిష్ఠంతుస్వాహా' అని ఆవాహించి ,త్వగింద్రియాత్మనే... కురుకురు స్వాహా' అని సప్తముద్రలజూపించి అనంతరము ఆయామంత్రములచే వెనుక జెప్పబడినట్లే

జిహ్వాఘ్రాణపాణిప్రాణాఇహాఽగత్య సుఖం చిరం తిష్ఠంతుస్వాహా। త్వగింద్రియాత్మనే జంగమలింగాయనమః ప్రాణలింగస్థలాయనమః శాంతికలాయైనమః ఆదిశక్త్యైనమః స్పర్శవిషయాత్మనేనమః ఆమూర్తసాదాఖ్యాయనమః। తత్పురుషబ్రహ్మణేనమః సాన్నిధ్యం కురుకురుస్వాహా సప్తముద్రాప్రదర్శనపూర్వకం పూర్వవదుపచారా న్ప్రకల్ప్య మూలమంత్ర మష్టోత్తరశతం జపేత్॥

అథదక్షిణదిశి॥ అఘోరకలశపూజాం కరిష్యే. తదంగత్వేన ప్రాణప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే. ఓంఅస్యశ్రీ అఘోరమంత్రస్య బ్రహ్మఋషిః త్రిష్టుప్ఛందః అఘోరేభ్యః ఇతిబీజం సర్వేభ్యః ఇతిశక్తిః రుద్రరూపేభ్యః ఇతికీలకం అఘోరప్రాణప్రతిష్ఠార్థే జపేవినియోగః. అఘోరేభ్యః అంగు॥ అథఘోరేభ్యః తర్జనీ॥ ఘోరఘోరతరేభ్యః మధ్య॥ సర్వేభ్యః అనా॥ సర్వశర్వేభ్యః కని॥ నమస్తే అస్తురుద్రరూపేభ్యః కరతల॥ ఏవం హృదయాదిన్యాసః॥ ధ్యానం॥ కాలాభ్రభ్రమరాంజన ద్యుతినిభం వ్యావృత్తపింగేక్షణం। కర్ణోద్భాసిత భోగిభూషణ మణిప్రోద్భిన్న దంష్ట్రాంకురం॥ సర్పప్రోతకపాలశుక్తిశకల వ్యాకీర్ణతాశేఖరం వందే దక్షిణమీశ్వరస్యవదనం। చాథర్వనాదోదయం (అఘోరేభ్యోథ ఘోరేభ్యో ఘోరఘోరతరేభ్యః సర్వేభ్యస్సర్వశర్వేభ్యో నమస్తేఅస్తు రుద్రరూపేభ్యః) అఘోరప్రాణాఇహప్రాణా అఘోరస్యజీవ ఇహస్థితః అఘోరస్యసర్వేంద్రియాణి కాయవాఙ్మనశ్చక్షుశ్శ్రోత్ర జిహ్వాఘ్రాణ ప్రాణాఇహైవాగత్య సుఖం చిరం తిష్ఠంతుస్వాహా॥ శివలింగాయనమః నేత్రాత్మనేనమః ప్రసాదస్థలరూపాయనమః విద్యాకలాయైనమః రూపగ్రహణసాధనాయ మూర్తిసాదాఖ్యాయ అఘోరమూర్తయే ఇచ్ఛాశక్తయే సాన్నిధ్యం కురుకురుస్వాహా॥ సప్తముద్రాప్రదర్శనపూర్వకం పూర్వవదుపచారా న్ప్రకల్ప్య మూలమంత్ర మష్టోత్తరశతం జపేత్॥ (అఘోరాయనమః ఇతి మూలమంత్రం)

ఉపచారములను జేసి 'తత్పురుషాయనమః' అనుమూలమంత్రమును ౧౦౮ సార్లు జపించేది. ఈరీతిగానే దక్షిణఅఘోరకలశమునకును వామదేవకలశమునకును సద్యోజాతకలశము

అథోత్తరదిశి॥ వామదేవపూజాం కరిష్యే. తదంగత్వేన ప్రాణప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే. అస్యశ్రీవామదేవప్రతిష్ఠాపనమంత్రస్య బ్రహ్మఋషిః శక్వరీఛందః వామదేవో దేవతా॥ వామదేవ ఇతిబీజం. రుద్ర ఇతి శక్తిః సర్వభూతదమనాయనమః ఇతికీలకం. వామదేవ ప్రాణప్రతిష్ఠార్థే జపేవినియోగః వామదేవాయ జ్యేష్ఠాయనమః అంగు॥ శ్రేష్ఠాయనమో రుద్రాయనమః తర్జ॥ కాలాయనమః కలవికరణాయనమః మధ్య॥ బలవికరణాయనమో బలాయనమః అనా॥ బలప్రమథనాయనమః సర్వభూతదమనాయనమః కని॥ మనోన్మనాయనమః కరతల॥ ఏవంహృదయాదిన్యాసః॥ ధ్యానం॥ గౌరీకుంకుమ పంకిలం సుతిలకం వ్యాపాండుగండస్థలం। భ్రూవిక్షేపకటాక్షవీక్షణ లసత్సత్కర్ణకర్ణోత్పలం॥ స్నిగ్ధంబింబఫలాధరప్రహసితం నీలాలకాలంకృతం। వందే యాజుషవేదఘోషజనకం వక్త్రంహరస్యోత్తరం॥ వామదేవాయనమో జ్యేష్ఠాయనమః శ్రేష్ఠాయనమో రుద్రాయనమః కాలయనమః కలవికరణాయనమో బలాయనమో బలవికరణాయనమో బలప్రమథనాయనమ స్సర్వభూతదమనాయనమో మనోన్మనాయనమః. వామదేవస్య ప్రాణాఇహప్రాణా వామదేవస్యజీవఇహస్థితః. వామదేవస్య సర్వేంద్రియాణి కాయవాఙ్మనశ్చక్షుశ్శ్రోత్ర జిహ్వాఘ్రాణప్రాణాఇహైవాగత్య సుఖం చిరం తిష్ఠంతుస్వాహా॥ గురులింగాయనమః జిహ్వేంద్రియాత్మనేనమః మాహేశ్వరస్థల స్వరూపాయనమః ప్రతిష్ఠాకలాయైనమః రసగ్రహణసాధనాయనమః జ్ఞానశక్త్యాత్మనేనమః శివస్పృశ్యసాదాఖ్యాయనమః॥ వామదేవాయసాన్నిధ్యం కురుకురుస్వాహా॥ అథసప్తముద్రాప్రదర్శనపూర్వకం పూర్వవత్పూజాం కృత్వా వామదేవాయనమః ఇతిమూలమంత్రమష్టోత్తరశతం జపేత్॥.

అథపశ్చిమదిశి॥ అస్మిన్కలశే సద్యోజాతపూజాం కరిష్యే. తదంగత్వేన ప్రాణప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే. సద్యోజాతప్రాణప్రతిష్ఠాపనమంత్రస్య బ్రహ్మాఋషిః ఉష్ణిక్ఛందః సద్యోజాతమూర్తిరితి దేవతా సద్యోజాతమితి బీజం. ప్రపద్యామి ఇతిశక్తిః. భవోద్భవ ఇతికీలకం

నకును లెత్తిదుక్తమంత్రములచే తత్తత్కార్యములను నెరవేర్చవలయును.

సద్యోజాత ప్రాణప్రతిష్ఠార్థే జపేవినియోగః. సద్యోజాతం అంగు॥ ప్రపద్యామి తర్జనీ॥ సద్యోజాతాయవై నమోనమః ఇతిమధ్య॥ భవే భవే అనా॥ నాతిభవేభవస్వమాం కని॥ భవోద్భవాయనమః కరతల॥ సద్యోజాతం హృదయాయనమః॥ ప్రపద్యామి శిరసేస్వాహా॥ సద్యోజాతాయవై నమోనమః శిఖాయైవషట్॥ భవేభవే కవచాయహుం॥ నాతిభవే భవస్వమాం నేత్రత్రయాయవౌషట్॥ భవోద్భవాయ నమః అస్త్రాయఫట్॥ ఓంభూర్భువస్సువరోమితి దిగ్బంధః॥ ధ్యానం॥ ప్రాలేయాచలమిందుకుందధవళం గోక్షీరఫేనప్రభం।భస్మాభ్యంగ మనంగదేహ దహనజ్వాలావళీలోచనం॥ విష్ణుబ్రహ్మ మరుద్గణార్చితపదం ఋగ్వేదనాదోదయం। వందేహం సకలం కళంకరహితం స్థాణోర్ముఖం పశ్చిమం (సద్యోజాతం ప్రపద్యామి సద్యోజాతాయవై నమోనమః భవే భవే నాతిభవే భవస్వమాం భవోద్భవాయనమః) సద్యోజాతస్య ప్రాణాఇహప్రాణాః సద్యోజాతస్య జీవఇహస్థితః సద్యోజాతస్య సర్వేంద్రియాణి కాయవాఙ్మనశ్చక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణప్రాణాఇహైవాగత్య సుఖం చిరం తిష్ఠంతు స్వాహా॥ ఆచారలింగాయనమః భక్తస్థల స్వరూపాయనమః ఘ్రాణేంద్రియాత్మనేనమః నివృత్తికలాయై నమః గంధగ్రహణ సాధనాయనమః క్రియాశక్త్యైనమః కమలాసనాధిష్ఠాత్రే నమః సద్యోజాతమూర్తయే సాన్నిధ్యం కురుకురుస్వాహా. సప్తముద్రాప్రదర్శనపూర్వకం పూర్వవదుపచారాన్ప్రకల్ప్య సద్యోజాతాయ నమః ఇతిమూలమంత్ర మష్టోత్తరశతంజపేత్॥ ఇతిపంచకలశస్థాపనవిధిః॥

అథ వధూవరయోః ఫాలఫలకధారణమ్.

(శుభకేశిని ఆరోహ శోభయంతి ముఖం మమ ముఖగ్ంహిం మమశోభయా భూయాగ్ంసం భగం కురు॥ యమాః రజ్జుం జను

వధూవరభాషికధారణము.

అనంతరము వీరమహేశ్వరుఃసమంద మంగళసూచనార్థమై మంగళవాద్యములగుచుండ "శుభకే... సహచరాసా" అని వధూవరుల ఫాలములందు భాషికములను ధరించవలయును. పిదప వరుడు గంధపుష్పమాలాధారణము మొదలగువానిచే యలంకృతుడై భక్తమహేశ్వరులకును ఇష్టదేవతలకును జనకుడు మొదలగు బాంధవు

దగ్నిశ్రీర్ధాయై కామాయాన్నై ఇమాంత్వాముపనహ్యాహం భగేనసహ వర్చసా) ఇతిమంత్రేణ శోభనసూచనార్థం వీరమాహేశ్వర సన్నిధౌ మంగళతూర్యైస్సహ వధూవరయోర్లలాటే ఫాలఫలకం బధ్నీయాత్ వరః॥ గంధాక్షతపుష్పమాలాభూషితస్సన్ భక్తమాహేశ్వరేష్టదేవతాదీన్నమస్కారం కృత్వా, తథాపితృాదీంశ్చ నమస్కృత్య, తైరనుమోదితో యథావిభవ మశ్వాది యానమారుహ్య స్వమిత్రజ్ఞాతిబాంధవైరన్యైర్మాహేశ్వరైః పురంధ్రీభిః ధృతపాత్రీ పూర్ణకలశదర్పణ పుష్పాక్షత దీపమాలాధ్వజలాజైర్మంగళతూర్యాదిభిశ్చసహ వధూగృహంగత్వా తద్ద్వారదేశే ప్రాఙ్ముఖస్తిష్ఠేత్॥ నీరాజన పూర్ణకుంభయుతాభిః పురంధ్రీభిః ప్రత్యుద్యాతో నీరాజనపూర్వక మంతర్గృహం ప్రవిశ్య మంటపస్యోత్తరదేశే దర్భాస్తీర్ణే చతుఃపాదభద్రపీఠే ప్రాఙ్ముఖస్సన్నుపవిశేత్॥

అథ మధుపర్కః

దాతా॥ పాద్యార్థం, అర్ఘ్యార్థం ఆచమనీయార్థం శుద్ధాచమనీయార్థం॥ జలపాత్రచతుష్టయం మధుపర్కపాత్రం॥ పంచవింశతి

లకును నమస్కరించి పల్లకి యేనుగు గుఱ్ఱము మొదలగు వానిలో దేనిపైనైనను ఆరోహించి వీరమాహేశ్వరబంధుసమంగళులు మొదలగువారిచే కూడుకొని, ఛత్రచామరము మొదలగువాటిచే శోభితుడై మంగళవాద్య సమేతుడై వధూగృహద్వారమందు పూర్వాముఖుడై నిలచి మంగళహారతులు మొదలగువానిధరించియుండు సీమంతినులచేత నెదుర్కొనబడినవాడై గృహమును ప్రవేశించి వివాహమంటపోత్తరభాగమందు దర్భలచే పరచబడిన నాలుగుపాదములు గలపీఠమందు పూర్వాముఖుడై కూర్చుండవలయును.

మధుపర్కము.

దాతృవు ౪ జలపాత్రలను ౧ మధుపర్కపాత్రను వరునిపీఠార్థమై ౨౫ దర్భలను పెట్టుకొని ప్రాణాయామసంకల్పము మొదలైనవానిని దీర్చుకొని "విష్టరః... ప్రతిగృహ్యతాం" అనిదాతృవు పైనజూపినదర్భలను వరునకు పీఠాసనమునకై నివ్వగా వరుడు 'ప్రతిగృహ్ణామి' అని చెప్పి "అహం వర్ష్మ...భిదాసతి" అని ఉత్తరదిక్కునకు చివరలుండునట్లు దర్భలను తనపాదములచే తొక్కి కూర్చుండవలయును. దాత "పాద్యం ...ప్రతిగృహ్యతాం" అని పూర్వమందుజెప్పబడిన పాత్రలలో నొకదానిని వరుని హస్తమిందీయుగా 'ప్రతిగృహ్ణామి' అని వరుడు పరిగ్రహించి "అస్మిన్రాష్ట్రే...నిర్దహం

దర్భైఃప్రాగగ్రం వామావర్తేనకృతం. విష్టరంచ సంపాద్య ప్రాణా
నాయమ్య దేశకాలౌ సంకీర్త్య కన్యార్థినే గృహమాగతాయాస్మై
వరాయ కన్యాదానాంగభూతం మధుపర్కం కరిష్యే. ఇతిసంకల్ప్య
ప్రాగుక్తలక్షణం దర్భమయం విష్టరమాదాయ విష్టరో విష్టరో విష్టరః
ప్రతిగృహ్యతాం ఇతి ఆసనార్థం వరహస్తే దద్యాత్॥ వరః ప్రతిగృహ్ణా
మీత్యుక్త్వా అహంవర్ష్మేత్యస్య వామదేవో విష్టరోనుష్టుప్ విష్టరోపవేశనే
వినియోగః అహంవర్ష్మ సజాతానాం విద్యుతామివసూర్యః ఇదంత
మధితిష్ఠామి యోమాకశ్చాభిదాసతే ఇత్యుదగగ్రే విష్టరఉపవిశేత్॥
పాద్యం పాద్యం పాద్యం ప్రతిగృహ్యతాం ప్రతిగృహ్ణామీతి వరో గృహ్ణీ
యాత్ అస్మిన్రాష్ట్రే శ్రియమావేశ యామ్యతో దేవీః ప్రతిపశ్య
మ్యాపః దక్షిణంపాదమవనే నిజేస్మిన్ రాష్ట్రమింద్రియం దధామి.
సవ్యం పాదమవనేనిజేస్మిన్రాష్ట్రే ఇంద్రియం వర్ధయామి. పూర్వ
మన్యమపరమన్యం పాదావవనేనిజే। దేవారాష్ట్రస్యగోప్త్యా అభయస్యా
వరుధ్యై ఆపః పాదావనే జసిద్విషంతం నిదహంతుమే॥ ఇతివదేత్
తతో దాతా తేనోదకేన వరస్య దక్షిణసవ్యపాదౌ క్షాళ
యేత్. తతో వరః లౌకికేన జలేనాచమ్య తతో దాతా అర్ఘ్యమ
ర్ఘ్యమర్ఘ్యం ప్రతిగృహ్యతా మితి వరః ప్రతిగృహ్ణా మీత్యుక్త్వా
అంజలినా ప్రతిగృహ్య దాతా ఆచమనీయ మాచమనీయమితి

తుమే” అని చెప్పెను. దాతృవు అదేనీటిచే వరుని రెండుపాదములను కడుగుచుం
డగా వరు డాచమనమును జేయునది. దాతృవు “అర్ఘ్య......ప్రతిగృహ్యతాం”
అని మరియొక జలపాత్రనివ్వగా వరుడు ‘ప్రతిగృహ్ణామి’యని చెప్పి రెండుచేతులచేతను
అర్ఘ్యమును దీసికొనవలయును. దాతృవు ‘ఆచమనీయ...ప్రతిగృహ్యతాం’ అని మరి
యొక జలపాత్ర నీయగా వరుడు ‘ప్రతిగృహ్ణామి’యని చెప్పి దానిని గ్రహించి తనయిష్ట
లింగమునకు సమర్పించి దానియందు కొంచెమును ‘అమృతోపస్తరణమసి’ యని దాని
మొనర్చి పునః ఆచమనమును జేసెను. దాతృవు ‘మిత్రస్య...ప్రతీక్షే’ యని మధుపర్క
మును చూచి పూర్వముపలెనే ‘మధుపర్కం......ప్రతిగృహ్యతాం’ అని అనగా
వరుడు ‘దేవస్యత్వా...ప్రతిగృహ్ణామి’ అని తన రెండుహస్తములచే గ్రహించి ఇష్టలింగ
మునకు సమర్పించి పిదప తనఅంజలియందుగల మధుపర్కమును “మధువాతా...భవ
తునః” అనిచూచి యెడమహస్తమందుంచుకొని పెద్దవ్రేలు పవిత్రపువ్రేలు ఈ రెంటిచే జే

ప్రతిగృహ్ణామితి వరః ప్రతిగృహ్ణామీ త్యుక్త్వా ప్రతిగృహ్య స్వేష్టలింగస్య సమర్పణం కృత్వా తస్మిన్నేక దేశం గృహీత్వా అమృతోపస్తరణమసీతి మంత్రేణ ప్రాశ్య లౌకికేన జలేనాచమ్య ఆనీయమానం మధుపర్కం (మిత్రస్య త్వాచక్షుషా ప్రతీక్షే) ఇత్యవేక్ష్య మధుపర్కో మధుపర్కో మధుపర్కః ప్రతిగ్రాహ్యతా మిత్యుక్త్వా (దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినో ర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం ప్రతిగృహ్ణామి) ఇతి మంత్రేణాంజలినా ప్రతిగృహ్య స్వేష్ట లింగస్య సమర్పణం కృత్వా స్వాంజలిస్థమేవ మధుపర్కం) (మధు వాతా ఋతాయతే మధుక్షరంతి సింధవః మాధ్వీర్నస్సంత్వోషధీః మధునక్తముతోషసో మధుమత్పార్థివం రజః మధుద్యౌరస్తునః పితా మధుమాన్నో వనస్పతి ర్మధుమాగ్ం అస్తు సూర్యః మాధ్వీర్గావో భవంతునః) ఇతి మంత్రేణ అవాఙ్ముఖోవీక్ష్య తత్పాత్రం సవ్యహస్తే ధృత్వా అంగుష్ఠానామికాభ్యాం మధుపర్కం త్రిఃప్రదక్షిణ మాలోడ్య అంగుళిగతం మధుపర్క లేపం (వసవస్త్వా గాయత్రేణ ఛందసా భక్షయంతు) ఇతిపూర్వస్యాం నిక్షిపేత్. ఏవంరుద్రాస్త్వా జాగతేన ఛందసా భక్షయంతు ఇతి దక్షిణతః (ఆదిత్యాస్త్వా జాగతేన ఛందసా భక్షయంతు) ఇతిపశ్చాత్ (విశ్వేత్వా దేవా అనుష్టుభేన ఛందసా భక్ష

మధుపర్కమందు మూడుతూర్లు ప్రదక్షిణముగా తిరిగించి ఆవ్రేళ్లకు అంటియుండు మధుపర్కమును 'వసవస్త్వా' అనుమంత్రముచే పూర్వదిక్కునకు, 'రుద్రాస్త్వా' అనుమంత్రముచే దక్షిణదిక్కునకును, ఆదిత్యా అనుమంత్రముచే పశ్చిమమునకును విశ్వేత్వా అనుమంత్రముచే ఉత్తరదిక్కునకును జల్లి, 'భూతేభ్యః' అనుమంత్రముచే మధుపర్క మధ్యమునందు కొంచమును దీసికొని మూడుసార్లు మీదికిప్రోక్షించి మధుపర్కపాత్రను భూమియందుంచి పునః మధుపర్కమందు కొంచెముదీసికొని 'విరాజోదోహమసి' అని పానమొనరించి ఆచమనమును జేసి మరలమధుపర్కమునుయొక్క కొంచెము భాగమును గ్రహించుకొని 'విరాజో దోహమసీయ' అని త్రాగి మరల ఆచమనమును జేసి పునః మధుపర్కమందు ఇంచుక గ్రహించి 'మయదోహః పద్యాయైవిరాజః' అనిపానముజేసి ఆచమనమొనర్చి మిగిలిన మధుపర్కమును ఉత్తరభాగమందు జలములో వేసి పిదప పూర్వమందు దాతచేయివ్వబడి భూమియందు పెట్టబడిన ఆచమనపాత్రయందు కొంచమును "అమృతాపిధానమసి" అనిపానముజేసి పునః లౌకికజలముచే ఆచమనమునుజేసి మిగిలిన ఆచమనీయజలభాగమును సత్యంయశః అనుమంత్రముచే పానమొనర్చి సామా

యంతు) ఇత్యుత్తరతః క్షిప్త్వా (భూతేభ్యస్త్వా... భక్షయంతు) ఇతి త్రిరావృత్తేన మంత్రేణ మధ్యాత్కించిద్గృహీత్వా త్రిరూర్ధ్వం క్షిప్త్వా మధుపర్కపాత్రం భూమౌ నిధాయ మధుపర్కైకదేశం గృహీత్వా విరాజో దోహోఽసి ఇతి ప్రాశ్య లౌకికేనోదకేన ఆచమ్య. పునరేకదేశం గృహీత్వా (విరాజో దోహమశీయ ఇతి ప్రాశ్య పూర్వవదాచమ్య పునఃపూర్వవద్గృహీత్వా (మయిదోహః పద్యాయై విరాజః) ఇతి ప్రాశ్య పూర్వవదాచమ్య మధుపర్కశేషం ఉదఙ్ముఖే అప్సు నిక్షిపేత్. పూర్వనివేదితాచమనీయైకదేశం గృహీత్వా (అమృతాపిధానమసి) ఇతిపీత్వా లౌకికేన జలేనాచమ్య పూర్వనివేదితాచమనీయజలశేషం సర్వంగృహీత్వా (సత్యంయశశ్శ్రీర్మయి శ్రీః శ్రయతాం) ఇతి మంత్రముచ్చార్య నిరవశేషమాచమనీయమాచమ్య పునర్లౌకికేన జలేన ద్విరాచమేత్॥ అథ దాతా వరం గంధపుష్పాక్షత వస్త్రాభరణాదిభి స్సంపూజ్య తేన సహాగతానపి సంపూజయేత్। ఇతిమధుపర్కః॥ అథ కన్యాం స్నాతాం పరిహితాహత వస్త్రాం గృహాంతరే సూత్రవేష్టితోపలసిత ద్రుపదుపరి హరిద్రాగౌరీం సౌభాగ్యాది కామనయా షోడశోపచారైః పూజయేత్। (కాత్యాయని నమస్తుభ్యం శంకరప్రియభామిని వివాహభాగ్యమారోగ్యం పుత్రలాభంచ దేహిమే॥ ఇతి ప్రార్థయేత్। తతో గౌరీం సౌభాగ్యాది ప్రార్థయమానా॥ తత్రైవ తిష్ఠేత్ అథ సభాపూజా॥ అఘోరయే అస్యసత్వానో హంతేభ్యః కరం నమః। నమోవః కిరికేభ్యో దేవానాగ్ం హృదయేభ్యః।గణేభ్యో గణపతిభ్యశ్చవో నమోనమః।నమస్తే రుద్రరూపేభ్యః

న్యమైన జలముచే ఆచమనమును జేయవలసినది. అనంతరము వరుని గంధపుష్పనూతన వస్త్రాభరణాదులచే పూజించి వరునిపక్షమువారిని పూజించి దక్షిణతాంబూలాదులొసంగవలయును. అనంతరమందు కన్య స్నానమొనర్చి వస్త్రాదులచే అలంకృతురాలై గృహాంతర్భాగమందు ఒకసానపై పసుపుచేత గౌరీదేవినిజేసి షోడశోపచారముల బూజించి "కాత్యాయని... దేహిమే" అని ప్రార్థించుచు అచటనే కూర్చొనవలయును. పిదప సభాపూజ॥ వరుడు సభాసదులను, 'అఘోరయే రుద్రరూపేభ్యః' అనిస్తోత్రించి దక్షిణతాంబూలాదులనిచ్చి 'నమస్సదసే...పరబ్రహ్మణేనమః' అని నమస్కరించగా సభాసదులు 'బహుర్గ్వే......రాజాధిపతి' అని ఆశీర్వదించి, వరుని

ఇతి మంత్రేణ సంస్తుత్య సదక్షిణతాంబూలాని దత్వా నమస్య దసే సదస్పతయే. నమస్సఖినా పురోగణాన్చక్షుషే నమో దివేనమః॥ పృథివ్యైనమః। యువభ్యోనమః॥ ఆసీనేభ్యో యజామదేవాయ విశత్ నమస్సదస్యేభ్యః ప్రమథగణేభ్యః సదస్యేభ్యో రుద్రగణేభ్యో నమః। సదస్యేభ్యో అమరగణేభ్యోనమః। సదస్యేభ్యో మాహేశ్వరగణేభ్యో నమః। పరబ్రహ్మణేనమః। ఇతి శిష్టనమస్కారం కృత్వా అథ (బహుగ్వై బహ్వాశ్వాయై బహ్వజావికాయై బహువ్రీహియవాయై బహుమాషతిలాయై। బహుహిరణ్యాయై। బహుహస్తికాయై। బహుదాసపూరుషాయై రయిమత్యై పుష్టిమత్యై। బహురాయస్పోషాయై రాజాస్తు॥ సామ్రాజ్యం భౌజ్యం స్వారాజ్యంవై రాజ్యం పారమేష్ఠ్యం రాజ్యం మహారాజ్యమాధిపత్యం) సోమోవా ఏతస్య రాజ్యమాదత్తే యోరాజా సన్। రాజ్యోవాసోమేన యజతే। దేవసువామేతాని హవిగ్ంషిభవంతి ఏతావంతో వైదేవానాగ్ం సవాః॥ తఏవాస్మై సవాస్ప్రయచ్ఛంతి తయేనం పునస్సువంతే రాజ్యాయ। దేవసూ రాజాభవతి ఇతి మంత్రాభ్యాం భక్తమహేశ్వరా ఆశీర్వచనం కృత్వా మంత్రాక్షతాన్ వర శిరసి నిక్షిపేత్॥

అథ కన్యాదానార్థం వినియోజ్యస్య జలస్య శుద్ధిం కుర్యాత్। తద్యథా॥ పురోధాః వరదక్షిణతః ఉదఙ్ముఖ ఉపవిశ్య వధూవరయోర్మధ్యే ప్రాగగ్రోదగగ్రాన్ దర్భానాస్తీర్య తేషుతైజసం శుద్ధతీర్థాది జలపూర్ణకలశం నిధాయ. వ్రీహియవానారోప్య. గంధపుష్పాదిభిరలంకృత్య,దూర్వాపల్లవైరున్ముఖమాస్తీర్య, అబ్లింగాభిఋగ్భిరభిమంత్రయేత్। తత్రమంత్రాః (ఆపోహిష్ఠా మయోభువ స్తాన ఊర్జేదధాతన మహేరణాయచక్షసే యోవశ్శివతమో రసస్తస్య భాజయతే హనః ఉశతీ

శిరస్సుపైన అక్షతలను వేసేది.

అనంతరము పురోహితుడు వరుని కుడిప్రక్కలో ఉత్తరముఖుడై కూర్చొని మధ్యన పూర్వమునకే గాని ఉత్తరమునకే గాని అగ్రములుండునట్లు దర్భలనుపరచి దానిపై పుణ్యజలము చేనింపిన ఒక కలశమునుంచి గంధపుష్పాదుల నలంకరించి ఆపోహిష్ఠా...స్వస్తిభిస్సదానః” అను మంత్రముచే అభిమంత్రించేది. అనంతరము మంగళ

రివ మాతరః తస్మా అరంగమామవో యస్యక్షయాయ జిన్వథ ఆపో జనయథాచనః॥ ౧॥ ఆపోయం వః ప్రథమం దేవయంత ఇంద్రపాన మూర్మిమకృణ్వతేళః। తంవో వయం శుచిమరిప్రమద్య ఘృతప్రుషం మధుమంతం వనేమ। తమూర్మిమాపో మధుమత్తమం వోపాన పాదవత్యా శుహేమా। యస్మిన్నింద్రో వసుభిర్మాదయాతే తమశ్యామ దేవయంతో వో అద్య॥ ౨॥ శతపవిత్రా స్వధయామదంతీ ర్దేవీర్దేవానామపి యంతిపాథః। తా ఇంద్రస్య నమినంతి వ్రతాని సింధుభ్యో హవ్యం ఘృతవజ్జుహోత॥ ౩॥ యాస్సూర్యో రశ్మిభిరాతతాన యాభ్య ఇంద్రో అరదద్గాతుమూర్మిం। తేసింధవో వరివో ధాతనానో యూయంపాత స్వస్తిభిస్సదానః॥ ౪॥) అథ స్థలం కృతవేశ్మని తూర్యమంగళఘోషైః క్రియమాణే మంటపే పూర్వపశ్చిమయోః హస్తాంతరాళం విహాయ శ్వేతతండులైర్ధాన్యరాశీ ప్రత్యేకం ప్రస్థపరిమితౌ కృత్వా తన్మధ్యే కుంకుమాది స్వస్తికాంకిత కాండపటం ఉత్తరదిశం మాహేశ్వరాధారయేయుః అథపూర్వరాశౌ ప్రత్యఙ్ముఖం వరం పశ్చిమరాశౌచ ప్రాఙ్ముఖీం కన్యాం గుడజీరకయుతపాణీ స్థాపయేయుః తౌ వధూవరౌ ఇష్టదేవతా ధ్యాయంతౌ సమాహితౌ తిష్ఠేతాం అథమాహేశ్వరా స్సూర్యాసూక్త సంజ్ఞకసత్యేనోత్తభితేతి సూక్తం పఠేయుః॥

అథ సూర్యాసూక్తమ్

సత్యేనోత్తభితా భూమి స్సూర్యేణోత్తభితా ద్యౌః। ఋతేనాదిత్యాస్తిష్ఠంతి దివిసోమో అధిశ్రితః॥ సోమేనాదిత్యా బలినస్సోమేన

వాద్యము లగుచుండగా వివాహమంటపమందు పూర్వదిశయందొక బియ్యపుకుప్పను పశ్చిమ దిశయందొకరాశిని జేసి ఆరెంటిమధ్యన శుభసూచకములగు కుంకుమాదులచే నలంకరింపబడ్డ తెరవస్త్రమును మాహేశ్వరు ఉత్తరదిక్కునను కొంగుండునటుల బట్టుకొని నిలబడవలయును. తర్వాత పూర్వదిక్కు బియ్యపురాశిపైన వరుని పశ్చిమముఖముగాను పశ్చిమదిశ బియ్యపురాశిపైన కన్యను పూర్వముఖముగాను ఒకరిముఖ మొకరికి గనుపించకుండునటుల (తలలు క్రిందికివంచి) నిలబెట్టి వధూవరులిద్దరి దోసిలియందు ప్రత్యేకముగా జీలకర్ర బెల్లముతుంచి మాహేశ్వరులు ,సత్యేనోత్తభితా' మొదలుకొని

పృథివీమహీ॥ అథో నక్షత్రాణా మేషాముపస్థే సోమఆహితః॥ సోమం మన్యతే పపివాన్యత్సం పింషంత్యోషధిం సోమం యంబ్రహ్మాణో విదుర్న తస్యాశ్నాతికశ్చన॥ అచ్ఛద్విధానైర్గుపితో బార్హతైస్సోమర క్షితః। గ్రావ్ణామిచ్ఛృణ్వన్తిష్ఠసి నతేఅశ్నాతిపార్థివః॥ యత్త్వా దేవప్ర పిబంతి తతఆప్యాయసే పునః వాయుస్సోమస్య రక్షితాసమానాం మాసఆకృతిః॥౧॥

రైభ్యాసీదనుదేయీ నారాశంసీన్యోచనీ సూర్యాయాభద్ర మిద్వాసో గాథయైతి పరిష్కృతం॥ చిత్తిరా ఉపబర్హణం చక్షురా అభ్యంజనం ద్యౌర్భూమిః కోశ ఆసీద్యదయాత్సూర్యాపతిం। స్తోమా ఆసన్ప్రతిధయః కురీరం ఛందఓపశః సూర్యాయా అశ్వినావరాగ్ని రాసీత్పురోగవః సోమో వధూయుర భవదశ్వినా స్తాముభావరా సూర్యాంయత్పత్యే శంసంతీం మనసా సవితాఽదదాత్ం మనో అస్యా అన ఆసీద్ద్యౌ రాసీదుతచ్ఛదిః। శుక్రావనడ్వాహావాస్తాం యదయా త్సూర్యాగృహం॥౨॥

ఋక్సామాభ్యా మభిహితౌ గావౌ తేసామనావితః శ్రోత్రం తే చక్రే ఆస్తాం దివిపంథాశ్చరాచరః॥ శుచీతే చక్రే యాత్యావ్యానో అక్షఆహతః అనోమనస్మయం సూర్యారోహత్ప్రయతీపతిం॥ సూర్యాయావహతుః ప్రాగాత్సవితాఽయమవాసృజత్. అఘాసు హన్యంతే గావోఽర్జున్యోః పర్యుహ్యతే। యదశ్వినాపృచ్ఛమానావ యాతం త్రిచక్రేణవహతుం సూర్యాయాః విశ్వేదేవా అనుతద్వా మజానన్పుత్రః పితరావవృణీతపూషా। యదయాతం శుభస్పతీవరేయం సూర్యాముపక్వైకం చక్రం వామాసీత్క్వదేష్ట్రాయతస్థథుః॥౩॥

ద్వేతే చక్రే సూర్యేబ్రహ్మాణఋతుథావిదుః। అథైకంచక్రం యద్గుహాతదద్ధాతయ ఇద్విదుః॥సూర్యాయైదేవేభ్యోమిత్రాయవరు ణాయచ। యేభూతస్యప్రచేతస ఇదం తేభ్యోఽకరంనమః పూర్వాపరం

(సముద్రేష్ఠీరిద ధాతునా' అనుతొమ్మిది పన్నములను జదువుచుండగా శుభాంగనలు శోభన పాటలు బాడుచుండ వధూవరులు తమ మనస్సునందు ఇష్టదేవతా ధ్యాన మొనర్చుచుండ పురోహితుడు ముందుజెప్ప మంగళాష్టకములను జెప్పుచు ....

చ రతో మాయయైతౌ శిశూక్రీళంతౌ పరియాతో అధ్వరం విశ్వా న్యన్యో భువనా౽భిచష్ట ఋతూంరన్యో విదధజ్జాయతే పునః నవోనవో భవతి జాయమానో౽హ్నాం కేతురుషసామేత్యగ్రం। భాగం దేవేభ్యో విదధాత్యాయన్ప్రచంద్రమాస్తిరతే దీర్ఘమాయుః॥ సుకింసుకం శల్మలిం విశ్వరూపం హిరణ్యవర్ణం సువృతం సుచక్రం ఆరోహసూర్యే అమృతస్యలోకం స్యోనంపత్యేవహతుంకృణుష్వ॥ ౪॥

ఉదీర్ష్వాతః పతివతీహ్యేషా విశ్వావసుం నమసాగీర్భిరీళే। అన్యామిచ్ఛపితృషదం వ్యక్తాం సతేభాగోజనుషా తస్యవిద్ధి॥ ఉదీర్ష్వాతో విశ్వావసో నమసేళామహేత్వా అన్యామిచ్ఛప్రఫర్వ్యం సంజాయాం పత్యాసృజ॥ అనృక్షరా ఋజవస్సంతు పంథా యేభిస్సఖాయో యన్తి నోవరేయం సమర్యమా సంభగోనో నినీయాత్సంజాస్పత్యం సుయమమస్తు దేవాః॥ ప్రత్వాముంచామి వరుణస్యపాశాద్యేనత్వా బధ్నాత్సవితా సుశేవః। ఋతస్యయోనౌ సుకృతస్య లోకే౽రిష్టాంత్వా సహపత్యా దధామి। ప్రేతోముంచామి నాముతస్సుబద్ధా మముతస్కరం। యథేయమింద్ర మీఢ్వస్సుపుత్రా సుభగాసతి॥ ౫॥

పూషాత్వేతో నయతు హస్తగృహ్యాశ్వినా త్వాప్రవహతాం రథేన। గృహాన్గచ్ఛ గృహపత్నీ యథాసోవశినీత్వం విదథమావదాసి॥ ఇహప్రియం ప్రజయా తే సమృధ్యతా మస్మిన్గృహే గార్హపత్యాయ జాగృహి। ఏనాపత్యాతన్వ సంసృజస్వాధాజివ్రీ విదథమావదాథః॥ నీలలోహితం భవతి కృత్యాసక్తిర్వ్యజ్యతే। ఏధంతే అస్యాజ్ఞాతయః పతిర్బంధేషు బధ్యతే॥ పరాదేహి శాముల్యం బ్రహ్మభ్యో విభజా వసు। కృత్యైషాపద్వతీభూత్వ్యా జాయావిశతే పతిం॥ అశ్రీరాతనూ ర్భవతి రుశతీపాపయా౽ముయా। పతిర్యద్వధ్వో వాససాస్వమంగమభిధి త్సతే॥ ౬॥

యేవధ్వశ్చంద్రం వహతుం యక్ష్మాయంతి జనాదను పునస్తాన్యజ్ఞియా దేవానయంతు యతఆగతాః॥ మావిదన్పరిపంథినో య ఆసీదంతి దంపతీ। సుగేభిర్దుర్గమతీతా మపద్రాంత్వరాతయః॥ సుమంగలీరియం వధూరిమాం సమేతపశ్యత। సౌభాగ్యమస్యై దత్వా

యథాస్తం విపరేతన॥ తృష్టమేత త్కటుకమేత దపాష్ఠవద్విషవన్నై తదత్తవే। సూర్యాం యోబ్రహ్మావిద్యా త్సఇద్వాధూయమర్హతి॥ ఆశసనం విశసనమథో అధివికర్తనం। సూర్యాయాః పశ్యరూపాణి తాని బ్రహ్మాతు శుంధతి॥ ౭॥

గృభ్ణామి తే సౌభగత్వాయ హస్తం మయాపత్యా జరదష్టి ర్యథాసః॥ భగో అర్యమాసవితా పురంధిర్మహ్యంత్వాఽదుర్గార్హపత్యాయ దేవాః। తాంపూషచ్ఛివతమామేరయస్వ యస్యాం బీజం మనుష్యా వపంతి॥ యానఊరూ ఉశతీవిశ్రయాతే యస్యా ముశంతః ప్రహరామ శేపం॥ తుభ్యమగ్రే పర్యవహం త్సూర్యాం వహతునా సహ। పునఃపతిభ్యో జాయాందా అగ్నే ప్రజయాసహ॥ పునః పత్నీమగ్ని రదాదాయుషాసహ వర్చసా। దీర్ఘాయు రస్యాయః పతిర్జీవాతి శరద శ్శతం॥ సోమః ప్రథమోవివిదే। గంధర్వోవివిద ఉత్తరః। తృతీయో అగ్నిష్టేపతిం తురీయస్తే మనుష్యజాః ॥౮॥

సోమోఽదదద్గంధర్వాయ గంధర్వోఽదదదగ్నయే। రయించ పుత్రాంశ్చాదాదగ్నిర్మహ్య మథోఇమాం॥ ఇహైవ స్తం మావియౌష్టం విశ్వమాయుర్వ్యశ్నుతం। క్రీళంతౌ పుత్రైర్నప్తృభి ర్మోదమానౌ స్వేగృహే॥ ఆనః ప్రజాం జనయతు ప్రజాపతిరా జరసాయ సమన క్త్వర్యమా। అదుర్మంగలీః పతిలోకమావిశ శంనో భవద్విపదేశం చతుష్పదే॥ అఘోరచక్షురపతిఘ్న్యేధి శివాపశుభ్యస్సుమనాసువర్చాః। వీరసూర్దేవకామాస్యోనా శంనోభవద్విపదేశం చతుష్పదే॥ ఇమాం త్వమింద్ర మీఢ్వస్సుపుత్రాం సుభగాంకృణు। దశాస్యాం పుత్రా నాధేహి పతి మేకాదశంకృధి। సమ్రాజ్ఞీశ్వశురేభవ। సమ్రాజ్ఞీశ్వశ్ర్వాంభవ। ననాందరిసమ్రాజ్ఞీభవ సమ్రాజ్ఞీ అధిదేవృషు। సమంజంతు విశ్వేదేవాస్సమాపోహృదయానినౌ। సంమాతరిశ్వా సంధాతా సముదేష్ట్రీ దధాతునౌ॥ ౯॥ ఇతి సూర్యాసూక్తం.

తత్రైవపురంధ్ర్యో మంగళగీతీః కుర్యుః। జె దేవలగ్న మితి శ్లోక పఠనపూర్వకం కల్యాణైకనిధాన మిత్యాది మంగళాష్టకే పఠ్యమానే॥

అథమంగళాష్టకం॥

కల్యాణైక నిధానభూతమితి యత్కాలాగ్నిరుద్రాదిభిః। ప్రఖ్యాతోపనిషద్భి రధ్యవసితం విధ్వస్తపాపవ్రజం॥ భస్మేతి స్మృతిమాత్రతో భువి నృణాం మానేందిరభోగప్రదం। రుద్రాణీ రమణప్రియం తదమితం కుర్యాత్సదా మంగళం॥ ౧॥

లోకే శ్రీశిశిరత్రుమా ధరసుతా కాంతాక్షిపంకేరుహాస్యం దిక్షీరకణోదితంహి యదితి ఖ్యాతం పురాణేశ్రుతౌ॥ శ్రీయుక్తాన్తధనతాం దధాన మనిశం శైవప్రమోదావహం రుద్రాక్షం శ్రితరక్షకం తదమితం కుర్యాత్సదా మంగళం॥ ౨॥

స్వాంతర్గర్భిత సర్వమంత్రకలనాలబ్ధ్వా నానాఫలం। స్మారం స్మారమిహాస్మరారిసదనం పంచాక్షరం పావనం॥ యచ్చైవాః ప్రతరంతి దుస్తర మహాసంసారవారాంనిధిం। భూయస్తద్వరమంత్రరత్నమమితం కుర్యాత్సదా మంగళం॥ ౩॥

అజ్ఞానాతిశయాధికాంధతమసాత్యంధస్యపుంసస్సదా। సుజ్ఞానాంజనసాధనేన మహతా చక్షుస్సమున్మీలితం॥ యేనస్వచ్ఛమతుచ్ఛభూరి కరుణా కల్లోలినీ వల్లభః। శ్రీమాన్ సద్గురు రత్రసైష.భగవాన్కుర్యాత్సదా మంగళం॥ ౪॥

సంబంధాతిశయం సహావిరచయత్యాగాంగ యోగాంగ సద్భోగాంగ ప్రతిభేద భిన్నతనుషు శర్వత్యంతిసంఘుస్తుతం॥ లింగాంగద్వయ సామరస్య విలసచ్ఛేతస్స్వరూపప్రదం। లింగం శ్రీగురుముత్తమం తదమితం కుర్యాత్సదా మంగళం॥ ౫॥

జానాతీహ ముహుఃక్షితావతిశయం విశ్వప్రకాశం ప్రభుం। వేదాంతైః ప్రతిపాదితం పరశివం స్వీయస్వరూపేణ యః॥ నానాఘోరతరాఘపూగతిమిర ప్రధ్వంసనద్యోమణి స్సోయం శ్రీవరజంగమస్సను ధికం కుర్యాత్సదా మంగళం॥ ౬॥

జ్యోతిష్కులచే నిర్ణయించబడిన కాలమునకు సరిగా కాండపటమును ఉత్తరదిక్కునకు లాగుకొని కన్యచే వరునిశిరస్సుపైనను వరునిచే కన్యశిరస్సునందుసుత దేవలగ్నమని గుడజీరకము బెట్టించవలయును.

పీత్వా యత్పరమం పవిత్రమమలం కైలాసశైలోల్లస చ్ఛర్వో దగ్ర వరప్రదేశపదవీ సోపానభూతం సదా॥ భక్త్యా భూమితలే సమీహితతతిం సంప్రాప్నువంత్యాదరా త్తత్పాదోదక మిష్టదం సముధికం కుర్యాత్సదా మంగళం॥౭॥

జుష్ట్వాయం సుప్రతిశంసితం పురహరప్రేమ ప్రకర్షాస్పదం। శ స్త్రంధ్వస్త సమస్త దుష్కృతగణం స్వశ్రేయసం శ్రీప్రదం॥ సాంద్రా నందభరా భవంతి పురుషాస్సర్వేఽపి చోర్వీతలే। హృద్యస్సత్రివిధః ప్రసాదనిచయః కుర్యాత్సదా మంగళం॥౮॥

స్పష్టాష్టావరణ ప్రచార చతుర శ్రీప్రీగ శైవాగ్రణీః పంచాచార విచారచారుచతుర స్స్వచ్ఛాంతరంగస్సదా॥ సంఖ్యావజ్జన గేయమాన విలసన్మాహాత్మ్య సంభావితో। భక్తానుగ్రహ కృత్పురాతన గణః కుర్యాత్సదా మంగళం॥౯॥

లోకేఽష్టావరణాఖ్య మంగళమిదం సర్వేష్టసిద్ధిప్రదం। భక్త్యా యః పఠతి ప్రహృష్టహృదయః శ్లాఘ్యస్స్యాత్ సుధీభిర్మహా॥ శ్రీనిర్వాణ ముదాస్తయే విరచితం యోవాశ్శృణోత్యాదరాత్ పుంస స్తస్య సదా శివస్సమధికం కుర్యాత్సదా మంగళం॥౧౦॥ సుముహూర్తస్సావధానః సులగ్నం సావధానం॥

అను వాలె వరుడు వధూముఖమును "అభ్రాతృఘ్నీం......సవితుస్సువ" అని చెప్పుచు చూడవలయును. వధువు వరునిముఖమును 'అఘోర......చక్షుష్పదే' అని వరునిచే జెప్పబడుచుండగా జూడవలయును. అనంతరము 'అస్పృక్షరా... దేవాః' అని చెప్పుచు వరుని పశ్చిమదిశబియ్యపురాశిపై పూర్వాభిముఖునిగాను వధువును పూర్వదిశ యొక్క తండులరాశిపై పశ్చిమముఖినిగాను నిలబెట్టించవలయును. పిదప వరుడు దర్భ యొక్క అగ్రముచే కన్యయొక్క కనుబొమలమధ్యమందు "ఓంభూః...... ప్రచోదయాత్" అని స్పృశించేది. తదనంతరము దాత కన్యాదానమును జేయున దెట్లనగా, తాను సపత్నీకుడై వధూవరుల దక్షిణభాగమందు ఉత్తరముఖుడై కూర్చొని "పుణ్యాహం......బుద్ధింభవంతో బ్రువంతు" అని మూడుసార్లు మాహేశ్వరులను గురించి చెప్పినతరువాత మాహేశ్వరులును 'ఓంపుణ్యాహం' అని అటులే మూడుసార్లు వచింపవలయును. అనంతరము మరల మాహేశ్వరులు "శివా అపస్సంతు...నక్షత్రసంపదస్తు" అని చెప్పేది. పిదప దాతృవు ఆచమన ప్రాణాయామములను జేసికొని అక్షతలను హస్తమందిడుకొని 'ఓంఅస్య శ్రీమదాదిపరమేశ్వర' అనునది మొదలుకొని 'కన్యాదాన మహంకరిష్యే' అను వరకుగల మహాసంకల్ప పఠనపూర్వకము.

జ్యోతిషోక్త ప్రదిష్టకాలే కాండపట ముదగపసార్య। సుము హూర్తోస్త్విత్యుక్తే వధూవరాభ్యాం పరస్పరం గుడజీరకావకిరణం కారణీయం। తతోవరః (అభ్రాతృఘ్నీం వరుణాపతిఘ్నీం బృహస్పతే। ఇంద్రాపుత్రఘ్నీం లక్ష్మ్యంతామస్యై సవితుస్సువ) ఇతిజపన్ కన్యాం నిరీక్షేత (అఘోర చక్షురపతిఘ్న్యేధి శివాపశుభ్యస్సుమనా స్సువర్చాః వీరసోర్దేవకామా స్యోనాశంనో భవద్విపదేశం చతుష్పదే) ఇతి కన్యాయా నిరీక్ష్యమాణో జపిత్వా (అనృక్షరా ఋజవస్సంతు పంథా యేభిస్సఖా యోయంతినో వరేయం। సమర్యమా సంభగోనో నినీయాత్సంజాస్పత్యం సుయమమస్తు దేవాః) ఇతి వరం ప్రాఙ్ముఖం వధూం ప్రత్యఙ్ముఖీంచ కుర్యాత్. తతో వరః దర్భాగ్రేణ తస్యాః భ్రువోర్మధ్యం వ్యాహృతిభిః పరిమృజ్య దర్భం నిరస్య అపఉపస్పృశేత్. అథ దాతా వధూవరదక్షిణతః పత్నీసహితఉదఙ్ముఖ ఉపవిశ్య పుణ్యాహం భవంతోబ్రువంతు స్వస్తిభవంతోబ్రువంతు. ఋద్ధింభవంతోబ్రువంతు. ఇత్యేవం త్రివారం మందమధ్యమోచ్చస్వరైర్వాక్యత్రయం మాహేశ్వరాన్ప్రత్యుచ్చార్య తథామాహేశ్వరైరపి ఓం పుణ్యాహం ఇత్యాద్యుక్త్వా శివాఆపస్సంతు సౌమనస్యమస్తు అక్షతమరిష్టంచాస్తు దీర్ఘమాయుశ్శాంతిః పుష్టిస్తుష్టిశ్చాస్తు. తిథికరణ ముహూర్తనక్షత్ర సంపదస్తు. ఇత్యుక్తే ఆచమ్య ప్రాణానాయమ్య పవిత్రాక్షతపాణిః మహాసంకల్పపూర్వకం దేశకాలౌ నిర్దిశ్య.

అథ మహాసంకల్పప్రారంభః

ఓం అస్యశ్రీమదాది పరమేశ్వరస్య నిత్యనిరుపమ నిరవధికాప్రమేయ మహిమహిత మాయాశక్త్యాభ్రియమాణ మహాజలౌఘ మధ్యే పరిభ్రమతాం క్రిమూర్ధ్వదశగుణోత్తరైరవ్యక్త మహదహంకార పృథివ్యప్తేజో వాయ్వాకాశాద్యావరణైః పరివేష్టితానా మనేకకోటి బ్రహ్మాండానామేకతమేస్మి న్మహతిబ్రహ్మాండమండలే ఆదిశక్తికూర్మ వరాహానంతోపరిభాగ ప్రతిష్ఠితానాం అతల వితల సుతల తలాతల రసాతల మహాతల పాతాళాఖ్య సప్తలోకానాముపర్ధ్వభాగే భూలోక

భువర్లోక సువర్లోక మహాలోక జనోలోక తపోలోక సత్యలోకా
ఖ్య సప్తలోకానామధోభాగే, మహానాళాయమాన ఫణిరాజశేష
సహస్రఫణామండల మండితే, ఐరావత పుండరీక వామన కుముదాంజన
పుష్పదంత సార్వభౌమ సుప్రతీకాఖ్యాష్టదిగ్వేతండ శుండాదండోత్తం
భితే అయోధ్యా మథురా మాయా కాశీ కాంచ్యవంతీ ద్వారవత్య
శోకవతీ భోగవతీ సిద్ధవత్యమరావతీ తేజోవతీ సంయమినీ రక్షోవతీ
సింధుమతీ గంధవత్యలకావతీ యశోవతీ ప్రభృత్యనేకపుణ్యపురీవిరా
జితే ఇంద్రాగ్ని యమ నిఋతి వరుణ వాయు కుబేరేశానాఖ్యాష్టది
క్పాలపాలితే అనలానిల ప్రత్యూషప్రభాస సోమాధ్వర ధ్రువా
పాఖ్యాష్టవసువిరాజితే సూర్య చంద్రాంగారక బుధ బృహస్పతి
శుక్ర శనైశ్చర రాహు కేత్వాఖ్య నవగ్రహపరిపాలితే ఆవహ
నివహ సంవహానువహ ప్రవహోద్వహ పరివహాఖ్య సప్తమరుత్సం
చార సంజీవితజీవనికురంబే వింధ్యారణ్య దండకారణ్య చంపకారణ్య
శ్వేతారణ్య నైమిశారణ్య ద్వైతారణ్య గుహారణ్య దేవదారువనేక్షు
వన కదలికాఖ్య దశారణ్యమండితే శివ శంభు పినాకీ గిరిశ హర
స్థాణు భర్గ భైరవ సదాశివ కపాలీశ్వరాఖ్యైకాదశ రుద్రవిద్యోతితే
మిత్రార్య మత్వష్టధాతృ వివస్వదరుణ భగాంశుమదింద్రపర్జన్య విష్ణు
పూషాఖ్య ద్వాదశాదిత్య ప్రకాశితే హరిశ్చంద్ర నళ పురుకుత్స
పురూరవ సగర కార్తవీర్యాఖ్య షట్చక్రవర్తిపాలితే భిండివాల దండ
భుశుండి నళిక ముసల చక్ర లవిత్ర కాళ రాత్రి మ్రిఘుణ బాణ
స్థూణ శక్తితోమర పరిఘ పట్టస మాష్టిక కుంతద శకంటక ప్రాస
పాశ ముద్గర శతఘ్ని సీర గదా గోశీర్ష మయూఖ యూ
పన పినాకాశీ ధేను కాస్త రేఖా హస్తాముక్త వజ్రాఖ్య ద్వాత్రిం
శదాయుధమండల మండితే దోర్దండ శ్రీరామ జామదగ్న్య దిలీపాంగ
గయాంబరీష శశబిందు శిబి మాంధాతృ మరుత్త భరత యయాతి
పృథు భగీరథ రంతిదేవ సుహోత్రాఖ్యషోడశభూపాలపాలితే
విశాలాక్షీ మీనాక్షీ కామాక్షీ సింహికా శంకరీ కుబ్జికా మహాలక్ష్మీ
మహాదేవీ మహాకాళీ పార్వతీ సుప్రభా భ్రమరాంబికా వింధ్యవాసిని

యోగినీ హిమరూపిణీ మాణిక్యదేవీ కాదంబినీ పూర్ణికాఖ్యా ష్టాదశపీఠ దేవీసమలంకృతే యమనియమాసన ప్రాణాయామ ప్రత్యాహార ధ్యానధారణ సమాధ్యష్టాంగ యోగనిష్ఠానిస్స్పృహ నిజలింగ నిష్ఠ శ్రీనందిభృంగిరిటీ వీరక వీరభద్ర పుష్పదంత అంబాభరణ దండపాణి చండీశ్వర దారుక రేణుక వికర్ణ విజయకర్ణ ఘంటాకర్ణ రేణుకకర్ణ గోకర్ణ రేవణసిద్ధ మరుళసిద్ధ ఏకోరామ పండితారాధ్య సుకేతు రురు ఉపమన్యు భృగు దధీచి గౌతమ దుర్వాసాది అనేకమునిగణ విరాజితే మలయమహేంద్ర సహ్యశుక్తి మద్వృత్తవద్వింధ్యపారియాత్రాఖ్య సప్తకులాచలవలయితే ఋష్యమూక మతంగ కిష్కింధమాల్యవద్ధిరణ్య శృంగాఖ్య పంచమహానగసమధిష్ఠితే లవణేక్షుసురాసర్పిర్దధిక్షీర శుద్ధోదకాఖ్య సప్తసముద్రపరివృతే వేదవేదాంగేతిహాసాగమన్యాయ కావ్యాలంకారనాటక గానకవిత్వ కామశాస్త్రద్యూతనైపుణ్య దేశభాషాజ్ఞానలిపి కర్మవాచనసమస్తావధాన స్వరశాస్త్ర శకున సాముద్రిక రత్నపరీక్షా స్వర్ణపరీక్షాశ్వలక్షణ గజలక్షణ మల్లవిద్యా పాకకర్మ దోహళగంధవాద ధాతువాద ఖనివాద రసవాదాగ్ని స్తంభ జలస్తంభ వాయుస్తంభ ఖడ్గస్తంభవశ్యాకర్షణ మోహన విద్వేషణోచ్చాటన మారణకాలవంచన వాణిజ్యపాశుపాల్య కృష్యాసవకర్మలావుకయుద్ధ మృగయా రతికౌశల వశ్యకరణీ ద్యూతకరణీ చిత్రలోహపాషాణ మృద్దారువేణు చర్మాంబరక్రియా చౌర్యౌషధసిద్ధి మంత్రసిద్ధి స్వరవంచన దృష్టివంచనాంజన జలప్లవన వాక్సిద్ధి ఘుటికాసిద్ధి పాదుకాసిద్ధీంద్రజాలమహేంద్రజాలాఖ్య చతుష్షష్టి విద్యానిపద్యయమాన నిరవద్య విద్వజ్జన విద్యోతితే అంగవంగకళింగ కాశ్మీర కాంభోజ కామరూప సౌవీర సౌరాష్ట్ర మహారాష్ట్ర బంగాళ నేపాళ మలయాళ కేరళ సింహాళ చోళ పాంచాళ కోసల కుంతళ జ్వాలా సాల్వ మగధ మాగధ మాళవ మత్స్య వత్స మద్ర మైంద సింధుసైంధవాంధ్ర గాంధార విదర్భ లాట వరాట కర్ణాట ద్రవిడ ద్రావిడ పాండ్య పుళింద పారసీక బాహ్లీక బర్బర కేకయ కురు కిరాత దశార్ణ ఘూర్ణ కొంకణ కోంకణ యవన శూరసేన ఘూర్జర

విదేహ చేది భోజావంత్యాఖ్య షట్పంచాశద్దేశ సమలంకృతే భాగీరథీ భీమరథీ సరస్వతీ గౌతమీ నర్మదా యమునా కృష్ణవేణీ వేణుకా తుంగభద్రా చంద్రభాగా వరుణా మలాపహారిణీ కావేరీ కపిలా కౌండినీ కృతమాలా విశాలా తాపినీ పూర్ణా తామ్రపర్ణీ వేగవతీ హేమావతీ వేత్రవతీ నేత్రవతీ విశోకా కౌశికీ గండకీ గోముఖీ పినాకినీ పుణ్యాదా ద్యనేకమహానదీ విరాజితే వారాణసీ చిదంబర శ్రీశైల హేమాబల వేంకటాచల శ్రీరంగ సేతు జంబుకేశ్వర కుంభఘోణ హాలాస్య గజారణ్య గోకర్ణ రామనాథ పుష్పావర్త పురానంతశయనామరగిరి యాదవగిరి మహాబలగిరి కరిగిరి కకుద్గిరి శ్వేతగిరి గోవర్ధనగిరి త్రిమకుట గయా ప్రయాగాద్యనేక పుణ్యక్షేత్రయుతే బ్రాహ్మీ మాహేశ్వరీ కౌమారీ వైష్ణవీ వారాహీ ఇంద్రాణీ చాముండాఖ్య సప్తమాతృకా విరాజితే సావిత్రీ సత్యవతీ దమయంతీ మదయంతీ లోపాముద్రా సుకన్యా సుకేశినీ సుశీలానసూయారుంధతీ ప్రభృతి మహాపతివ్రతాసందోహ సమలంకృతే రమ్యారమణ ద్వారకా సింహాళ కైవల్య మలయాశ్వ భద్రకేతు గోభిలావంత్య పుష్కర ఋషభ రైవత నిర్మోచనీయామ్య పారావారాలంకా సౌరకృతమాలాఖ్యాష్టాదశోపద్వీప విరాజితే పంచాశత్కోటి యోజన విస్తీర్ణేఽస్మిన్ భూమండలే సుందరతర చందన మందార కోవిదార కుటల వట పాటల కరవీర కురంటక కంటకీ పిప్పల కర్పూర కదళీ ఖర్జూర నారికేళ రసాల తమాల తాళ హింతాళ కృతమాల సరళ వకుళ వంజుళ పున్నాగ జంబూ జంబీర నింబ కదంబ సారంగ లవంగ రుద్రాక్షేక్షు కపిత్థాశ్వత్థ బిల్వ భల్లాతక సల్లకీ బదరీ లికుచ చంపక కేతుక కుద్దాల బంధూక సింధువార పిచుమందౌదుంబర పలాశ పారిజాతాద్యనేకానోకహ నివహ నిరంతర మనోహర నందనవన క్రీడాకర క్రీడావన విహార దేవదానవ గరుడ గంధర్వ కిన్నర కింపురుష సిద్ధ సాధ్య విద్యాధర యక్ష రాక్షసాది దివ్యజన నివాససమలంకృత శీతాంభశ్శ్రీ బిందు ముకుంద మందర కళింద వైకంకత మణిశైల శక్రశైల మహాకపిల మహాశైల పంచశైల గ్రద్ధశైల భద్రశైల

శ్రీశైల వసుధా రవ సుమార కుమార కాలంజర కౌంజర పాండర పుష్కర వైడూర్య పారియాత్ర సహస్ర శిఖర మయూర తామ్రాభ శిఖివాస సురసహంసనాగ కుముద ముకుట త్రికూట కటుశంఖకూట మహామేఘ సుమేఘ సుగంధ గంధ మాన సుపార్శ్వ సుషేణ సుపక్ష కనక విరజాది కేసర శిఖరి వినర భాసుర మేరు ధరాధరస్య దక్షిణభాగే జంబూ ప్లక్ష కుశ క్రౌంచ శాఖ శాల్మలి పుష్కరాఖ్య సప్తద్వీపానాం మధ్యే జంబూద్వీపే భారత కింపురుష హరీళావృత భద్రాశ్వ కేతుమాల హిరణ్య కరమణక కురువర్షాఖ్య నవవర్షాణాం మధ్యే భరతవర్షే ఇంద్రక శేరు తామ్ర గభస్తి పున్నాగ గంధర్వ సౌమ్య వరుణ భరతాఖ్య నవఖండానాం మధ్యే భరతఖండే నిరతిశయ జని నిరూఢ నిఖిలజన కలుషనికరతిమిరఖరకిరణసదృశ కవేరకన్యకా కమనీయ కృపీట పూర పరిరింఖద భంగుర మంగళతర తుంగతరంగ పరంపరాపరిగత పరిపూత పవమాన పరిస్పంద పరమపావన ప్రచురతర నిఖిలసస్య సమృద్ధి సమేధమాన మేధావిశేషవిద్యోతమాన నిరవద్య హృద్య జనపోషణ నిష్ఠాగరిష్ఠాంధ్రజనపదాదిస్థాన సహ్యాభిధాన గరి వరిష్ఠస్యోపరి పరిభాగే దండకారణ్యేస్మిన్ ప్రజాపతిక్షేత్రే పినాకత్రిశూల పరశు గదా ఖడ్గాది మహాయుధధరస్య దివ్యరత్నఖచిత కిరీట హార కేయూర నూపుర మకరకుండల ప్రముఖప్రస్ఫురదప్రాకృతభూషణావళి విభూషితస్య చతురాననపురందరప్రముఖ సకలసురాసుర వినర శిరస్తటీవిరాజమాన ముకుటతఘటిత దివ్యరత్న మరీచిపరంపరా నీరాజితోపాంత చరణాంభోరుహస్య నిఖిలలోకాను జిఘృక్షాస్వీకృతవృషభవాహన మూర్త్యాదిపంచవింశతి లీలావైభవస్య చండేశ రామ భార్గవ బాణ దశాననాది భాగవత విమలతర హృదయాంతరాళ నిరంతరనిరర్గళడోలావిహారసమాసక్తస్య గర్భస్థానేకకోటిబ్రహ్మాండ మండలస్య భగవతో భవానీపతేః లీలాసముద్భూతస్య శారదనీరదపారదసచ్ఛాయ వాగ్దేవతా నిరర్గళనిరంతర విహరణ విలాస భవనాయమాన వదనారవిందస్య సరసతర సారసనికరభాసురమానససరోవర విహరణ లాలస మానసరాజహంస వాహనస్య భగవతశ్శంభోరాజ్ఞయా ప్రవ

ర్తమానస్యాద్య బ్రహ్మణః ప్రథమ పరార్థే పంచాశద్వత్సరేష్వతీతే
షు ద్వితీయపరార్ధే ప్రథమవర్షే ప్రథమమాసే ప్రథమపక్షే ప్రథ
మ దివసే అహ్ని ద్వితీయేయామే తృతీయేముహూర్తే ప్రథమప్రాణా
యామ సమయే పార్థివ కూర్మ ప్రళయానంత శ్వేతవరాహ బ్రాహ్మ
సావిత్ర్యాఖ్య సప్త కల్పానాంమధ్యే శ్వేతవరాహకల్పే స్వాయంభువ
స్వారోచిషోత్తమ తామస రైవత చాక్షుష వైవస్వత సూర్యసావర్ణి
ధర్మసావర్ణి రుద్రసావర్ణి దక్షసావర్ణి బ్రహ్మసావర్ణీంద్రసావర్ణి
వేదసావర్ణ్యాఖ్య చతుర్దశమన్వంతరాణాం మధ్యే సప్తమే వైవస్వత
మన్వంతరే సప్తవింశతి మహాయుగేష్వతీతేష్వష్టావింశతితమే మహా
యుగే కృత త్రేతా ద్వాపర కలియుగాఖ్యానాం చతుర్ణాం యుగానాం
మధ్యే అష్టావింశతి సహస్రోత్తర సప్తదశలక్షాబ్దే కృతయుగే షణ్ణవతి
సహస్రోత్తరద్వాదశలక్షాబ్దే త్రేతాయుగే చతుష్షష్టి సహస్రోత్తర
అష్టలక్షాబ్దే ద్వాపరయుగేచ సమతీతే ద్వాత్రింశత్సహస్రాన్విత చతు
ర్లక్షాబ్దే వర్తమానే కలియుగే ప్రథమపాదే యుధిష్ఠిర విక్రమ శాలి
వాహన విజయాభినందన నాగార్జున కలిభూపాఖ్య షట్ఛక పురుష
మధ్యపరిగణిత శాలివాహనశకే బౌద్ధావతారే బ్రాహ్మ్యదైవ పిత్ర్య
ప్రాజాపత్య బార్హస్పత్య సౌర చాంద్ర సావన నాక్షత్ర మానాఖ్య
నవమానమధ్యపరిగణితేన చాంద్రమానేన ప్రవర్తమానే ప్రభవా
దీనాం షష్ట్యాస్సంవత్సరాణాం మధ్యే అస్మిన్ సంవత్సరే దక్షిణాయ
నోత్తరాయణయోర్మధ్యేఽస్మిన్నయనే వసంతాదీనాం ఋతూనాం
మధ్యేఽముకఋతౌ చైత్రాదీనాంమధ్యేఽముకమాసే శుక్లకృష్ణపక్ష
యోర్మధ్యేఽముకపక్షే ప్రతిపదాదీనాం మధ్యేఽముకాఖ్యాయాం
శుభతిథౌ భానుప్రభృతి వాసరాణాంమధ్యేఽముకవాసరే అశ్విన్యా
దీనాంమధ్యే అముకనక్షత్రే విష్కంభాదియోగానాంమధ్యేఽముక
యోగే బవాదికరణానాంమధ్యేఽముకకరణే అస్మిన్ శుభముహూర్తే
గంగావాలుకాభిస్సప్తర్షి మండలపర్యంతం కృతరాశిభిర్దివ్యసహస్రవర్షా
వసానే ఏకైకవాలుకాపకర్షణక్రమేణ సర్వరాశ్యపకర్షణ సంమిత కాలే
దశపూర్వేషాం దశాపరేషాం మద్వంశ్యానాం పితౄణాం శివసాయుజ్య

సిద్ధ్యర్థం ఇహజన్మని జన్మాంతరేషుచ జ్ఞానతోఽజ్ఞానతశ్చ సంభావి తానాం సమస్తపాపానా మపనోదనార్థం క్షేమస్థైర్య విజయాభయా యురారోగ్యైశ్వర్యాదీనా ముత్తరోత్తరాభివృద్ధ్యర్థం మమాస్మత్కు లీనానాంచ నిరతిశయ శివప్రసాదరూప నిరతిశయానందావాప్త్యర్థం కన్యాదానకల్పోక్త ఫలావాప్తయే అనేన వరేణ అస్యాం కన్యా యాం ఉత్పాదయిష్యమాణ సంతత్యాద్వాదశపూర్వాన్ ద్వాదశపరా న్పురుషాంశ్చ పవిత్రీకర్తుం ఆత్మనశ్చ శ్రీ సదాశివప్రీతయే బ్రాహ్మ్య వివాహవిధినా షోడశమహాదానాంతర్భూతకన్యాదాన మహం కరిష్యే. ఇతిసంకల్ప్య వరహస్తే హిరణ్యం నిధాయ సపత్నీక ఉత్థాయ ఉదఙ్ముఖఏవ పూర్వార్చితకలశోదకం స్వహస్తే గృహీత్వా కన్యాం సంప్రతిగృహ్య కన్యాం కనకసంపన్నాం కనకాభరణైర్యుతం। దాస్యామి శంభవే తుభ్యం శివలోక జిగీషయా॥ విశ్వంభరః పంచభూతా స్సాక్షిణ్యా స్సర్వదేవతాః। ఇమాంకన్యాం ప్రదాస్యామి పితౄణాం తారణాయచ) ఇతి మంత్రం పఠిత్వా అముకగోత్రోత్పన్నాం [ ] అముష్యప్రపౌత్రీం [ ] అముష్యపౌత్రీం [ ] అముష్యపుత్రీం [ ] అముకనామ్నీం [ ] ఇమాం గౌరీరూపాం కన్యాం అముకగోత్రోత్పన్నాయ [ ] అముష్యప్రపౌత్రాయ [ ] అముష్యపౌత్రాయ [ ] అముష్యపుత్రాయ [ ] అముకనామ్నే [ ] వరాయ తుభ్యం మమ సమస్తపితౄణాం నిరతిశయ శివలోకావాప్త్యాది కన్యాదాన

వరునిహస్తమునకు బంగారమునిచ్చి పూర్వమందు పురోహితునిచే అభిమంత్రించి పెట్టబడిన కలశముయొక్క తీర్థమును తీసికొనిలేచి కన్యను తన హస్తముచే గ్రహించి 'కన్యాం కనక... తారణాయచ' అను మంత్రమును జెప్పి ఒక కంచుగిన్నెయందు వరుని దోసిలినుంచి కన్యచేతికి యొక కొబ్బరికాయనిచ్చి ఆమె దోసిలిని వరునిదోసిలియందుంచి దానిపైన కుడిప్రక్కన నిలబడియున్న తనభార్యచే కలశోదకమును స్రవించుచు ఇటువంటి గోత్రోత్పన్నురాలైన వీరియొక్క మునిమనుమరాలైన వీరల మనుమరాలైన ఇటువంటివారల పుత్రియైన ఈనామముగల గౌరీస్వరూపురాలైన కన్యను ఈగోత్రోత్పన్నుడగు వీరల మునిమనుమడైన వీరి మనుమడగు వీరియొక్క కుమారుడగు ఈ పేరుగల శివస్వరూపుడగు వరునకు దానమొనర్చెదనని చెప్పేది. పిదప 'శంకరః ప్రీయతాం' అని మనస్సునందు స్మరించుచు సువర్ణముతోగూడిన మారేడుపత్రిని "శ్రీదయ... భవాన్"

కల్పోక్తసంపూర్ణఫలావాప్తిద్వారా శ్రీపరమేశ్వర ప్రీతికామోహం
ప్రజాసహత్వకర్మభ్యస్సంప్రదదే ప్రతిగృహ్ణాతు. భవానితి బ్రువన్.
నవకాంశ్యపాత్రోపరిస్థ వరాంజలౌ ఫలయుక్తకన్యాంజలిం నిధాయ
స్వదక్షిణభాగస్థభార్యయా కలశోదకధారామవిచ్ఛిన్నాం సేచయన్ పూర్ణ
మనసా శంకరః ప్రీయతామితిస్మరన్ సహిరణ్యం బిల్వదళం శ్రీమై
కన్యాంప్రతిగృహ్ణాతుభవానితి నిక్షిప్య। ధర్మేచ అర్థేచ కామేచ నాతి
చరితవ్యా త్వయేయం ఇతివదేత్। నాతిచరామీతి వరః ప్రతిబ్రూ
యాత్ తతోదాతా (గౌరీం కన్యామిమాం విప్ర యథాశక్తివిభూషి
తాం। గోత్రాయ శర్మణే తుభ్యం దత్తాం శైవసమాశ్రయ॥ కన్యేమ
మాగ్రతో భూయాః। కన్యామే దేహపార్శ్వయోః। కన్యామేసర్వతో
భూయా త్త్వద్దానాన్మోక్షమాప్నుయాం॥ మమవంశేకులేజాతా। పాలి
తావత్సరాష్టకం। తుభ్యం శైవమయాదత్తా॥ పుత్రపౌత్రప్రవర్ధినీఇతి
ప్రార్థయేత్. అథవరః పుణ్యాహం భవంతోబ్రువంతుఇత్యాదిదాతృ
వదుక్త్వా తథామాహేశ్వరైరపి ఓంపుణ్యాహం ఇత్యాదావుక్తే। కన్యా
యాదక్షిణాం సమభిమృశ్య (క ఇదం కస్మా అదాత్కామః। కామా
యాదాత్కామో దాతా కామః ప్రతిగృహీతా॥ కామేనత్వా ప్రతిగృ
హ్ణామి కామైతత్తేవృష్టిరసి ద్యౌస్త్వాదదాతు) ఇతిజపిత్వా ధర్మప్రజా
సంపత్యర్థం కన్యాం ప్రతిగృహ్ణామి। పునరేవత్రిఃప్రయుజ్య ఓంస్వస్తి
ఇతిబ్రూయాత్। అథపురోధాః దాతృవరావశ్యన్ (ఋతస్యహిశురు
దస్సంతి పూర్వీఋతస్య ధీతిర్వృజినానిహంతి। ఋతస్యశ్లోకోబధిరా

అని వేసెని. పిదప దాత "ధర్మేచ...త్వయేయం" అని చెప్పవలయును. తరువాత వరుడు 'నాతి
చరామి' అని వచింపవలయును. పిదప దాత 'గౌరీం...ప్రవర్ధినీ' అని ప్రార్థించునది.
పిమ్మట వరుడు 'పుణ్యాహం...బుద్ధింభవంతో బ్రువంతు' అని మాహేశ్వరులనుగురించి
చెప్పేది. మాహేశ్వరులు 'ఓంపుణ్యాహం' అని మొదటివలెనే నుడువవలయును' వరుడు
'క ఇదం...దదాతు' అని చెప్పుచు ధర్మసంతానాభివృద్ధికై నిన్ను వరించితినని చెప్పుచు
కన్యయొక్క కుడిభుజమును ముట్టేది. ఇటుల మూడుసార్లుముట్టి 'ఓంస్వస్తి' యని
చెప్పవలయు. పిదప పురోహితుడు దాతృవును వరుని చూచుచు 'ఋతస్యహి...మహాతే'
అని మూడుసార్లుచ్చరించి 'ఏతద్వస్సత్యమృద్ధిమదస్తు' అనిశ్రుతవించేది. పిదప దాతృవు
వరునకు కన్యాదానాంగభూతములైన అనుదానములొసంగెదనని సంకల్పించి ,యజ్ఞ

తదర్థంకర్ణా ఋధానశ్శుచమానఆయోః ॥౧॥ ఋతస్య దృహ్ళా ధరుణాని సంతి పురూణిచంద్రావపుషే వపూంషి। ఋతేన దీర్ఘమిషణంత పృక్షఋతేన గావఋతమావివేశుః ॥౨॥ ఋతంయేమాన ఋతమిద్వనోత్యృతస్య శుష్మస్తురయా ఉగవ్యుః। ఋతాయ పృథ్వీబహులే గభీరే ఋతాయ ధేనూపరమే దుహాతే ॥౩॥ ఇతి తిస్రో జపిత్వా ఏతద్వస్సత్యం వృద్ధిమదస్తు. ఇతి బ్రూయాత్. అథదాతా. కన్యా దానాంగాన్యనుదానాని కరిష్యే. ఇతిసంకల్ప్య (యజ్ఞసాధనభూతాయా విశ్వస్యాఘప్రణాశినీ। విశ్వరూపధరో దేవః ప్రీయతామనయా గవా) ఇతివరాయ గాం దద్యాత్. (సర్వసస్యాశ్రయా భూమిర్వరాహేణ సముద్ధృతా। అనంతసస్యఫలదా అదశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛతు) ఇతి యథాశక్త్యా ధరాం దద్యాత్ (హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః। అనంతపుణ్యఫలద మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛతు) ఇతిసువర్ణదానం కుర్యాత్ (అశూన్యశయనం నిత్యమనూహాం శ్రియమున్నతిం। సౌభాగ్యం దేహి మే పుష్టిం శయ్యాదానేన శంకర)ఇతిశయ్యాదానంకుర్యాత్. (హిరణ్యగర్భసంభూతం సౌవర్ణంచాంగులీయకం। సర్వప్రదం ప్రయచ్ఛామి ప్రీణాతు గిరిజాపతే) ఇత్యంగులీయక దానం కృత్వా (క్షీరోద మథనే పూర్వముజ్వలం కుండలద్వయం। శ్రియాసహ సముద్భూతం దదే శ్రీః ప్రీయతాంసదా) ఇతికర్ణకుండలద్వయం దద్యాత్। (యాని పాపాన్యనేకాని కామోద్భానికృతానివై। కాంస్యపాత్రప్రదానేన తాని నశ్యంతుమేసదా) ఇత్యనేన కాంస్యపాత్రం దద్యాత్. (పరాపవాద పైశున్యాదభక్ష్యస్యచభక్షణాత్। ఉత్పన్నపాపం దానేనతామ్రపాత్రస్య నశ్యతు) ఇతి తామ్రపాత్రందద్యాత్ (ఇదం గృహం గృహాణత్వం సర్వో

పా...గవా' అనిగోదానము నొసంగి 'సర్వస...యచ్ఛతు' అనివరునకు యథాశక్తి భూదానమొసంగి 'హిరణ్య...ప్రయచ్ఛతు' అనుమంత్రముచే సువర్ణమునిచ్చి 'అశూన్య...శంకర' అని శయ్యాదానమొసంగి 'హిరణ్యగర్భసం...గిరిజాపతే' అనివుంగరము నిచ్చి 'క్షీరోద...ప్రీయతాంసదా' అనుమంత్రమున కర్ణకుండలములను (పోగులను) దానమిడి 'యానిపా...మేసదా' యని కంచుపాత్రను 'పరాప...నశ్యతు' అని తామ్రపాత్రను (రాగిచెంబును) 'ఇదంగృహ...ఫలం' అనిగృహమును దానమొసంగ వలయు. పిదప ఒకపాత్రయందు ఆవుపాలను నెయ్యిని పోసియుంచి మరియొక

పస్కారసంయుతం। తవవిప్రప్రదానేన మమాస్త్వభిహితం ఫలం) ఇత్య
నేన మందిరం దద్యాత్॥ అథ వధూవరావాయుర్వర్ధనకర మక్ష
తారోపణం కుర్యాతాం॥తద్యథా॥ తైజసపాత్రేణగవ్యక్షీరమానీయ తత్ర
ఘృతమాసిచ్య పాత్రాంతరేణ శుద్ధతండులానాదాయ వరః ప్రక్షా
ళితపాణిః ప్రక్షాళితవధ్వంజలౌ క్షీరఘృతం స్వహస్తాంగుళిభిః ద్విరు
పస్తీర్య ద్వివారం తండులానారోప్య తేనైవద్విరభిఘారయేత్॥ తతో
వరాంజలావప్యేవం దాతాన్యేనవా పూరితే దాతా తదంజల్యోస్సు
వర్ణంనిధాయ వరాంజలిం కన్యాంజల్యుపరినిధాయ కన్యాతార
యతు దక్షిణాః పాంతు బహుదేయంచాస్తు పుణ్యాం వర్ధతాం శాంతిః
పుష్టిస్తుష్టిశ్చాస్తు తిథి కరణ ముహూర్త లగ్న సంపదస్తు ఇత్యుచ్చార్య
కన్యాంజలిస్థానక్షతాన్ (భగోమేకామస్సమృధ్యతాం) ఇతి వరమూ
ర్ధన్యారోపయేత్. తతోవరః స్వాంజలిస్థానక్షతాన్ (యజ్ఞోమే
కామస్సమృధ్యతాం) ఇతి కన్యా శిరసి నిక్షిపేత్. ఏవం పునర్ద్వివా
రంకార్యం తత్రద్వితీయే (శ్రియోమే కామస్సమృధ్యతాం)ఇతి వధూః
(యశోమే కామస్సమృధ్యతాం) ఇతి వరః తత్రతృతీయే (ప్రజామే
కామస్సమృధ్యతాం) ఇతి కన్యా (ధర్మోమే కామస్సమృధ్యతాం)
ఇతి వరః॥ తతః కన్యా వరాంజలౌ క్షీరఘృతం స్వహస్తాంగుళి
భిః ద్విరుపస్తీర్య ద్విస్తండులైరాపూర్య ద్విరభిఘార్య స్వాంజలిమ

పళ్లెరమందు తెల్లబియ్యముబోసి వధూవరులిరువురును హస్తములను కడగికొనిన
పిదప వరుడు కన్యాంజలియందు పాలు నెయ్యిని రెండుతూర్లు వ్రేళ్ళచే రాచి అటులనే
రెండుసార్లు బియ్యమునునింపగా దాతృవేకాని ఇంకెవరేనికాని వరుని అంజలియందు
ఇదేప్రకారముచేయగా యిటులైనపిదప కన్యదోసిలిపై వరుని అంజలినుంచి దానియందు
దాత ఇంచుక బంగారమునుంచి,కన్యాతార...సంపదస్తు' అనిచెప్పి ఆకన్యాంజలియందు
గల తండులములను వరుని శిరస్సునందు (భగోమేకామస్సమృధ్యతాం) అని విడిచేది
పిదప వరుడు తన అంజలియందుండు బియ్యమును (యజ్ఞోమేకామస్సమృధ్యతాం) అని
కన్య శిరస్సందు బోయవలయు. మీదజెప్పినరీతిగానే మరల రెండుసార్లు చేయుచుం
డగా కన్య (శ్రియోమేకామస్సమృధ్యతాం) అనియును వరుడు (యశోమేకామస
మృధ్యతాం) అనియును వధువు (ప్రజామేకామస్సమృధ్యతాం) అనియును వరుడు
(ధర్మోమేకామస్సమృధ్యతాం) అనియును విడువవలయును. పిదప కన్య వరాంజలి
యందు పాలు నెయ్యిని వ్రేళ్ళచే రెండుసార్లురాచి రెండుసార్లు బియ్యమునునింపి

న్యేన పూరయేత్. తతో దాతరి తదంజల్యోర్హిరణ్యం పూర్వవన్నిధాయ కన్యాంజలిం వరాంజల్యుపరినిధాయ కన్యా తారయతు ఇత్యాది పూర్వవదుచ్చరతిసతి వరేణ (యజ్ఞో మేకామస్సమృధ్యతాం) ఇతి కన్యామూర్ధ్న్యా రోపయేత్ తతః కన్యా (భగో మేకామస్సమృధ్యతాం) ఇతి వరమూర్ధ్న్యారోపయేత్. ఏవం ద్వివారం కార్యం తత్ర ద్వితీయే (యశో మే కామస్సమృధ్యతాం) ఇతివరః (శ్రీయో మేకా మస్సమృధ్యతాం) ఇతి వధూః తత్రతృతీయే (ధర్మో మేకామస్సమృధ్యతాం) ఇతివరః (ప్రజా మే కామస్సమృధ్యతాం) ఇతి కన్యా అథవరః వధ్వంజలిం పూర్వవదాపూర్య స్వాంజలిమన్యేన పూరయేత్. పూర్వవదుభౌ వధూపూర్వకమారోపయేతాం॥ అథస్వశేఖర పుష్పదళమేకం క్షీరఘృతేనాప్లావ్య కన్యాలలాటే తిలకం కుర్యాత్. సాపిస్వశేఖరపుష్పదళేన వరలలాటే తిలకం కుర్యాత్. అథవధూః పుష్పమాలాం వరకంఠే నిదధ్యాత్. వరోపి పుష్పమాలాం వధూకంఠే నిదధ్యాత్. అథపురోధాః (గణానాంత్వాగణపతి) ఇతిమంత్రేణ

దానియందు పాలు నెయ్యిని రెండుసార్లు విడచి కన్యాంజలియందు దాతగాని మఱి వధైనగాని ఆదేరీతిగా బియ్యమును నింపి వరుని అంజలిపై కన్యాంజలినుంచి వీరలదోసిళ్ళయందు దాత బంగారమును ఉంచి 'కన్యాతారయతు... సంపదస్తు' అని దాత వచింపుచుండగా వరుడు (యజ్ఞో మేకామస్సమృధ్యతాం) అని కన్యయొక్క శిరస్సునందు పోసెది. పిదపవధువు (భగో మేకామస్సమృధ్యతాం) అని తనదోసిలియందుగల బియ్యమును వరుని శిరస్సునందువిడువవలయు. ఇదేరీతిగా మరల రెండుసార్లు చేయునపుడు వరుడు (యశో మేకామస్సమృధ్యతాం) అనియును కన్యా (శ్రీయో మేకామస్సమృధ్యతాం)అనియును వరుడు (ధర్మో మేకామస్సమృధ్యతాం) అనియును కన్య(ప్రజా మేకామస్సమృధ్యతాం) అనియును అక్షతారోపణము నొనర్చవలయును. పిదప వరుడు కన్యాంజలిని మొదటివలెనే నింపి తనదోసిలి మరియొకరిచే నింపించుకొని మొదటివతుగానే కన్య వరునిశిరస్సునందు మూడుసార్లు బోసిన తదుపరి వరుడువిడువవలయును. పిదప వరుడు తనశిరస్సునందుగల ఒకపుష్పదళమును దీసికొని పాలు నెయ్యిలో అద్ది దానిని కన్యయొక్క లలాటమును దలదవలయును కన్యకూడా తనశిరమందుగల పుష్పదళమును పాలు నెయ్యిలోముంచి ఆదేరీతిగా వరుని లలాటమందు బెట్టవలయును. అనంతరము వధువు పుష్పమాలికను వరుని కంఠమందును వరుడు కన్యకంఠమందును వేయవల్లయును. పురోహితుడు 'గణా... సాధనం'

(ఆతూనదింద్రక్షుమంతం చిత్రింగ్రాభిం సంగృభాయ మహాహ స్త్రీదక్షి
ణేన) ఇతిమంత్రేణ చ తయోరుత్తరీయాంతయోః హరిద్రాఖండయు
తాని పంచపంచపూగఫలాని సహిరణ్యాని బధ్నీయాత్. వధూవరౌ
వివాహ ప్రతిసమాప్తిపర్యంతం తద్గ్రంథిద్వయం నవిసృజేతాం తతః
పురోధాః (నీలలోహితం భవతి కృత్యాసక్తిర్వ్యజ్యతే। ఏధంతే అస్యా
జ్ఞాతయః పతిర్బంధేషు బధ్యతే) ధృవంతే నందికేశోయం ధృవందేవో
గణాధిపః। ధృవంతేసాంబికేశానో మంగళం ధారయేద్ధృవం) ఇతి
మంత్రాభ్యాం తయోరుత్తరీయాంతావాబధ్నీయాత్॥ తతః సభార్యో
దాతా వధూవరయోః ఆశీఃపురస్సర మార్ద్రాక్షతారోపణం కు
ర్యాత్॥

అథ మాంగల్యధారణం

అథ దంపతీ ప్రాఙ్ముఖౌ భద్రపీఠోపరి ఉపవిశ్య పాత్రస్థితతండుల
పుంజేషు శ్రీపార్వతీమహాలక్ష్మీశచీంచ ఆవాహ్య తత్సమీపే మంగళ
సూత్రసంజ్ఞక కృష్ణమణిమాలికాంచ సంస్థాప్య శ్రీపార్వతీమహాలక్ష్మీ
శచీభ్యోనమః ధ్యాయామి ధ్యానం సమర్పయామీత్యాదినా మంత్రైః

'ఆతూన...దక్షిణేన' అను మంత్రములచే వధూవరుల వస్త్రములకొనలయందు సువర్ణ
ముచేగూడిన ౫ పసుపుకొమ్ములను ౫ పోకలను కట్టేది. ఆరెండుముళ్ళను వధూ
వరులు వివాహవ్రతము సమాప్తించువరకును విడువకూడదు. పిమ్మట పురోహితుడు
'నీలలోహితః' 'ధృవం' అను రెండు మంత్రములచే వధూవరుల వస్త్రముల కొంగు
లను గంటినిచేర్చి ముడివేయవలయు. అనంతరము దాతృవు పత్నీసమేతుడై వధూవరుల
కాశీర్వదించుచు ఆర్ద్రాక్షతలను వారి శిరస్సున వేయవలయును.

మాంగల్య ధారణము.

వధూవరులు శుభపీఠములపై పూర్వముఖులై కూర్చొని ఒకతాంబాళమందు
మూడుబియ్యపుకుప్పలనుబోసి ఆరాసులయందు మాంగల్యమునకధిదేవతలగు పార్వతీ
మహాలక్ష్మీశచీదేవులను క్రమముగానావాహించి ఆమాంగల్యాధిదేవతల సమీప
మందు మాంగల్యమునుంచి "శ్రీపార్వతీమహాలక్ష్మీశచీభ్యోనమః ధ్యాయామి
ధ్యానంసమర్పయామి." అనిచెప్పుచు ముగ్గురను క్రమముగా షోడశోపచారములచే పూ
జించి, మంగళసూత్రమును పూజించి "శ్రీపార్వతీ...దేహిమే" "మహాలక్ష్మీ...
దేహిమే","శచీదేవి...దేహిమే' అని వధూవరులిద్దరును ప్రార్థించేది. ఆపైన వరుడు

క్రమేణ షోడశోపచారైర్మాంగల్యదేవతాత్రయం స్వర్ణమణిమాల కాంచనసంపూజ్య శ్రీపార్వతినమస్తుభ్యం శంకరప్రియభామిని వివాహ భాగ్యమారోగ్యం పుత్రలాభంచదేహిమే॥ ౧॥ మహాలక్ష్మీర్నమ స్తుభ్యం కేశవప్రియవల్లభే। వివాహభాగ్యమారోగ్యం పుత్రలాభంచ దేహిమే॥ ౨॥ శచీదేవినమస్తుభ్యం వాసవప్రియకామిని। వివాహ భాగ్యమారోగ్యం పుత్రలాభంచదేహిమే॥ ౩॥) ఇతి దేవతాత్రయం ప్రార్థయేతాం। అథ వరః మంగళతూర్యైస్సహ మంగళసూత్రమా దాయ ఇష్టదేవతాం స్మరన్ (మాంగల్యంతంతునానేన మమజీవన హేతునా కంఠేబధ్నామి సుభగే త్వంజీవ శరదాంశతం) ఇతి మంత్ర ముచ్చరన్ వధూకంఠే బధ్నీయాత్॥అథ వరః ఆయుష్యం వర్చస్యమితి సూక్తంపఠన్ వధూం భూషణాదిభిర్భూషయేత్॥ తత్సూక్తం యథా॥ ఆయుష్యం వర్చస్యం రాయస్పోషమౌద్భిదం ఇదం హిరణ్యం వర్చస్వ జ్జైత్రాయావిశతాదిమాం॥ ఉచ్చైర్వాజపృతనాషాట్ సభాసాహం ధనంజయం॥ సర్వాస్సముగ్రా బుద్ధయో హిరణ్యేఽస్మిన్ సమాహితాః శునమహం హిరణ్య స్వపితుర్నామేవ జగ్రభ తేనమాం సూర్యత్వచ మకరం పురుషప్రియం॥ సమ్రాజంచ విరాజంచాభిష్టి ర్యాచమే ధ్రువా। లక్ష్మీ రాష్ట్రస్యయాముఖే తయామాసింద్రసంసృజ అగ్నేః ప్రియాతం పరియద్ధిరణ్యమమృతం జజ్ఞే అధిమర్త్యేషు యఏనద్వేదస ఇదేన జర్హతి జరామృత్యుర్భవతి యోబిభర్తి యద్వేజరాజావరుణో యదు దేవీసరస్వతీ। ఇంద్రోయద్వృత్రహావేద తన్మేవర్చస ఆయు షా। నతద్రక్షాంసి నపిశాచాస్తరంతి దేవానామోజః ప్రథమ జంహ్యేతత్। యోబిభర్తి దాక్షాయణం హిరణ్యం సదేవేషుకృణుతే దీర్ఘమాయుస్సమనుష్యేషు కృణుతే దీర్ఘమాయుః యదాబధ్నన్ దాక్షాయణాహిరణ్యం శతానీకాయ సుమనస్యమానా తన్మఆబధ్నామి

మంగళవాద్యములగుచుండగా హస్తమందు మంగళసూత్రము నుంచుకొని తనయిష్టదేవుని స్మరించుచు "మాంగల్యం... శతం" అని వధూకంఠమందు కట్టవలయును. అటుపిమ్మట వరుడు "ఆయుష్యం... మేదినంత్వా" అను సూక్తమును చెప్పుచు వధువును ఆభరణా దులచే అలంకరించవలయును. అనంతరము వధువు సువాసినులకు మంగళద్రవ్యములచే

శతశారదాయాయుష్మాన్ జరదష్టిర్యథాసత్ ఘృతాదుల్లుప్తం మధుమత్సువర్ణం ధనంజయుంధరుణం ధారయిష్ణు ఋణక్సపత్నాన్యదధరాంశ్చ కృణ్వదారోహమాం మహతే సౌభగాయ॥ ప్రియం మాకురు దేవేషు ప్రియంరాజసుమాకురు ప్రియంవిశ్వేషుగోప్త్రిషు మయిధేహిరుచారుచా॥ అర్యాంచమిందిమముతో హవామహే యోగోజిద్ధనజిదశ్వజిద్యః। ఇమంనో యజ్ఞం విహవేజుషస్వాస్య కుర్మోహరివో మేమేదినంత్వా॥ అథ వధూః మంగళద్రవ్యపరిపూర్ణాన్యాయనాని సువాసినీభ్యః శ్రీపార్వత్యాది మాంగల్యదేవతాప్రీత్యై దద్యాత్। తతోవరేణ మాహేశ్వరేభ్యో దక్షిణాదేయా॥

అథ పాణిగ్రహణం

అథ వరః ప్రాణానాయమ్య దేశకాలౌసంకీర్త్య ప్రతిగృహీతాయామస్యాం భార్యాత్వసిద్ధయే ఉమామహేశ్వరపూజాం కరిష్యే. ఇతిసంకల్ప్య యథావిధిఉమామహేశ్వరకలశం ప్రతిష్ఠాప్య (వ్యోమవ్యోమాయవిద్మహే సూక్ష్మసూక్ష్మాయధీమహి తన్నోశ్శివఃప్రచోదయాత్) ఇత్యావాహ్య షోడశోపచారైః పూజాం కుర్యాత్. అథవరః ప్రత్యఙ్ముఖస్తిష్ఠన్ అవాఙ్ముఖేనకరేణ గృభ్ణామితఇత్యస్య సూర్యాసావిత్రీ త్రిష్టుప్ వధూపాణిగ్రహణే వినియోగః (ఓంగృభ్ణామితేసౌభగత్వాయ హస్తం మయాపత్యా జరదష్టిర్యథాఽసః॥ భగోఅర్యమాస

ఇంపబడిన వాయనములను శ్రీపార్వతీ మహాలక్ష్మీశచీదేవులకు ప్రీతియగుగాకయని ఇవ్వవలయును. అనంతరము వరుడు మాహేశ్వరులకు దక్షిణనీయవలయును.

హస్తమును బట్టుట.

అనంతరము వరుడు ప్రాణాయామ మొనర్చి 'ప్రతిగృహీతాయాం......పూజాం కరిష్యే' అని సంకల్పించి వివాహమంటపమందు విధ్యుక్తప్రకారముగా ఉమామహేశ్వరకలశమును ప్రతిష్ఠించి యథాక్రమముగా 'వ్యోమవ్యోమా......ప్రచోదయాత్' అని ఆవాహించి షోడశోపచారములచే పూజించవలయును. పిదప పూర్వాభిముఖియై కూర్చుండియున్న కన్యాదానము చేయుచుండు వధువు ముందర వరుడు పశ్చిమాభిముఖుడై నిలచి చక్కగా చాచియుండు కన్యయొక్క కుడిహస్తమును పెద్దనవ్రేలు సహితముగా ఆదేతీరున చక్కగా చాపబడిన తన కుడిచేయిచే 'గృభ్ణామి.........దేవాః

వితా పురంధిర్మహ్యంత్వాదుర్గార్హపత్యాయ దేవాః) ఇతిమంత్రముచ్చరన్ ప్రాఙ్ముఖ్యా ఉపవిష్టాయా వధ్వా ఉత్తానకరస్యాంగుష్ఠప్రదేశం గృహ్ణీయాత్। అథవధూముత్థాప్య తయాసహ కరౌ ప్రక్షాళ్య ఉమామహేశ్వరాయ పుష్పాంజలిం దద్యాత్. అస్మిన్ స్థలే అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాదికం వా కుర్యాత్. తత్ప్రకారస్తు అగ్రే సంక్షేపతః వక్ష్యతే॥ అథ సప్తపదీ॥ తతః మంటపే ఉమామహేశ్వరకలశస్యోదీచ్యాం సప్తధాన్యతండులరాశిషు వరః స్వదక్షిణహస్తేన వధూదక్షిణపాదం గృహీత్వా పశ్చిమాదితః అభ్యుత్క్రామయేత్. తత్ర మంత్రాః (ఇషఏకపదీభవ సామామనువ్రతాభవ పుత్రాన్విందావహై బహూంస్తే సంతు జరదష్టయః॥౧। ఊర్జేద్విపదీభవ సామామనువ్రతాభవ పుత్రాన్విందావహై బహూంస్తే సంతు జరదష్టయః ॥౨॥ రాయస్పోషాయత్రిపదీభవ సామామనువ్రతాభవ పుత్రాన్విందావహై బహూంస్తే సంతు జరదష్టయః॥౩॥ మాయోభవ్యాయ చతుష్పదీభవ సామామనువ్రతాభవ పుత్రాన్విందావహై బహూంస్తే సంతుజరదష్టయః ॥౪॥ ప్రజాభ్యః పంచపదీభవ సామామనువ్రతాభవ పుత్రాన్విందావహై బహూంస్తే సంతుజరదష్టయః ॥౫॥ ఋతుభ్యష్షట్పదీభవ సామామనువ్రతాభవ పుత్రాన్విందావహై బహూంస్తే సంతుజరదష్టయః॥౬॥ సఖాసప్తపదీభవ సామామనువ్రతాభవ పుత్రాన్విందావహై బహూంస్తే సంతు జరదష్టయః॥౭॥

అని పట్టుకొనవలయును. వధువును మీదికి సలబెట్టి ఇద్దరును హస్తములను కడిగికొని ఉమామహేశ్వరులకు పుష్పాంజలిని సమర్పించి (ఒకపక్షమందు ఈస్థానమందే ఉమామహేశ్వరకలశమును స్థాపించుకొని తమముంభాగమందు చివరచెప్పు ప్రకారముగా లాజహోమము నైనను జేయవచ్చును.) అనంతరము మంటపోత్తరదిశయందు పశ్చిమాదిగా పూర్వదిక్కునుండి ఏడుబియ్యపురాసులను జేసి ౧వ రాసియందు "ఇష... జరదష్టయః" అనియును ౨వ కుప్పయందు 'ఊర్జే... జరదష్టయః' అనియును ౩వ దానియందు "రాయ... జరదష్టయః" యనియును ౪వ "మాయో... జరదష్టయః" అనియును ౫వ "ప్రజాభ్యః... జరదష్టయః" అనియును ౬వ 'ఋతు... జరదష్టయః' అనియును ౭వ "సఖాసప్త... జరదష్టయః" అనియును వరుడు వధువు కుడిపాదమునుబట్టి ఈపైయేడు మంత్రములచే యేడుకుప్పలయందు బెట్టవలయు. (హోమమొనర్చ యిచ్ఛగలవారలు హోమకుండ సమీపమునందే సప్తపదిని జేయవలయును.) పిదప వధూవ

అథ పురోధాః దంపతీ భద్రాసనే ఉపవేశ్య పూర్వార్చితకలశతీర్థాంబునా అనాధృష్టమిత్యస్య వామదేవ ఆపో బృహతీ ఉదకాభిమంత్రణే వినియోగః (అనాధృష్టమస్యనాధృష్యం దేవానామోజో ఽనభిశస్తిపాః। అనభిశస్త్యంజసా సత్యముపగేషం స్వితే మాధాః) ఇత్యభిమంత్ర్య సహిరణ్యపవిత్రయా సకుశదూర్వాపల్లవయా సపర్ణనాదుంబరార్ద్రశాఖయా పూర్వోక్తైరబ్లింగకైర్మంత్రైః వధూవరావభిషించేత్॥

అథ ఫలపూజా

వరః శుద్ధివృద్ధ్యభ్యుదయసిద్ధిద్వారా ఫలదేవతాంతర్వర్తి శ్రీసాంబసదాశివప్రీత్యర్థం ఫలపూజామహం కరిష్యే ఇతి సంకల్ప్య యథావత్ఫలపూజాం కృత్వా (హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః। అనంతపుణ్యఫలద మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే) ఇతి ఫలోపరి సహిరణ్యం జలం భార్యయా దాపయిత్వా (ఫలమనోరథఫలం ప్రదదాతి సదా నృణాం పుత్రపౌత్రాభివృద్ధ్యర్థం అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే) ఇదం ఫలదానం సదక్షిణాకం సతాంబూలం శ్రీసాంబసదాశివప్రీతిం కామయమానస్తుభ్యమహం సంప్రదదే న మమ. ఇతి మాహేశ్వరేభ్యో దద్యాత్॥

పురంధ్రీభిః యథాచారం నీరాజనాదికం కార్యం॥ తతో మాహేశ్వరాః పురంధ్ర్యో జ్ఞాతిబాంధవాదయశ్చ క్రమాదాశీర్భిరార్ద్రాక్షతారోపణం కుర్యుః.

రులు శుభపీఠముపై కూర్చున్న తదుపరి పురోహితుడు పూర్వమందు పూజించబడి యున్న పంచకలశతీర్థమును "అనాధృష్ట ....మాధాః" అని అభిమంత్రించి గరిక దర్భ, చిగురు మొదలగువాటిచే "ఆపోహిష్ఠా.........జనయథా చ నః" అని వధూవరుల శిరస్సున ప్రోక్షించవలయును.

ఫలపూజ

అనంతరము వరుడు "శుద్ధివృద్ధి......కరిష్యే" అని సంకల్పముజేసి యథావత్తుగా ఫలపూజనొనర్చి "హిరణ్య.........ప్రయచ్ఛ మే" అని దక్షిణ సహితముగా ఫలములపై పత్నిచే జలధారను బోయించి "ఫలంమనో ....నమమ" అని ఫల దానమును జేయవలయును. పిదప ఆరతి మొదలగు సాంప్రదాయసిద్ధములగు ఆచరణల నొనర్చవలయు. పిమ్మట మాహేశ్వరులు, సువాసినులు, బంధువులు క్రమముగా "యశస్కరం......ప్రతిరతం న ఆయుః" అను ౫ మంత్రములను జెప్పుచు అక్షతలను వేసెం

తత్రేమేమంత్రాః

(యశస్కరం బలవంతం ప్రభుత్వం తమేవ రాజాధిపతిర్బభూవ సంకీర్ణనాగాశ్వపతిర్నరాణాం సుమంగల్యం సతతం దీర్ఘమాయుః॥ ౧॥ గోమాయురదాద జమాయురదాత్పృశ్నిరదాద్ధరితో నో వసూని గవాం మండూకా దదతశ్శతాని సహస్రసావే ప్రతిరంతి ఆయుః॥ ౨॥ ఋదూదరేణ సఖ్యా సచేయ యోమానరిష్యేద్ధర్యశ్వపీతః। అయం యస్సోమోన్యధాయ్యస్మే తస్మా ఇంద్రం ప్రతిరమేమ్యాయుః॥ ౩॥ అపత్యా అస్తురనిరాఅమీవానిరత్రసంతమిషీచీరభైషుః। ఆసోమే అస్మాఅరుహద్విహాయాఅగన్మయత్ర ప్రతిరంత ఆయుః॥ ౪॥ ఇంద్రావరుణా సౌమనసమదృప్తం రాయస్పోషం యజమానేషు ధత్తం దీర్ఘాయుత్వాయ ప్రతిరతం న ఆయుః॥ ౫॥ తతః వధూవరౌ పూజాగృహం ప్రవిశ్య తత్ర ఉపవిశ్య నవకాంస్యపాత్రే క్షీరఘృతే మిశ్రీకృత్య ధూపదీపతాంబూలాదినా పూజయిత్వా దశముద్రాః ప్రదర్శ్య (భర్తాసఖిభిర్యమానో బిభర్తి ఏకో దేవో బహుధాని విష్టః। ప్రతిష్ఠో దేవతానాం మానాసంతాప్తం) ఇతిమంత్రేణ వధూవరౌ క్షీరఘృతం కరేణ సంస్పృశేత్॥

తతః గురుపాదోదక ప్రసాదస్వీకరణం॥ తద్యథా (చరణంపవిత్రం వితతంపురాణం యేనపూతస్తరతి దుష్కృతాని తేనపవిత్రేణ శుద్ధేన పూతాఽతిపాప్మానమరాతింతరేమ) ఇతిపాదావభిషిచ్య షోడశోపచారైస్సంపూజ్య (ఋతగ్ంసత్యం పరంబ్రహ్మ పురుషం కృష్ణపింగళం। ఊర్ధ్వరేతంవిరూపాక్షం విశ్వరూపాయ వై నమోనమః) ఇతితీర్థంప్రాశయేత్. తతః పదార్థపరివేషణానంతరం (శివయోగిశరీరేచ సదాసన్నిహితశ్శివః॥ యదేకోబ్రహ్మ విష్ణుశ్చ జగత్త్రయమతేఖిలం) ఇతినమస్కృత్వా

అనంతరము వధూవరులు మంగళవాద్యము లగుచుండగా దేవునిగృహమునకేగి కూర్చొని ఒక కంచుగిన్నెయందు పాలను నెయ్యిని మిశ్రమమొనర్చి ధూపదీపము మొదలగు వానిచే పూజించి దశముద్రలనుజూపి "భర్తాసఖ ....సంతాప్తం" అని వధూవరులు పాలు నెయ్యిని తమహస్తముచే ముట్టవలయును. తదుపరి గురుపాదోదక ప్రసాదమును స్వీకరించువదెట్లనగా "చరణం...............తరేమ" అని పాదముల నభిషేకించి షోడశోపచారములచే పూజనుచేసి "ఋతగ్ం............నమః" అని తీర్థమును పానమొనర్చవలయును. పిదప గురువులకు భోజ్యపదార్థముల నిడి

తద్గురుణాదత్తః ప్రసాదః (రుద్రేణాత్తమశ్నంతి రుద్రేణపీతంపిబంతి రుద్రేణాఘ్రాతం జిఘ్రంతి॥ తస్మాత్ బ్రాహ్మణాః ప్రశాంతమనసో విద్వాంసోనిర్మాల్యమేవ భక్షయంతి నిర్మాల్యమేవాశ్నీయా న్నిర్మాల్యమేవనిషేవేత) ఇతిమంత్రైర్వధూవరాభ్యాం స్వీకరణీయః॥ వివాహదినమారభ్య చతుర్థదినపర్యంతం ప్రత్యహాని భానూదయాస్తంగత కాలే పంచకలశార్చనం షోడశోపచారైర్వ్యాకృత్వా భక్తమాహేశ్వర సంతర్పణం యథాకార్యం కుర్యాత్॥ తతః కలశోద్వాసనం॥

అథ నాకబలిః

పురోధాశ్చతుర్థేఽహాని రంగవల్యాసరోవరం నిర్మాయ తన్మధ్యే సకర్ణికం అష్టదళపద్మం రచయిత్వా తత్పరితః సితతండులైర్భిత్తిం రచయిత్వా తత్ర బ్రాహ్మీం మాహేశ్వరీం కౌమారీం వైష్ణవీం వారాహీం ఇంద్రాణీం చాముండామితి సప్తమాతృకాస్సమ్యగ్రచయిత్వా తత్కమలకోష్ఠేషు పంచవర్ణైః హంసశుకాదీన్ పరికల్ప్య సరోబహిస్తదాకారేణ కృష్ణశ్వేతహారిద్ర్యక్షరక్తపీతాక్షతైష్టాప్రకారాన్ రచయిత్వా తద్బహిఃపూర్వభాగే రక్తాక్షతైర్బ్రహ్మణం పశ్చి

"శివయోగా...యతేఖిలం" శివార్పణమస్తు అని నమస్కరించిన తదుపరి గురువర్యుల కివ్వబడినప్రసాదమును "రుద్రేణాత్త...నిషేవేత" అనిస్వీకరించవలయు. వివాహదినము మొదలుకొని నాల్గుదివసములపర్యంతము ప్రతిదినమున ఉదయసాయంకాలములయందు పంచకలశములను షోడశోపచారములచేపూజించుచు భక్తమాహేశ్వరసంతర్పణ మొనర్చుచు నాల్గవదినమున కలశోద్వాసన మొనరించవలయును.

నాకబలి.

నాల్గవదివసపు రాత్రియందు పురోహితుడు రంగవల్లిచే సరోవరమును వ్రాసి దానిమధ్యమందు అష్టదళములుగల కమలమును వ్రాసి దానిచుట్టును తెల్లబియ్యముచే ఒక గీటుగాబోసి ఆగీటునందు బ్రాహ్మ్యాది చాముండాంతముగు సప్తమాతృకలను వ్రాసి కమలములయొక్క యెనిమిది దళములందును ఐదువర్ణముల బియ్యమును నింపి, సరోవరము కుడిప్రక్కన బియ్యపుఏనుగను యెడమదిశలో ఉప్పుఏనుగను ఒకటికొకటి అభిముఖముగా నుండునట్లును రెండుఏనుగలకాళ్ళు పూర్వదిక్కున కుండునట్లును వ్రాసి సరోవరమధ్యమందు సుగంధ విశిష్టమైన మోదుగుపూవునీటిచేనింపిన యొకపూర్ణకుంభమునుంచి, పుష్పాదులచే నలంకరించి సరోవరోత్తర దిశయందు ఒకరాతిపై బెల్లమును

మభాగేపీతాక్షతైశ్శంకరం బహిఃకోణాగ్రభాగేషు ఫలచ్ఛదయుక్త వల్లీం పరికల్ప్య సరోవరస్య దక్షిణపార్శ్వే తండులహస్తినం ఉత్తరభాగే తు. లవణహస్తినంచ ప్రాక్పదా అన్యోన్యాభిముఖౌ నిర్మాయ సరోవరస్య మధ్యే సుగంధయుతవసంతజలపూరితం పుష్పమాలాద్యలంకృతంకుంభం నిధాయ సరోవరాదుత్తరస్మిన్ గుడజీరకే ఫలపుష్పసంయుక్తాం సోపలాం దృషదం సంస్థాప్య సరోవరం పరితో దీపమాలాం నిక్షిపేత్. తతః మంగళతూర్యఘోషే క్రియమాణేసతి వరః సరోవర పశ్చిమభాగే పత్న్యాసహ భద్రపీఠే ప్రాఙ్ముఖఉపవిశ్య ప్రాణానాయమ్య దేశకాలౌ సంకీర్త్య మమవధ్వాశ్రితవిశ్వావసుసంజ్ఞక గంధర్వ నిరాసద్వారా స్త్రీత్వ సిద్ధిద్వారా శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం నాకబల్యుత్సవం కరిష్యే॥ ఇతిసంకల్ప్య సరోమధ్యే (హిరణ్యగర్భస్సమవర్తతాగ్రే భూతస్యజాతః పతిరేకఆసీత్ సదాధారపృథివీం ద్యాముతేమాం కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ) ఇతిమంత్రేణ హిరణ్యగర్భమావాహయేత్ (అప్సరస్సుయోగంధో గంధర్వేషుచయద్యశః దైవోయో మానుషోగంధ సమాగంధస్సురభిర్జుషతాం) ఇత్యనేన కుంభోదకే హరిద్రాచూర్ణమాలోఢ్య తస్మిన్కుంభే దాక్షాయణీమావాహయేత్ (దాక్షాయణీం మహాదేవీం సర్వసంపత్ప్రదాయినీం వరపాశాంకుశయుతాం తథాచాభయశాలినీం రత్నకేయూరతాటంక మకుటాద్యైరలంకృతాం విచిత్రవసనోపేతాం సర్వలక్షణలక్షితాం। విలాసినీసహస్రైస్తు సేవ్యమానామహర్నిశం॥ దేవాసురైరపి సదా వంద్యమాన

జీలకర్రను నింపియుంచి, చుట్టును దీపములనుంచి మంగళవాద్యము లగుచుండగా వరుడు పత్నీసమేతుడై సరోవర పశ్చిమభాగమందు పీఠముపైగూర్చొని, ప్రాణాయామ మొనర్చి మమవధ్వా... నాకబల్యుత్సవంకరిష్యే' అని సంకల్పించి 'హిరణ్యగర్భ...... విధేమ' అను మంత్రముచే సరోవరము మధ్యమందు హిరణ్యగర్భ నావాహించేది. 'అప్సరస్సు...ర్జుషతాం' అని కలశమందు కొంచెముపసుపుచూర్ణమును గలిపి ఆపూర్ణ కలశమందు దాక్షాయణీం.....ప్రదాయినీం' అని దాక్షాయని నావాహించి, ధ్యానమునుచేసి యథావత్తుగా దాక్షాయణియొక్క అభిముఖముగా నుండునట్లు పద్మము యొక్క యేడుదళముల యందును, పూర్వాదిగా బ్రాహ్మ్యాది సప్తమాతృకలను అదే కమలత్రికోణమందు గల పూర్వపశ్చిమ ఉత్తరభాగములందు మహాదేవి, కాళి, శాంక

పదాంబుజాం అణిమాదిగుణోపేతాం మష్టైశ్వర్యప్రదాయినీం) ఏవం రూపాం దేవీం ధ్యాత్వా కుంభేఆవాహ్య పద్మస్యప్రాగాదిసప్తదళేషు యథాక్రమం బ్రాహ్మ్యాది సప్తమాతౄః త్రికోణమండలాగ్రేషు పూర్వాదిషుతిసృషుదిక్షు యథాక్రమం మహాదేవీం కాళీం శాంకరీం షట్కోణమండలాత్పూర్వభాగే బ్రహ్మాణం సావిత్రీం దక్షిణభాగే శంకరం దుర్గాం। పశ్చిమభాగే లక్ష్మీం నారాయణం ఉత్తరభాగే ఇంద్రం శచీం తద్బహిఃపూర్వాద్యష్టదిక్షు కపాలినం భీషణం చండం రుండం క్రోధం ఉన్మత్తం అసితాంగం సంహారం। తత్రైవ కుముద కుముదాక్ష పుండరీక వామన పుష్పదంత సార్వభౌమ సుప్రతీకాంజన సంజ్ఞకా నష్టదిగ్గజాన్ ఇంద్రాదిలోకపాలాంశ్చ సరోమధ్యే అప్సరసస్సోమం గంధర్వం పావకం ప్రైవ్యభిముఖమావాహ్య హిరణ్యగర్భాది పావకాంతదేవతాభ్యస్తత్తన్నామ మంత్రై రాసనాది పుష్పసమర్పణాంతోపచారాన్ కృత్వా పుష్పమాలాద్యలంకృతాం ఛురికాం కుంభసమీపే నిధాయ (ఛురికే త్వం మహాదేవి సర్వదేవాభిపూజితా। తతస్త్వాం పూజయిష్యామి సర్వసంపత్ప్రదాభవ) ఇతిధ్యాత్వా తతస్తచ్ఛురికాం సంపూజ్య అనంతరం హస్తిద్వయం ధూపదీపాదిభిః పూజయిత్వా నానావిధభక్ష్యభోజ్యాదీని సమర్ప్య వధ్వాసహ త్రిఃపదక్షిణంకృత్వా అముం మద్ధస్తినం దాస్యామి

రులను ముంభాగమందు బ్రహ్మ సావిత్రులను దక్షిణభాగమందు శంకర దుర్గలను పశ్చిమభాగమందు లక్ష్మీనారాయణులను ఉత్తరభాగమందు ఇంద్రశచీదేవులను వెలుపలి యెనిమిది దిక్కులయందు కపాలి......సంహారమను అష్టభైరవులను అష్టదిగ్గజములను అష్టదిక్పాలకులను సరోవరమధ్యమందు అప్సరస్త్రీ, సోమ గంధర్వపావకులను క్రమముగా నావాహించి మొదలు చెప్పిన హిరణ్యగర్భుని మొదలుకొని ...... పావకాంతమగు సకలదేవతలను క్రమముగా ఆవాహనాది షోడశోపచారములను నామమంత్రములచే సమర్పించేది, అనంతరము పుష్పాదులచే నలంకృతమగు ఒక పెద్ద కత్తిని పూర్ణకుంభసమీపమందుంచి 'ఛురికే......ప్రదాభవ' అని స్తోత్రించి చక్కగా పూజనొనర్చవలయును. పిదప పూర్వోక్తములగు ఏనుగుల రెంటిని పూజించి అనేకవిధములగు భక్ష్యాదుల నివేదించి పత్నీసమేతుడై మూడుసార్లు ప్రదక్షిణ మొనర్చి వరుడు వధువును గురించి ఈ నాగజమును నీకిచ్చెదను నీవు స్వీకరించుము అని చెప్పుచుండగా కన్యకూడా వరునకు ఆదేశప్రకారముగా నాగజము నీకొసంగెదనని చెప్పెను. పిదప కన్యయొక్క తల్లి ఒక కంచుపాత్రయందు దన్నము నింపి దానిపై మరియొక

త్వంగృహాణ. ఇతిత్రివారం వధూంప్రతి వరోబ్రూయాత్। తథైవ వరంప్రతి వధూశ్చబ్రూయాత్। తతః కన్యామాతాఅన్నపూరితం పాత్రాంతరేణపిహితం కాంస్యభాజనమస్యాసువాసిన్యాః మస్తకే నిక్షిప్య దీపసమీపం ధృత్వా తదుపరి ప్రథమపూజితచ్ఛురికాం పురుషాంతరేణ ధారయిత్వా మంటపస్య పశ్చిమద్వారేణ మంగళతూర్యైస్సహ సరోవరంప్రవిశ్య స్వభర్త్రాసహ వధూవరాభ్యాం ప్రదక్షిణంకృత్వా అన్నపూరితంకాంస్యపాత్రం పురతోనిధాయ పాత్రస్థమన్నం కించిత్కుంభోపరి నిక్షిప్య పునః కించిదన్నం సర్వాసుదిక్షునిక్షిపేత్. తతో వధూవరౌ ముదా స్వంస్వం చిత్రితకరిణ మధిరుహ్య అన్యోన్యాభిముఖౌ భూత్వా (అతూనఇంద్రక్షుమంతం చిత్రంగ్రాభం సంగృహాయ మహాహస్తీ దక్షిణేన॥ విద్మామీత్వాతు వికూర్మింతు విదేష్ణంతు వీమఘంతు విమాత్రిమపోభిః॥ నమీత్వా శూరదేవాన మర్తా సోదిత్సంతం భీమం నగాం వారయంతే॥ ఏతో న్వింద్రం స్తవా మేశానం వస్వస్వరాజం నరాధసా మర్ధిషన్నః॥ ప్రస్తోమదుపగాసిషచ్ఛ్రవత్సా మగీయమానం అభిరాధసాజుగురత్॥ ఆనోభర దక్షిణేనాభిసవ్యేన ప్రమృశ। ఇంద్రమానో వసోర్నిర్భాక్ ఉపక్రమస్వాభరద్ధృషతా ధృష్ణోజనానాం అదాశూష్టరస్య వేదః ఇంద్రియఉనుతే అస్తివాజో విపేభి స్సనిత్వః॥ అస్మాభిస్సుతం సనుహి సద్యోజువస్తేవాజాఅస్మభ్యం విశ్వాశ్చంద్రాః॥ వశైశ్చమక్షూంజరంతే) ఇతిఉచ్చరంతౌ స్నేహాద్యాచయిత్వా హస్తివినిమయం కుర్యాతాం తతో వరః పత్న్యాసహ పీఠేఉపవిశేత్. తతః పురోధాః (స్వాద్వీం త్వాం స్వాదునాతీవ్రాం తీవ్రేణామృతామమృ

గిన్నెనుమూసి దానినిఒకముత్తైదువశిరస్సుపైనుంచి దానిపైయొకదీపమునిడి దానిపై పూజించబడిన కత్తిని మరియొకరిచే పట్టించి మంటపముయొక్క పశ్చిమభాగమునుండి ప్రదక్షిణముగా వచ్చి సరోవరము వద్దనూచోని అన్నముచే నింపబడిన ఆకంచు గిన్నెను ముందరబెట్టి ఇంచుక అన్నమును కలశముపైవేసి అనంతరము సమస్త దిక్కులయందును కొంచెముకొంచెము అన్నమును వేయవలయును. అనంతరము వధూవరులు తమతమ ఏనుగును వొకరికిమరియొకరు యిచ్చినటులజేసి దంపతులిద్దరును పీఠమందు కూర్చుండవలయును. అనంతరము పురోహితుడు పూర్వమందు పూజించబడిన కలశముయొక్క జలమును గరక దర్భ మొదలైన వాటిచే వధూవరుల శిరస్సుపైన

తేన మధుమతీం మధుమతా॥ అభిర్గీభిర్యదతోన ఊనమాప్యాయ యహరివోవర్ధమానః॥ యదాస్తోతృభ్యో మహిగోత్రారుజాసి భూయిష్ఠ భాజో అథ తేస్యామ। బ్రహ్మప్రావాదిష్మతంనోమాహాసీత్. ఓంశాంతి శ్శాంతిః) ఇత్యనేనవధూవరయోశ్శిరసి దూర్వాగ్రైః త్రిః పూర్వార్చిత కుంభస్థవసంతోదకం నిషించేత్. అథ పూర్వార్చితా పంచపాలికాః పూజయిత్వా (గచ్ఛగచ్ఛసురశ్రేష్ఠ స్వస్థానం పరమేశ్వర యత్ర బ్రహ్మాదయోదేవా స్తత్ర గచ్ఛమహేశ్వర) ఇతి విసర్జనం కృత్వా నద్యాదిషు న్యశ్యేత్. అనంతరం వధూవరయోః కంకణద్వయమపి అర్చయిత్వా (కంకణం మోచయామ్యద్య రక్షార్థం పుణ్యకర్మసు యత్నేన తు మయారక్షాం స్థిరాంబధ్వా దేవత్వం గచ్ఛకంకణ) ఇతి మంత్రేణ విసర్జయేత్. తతః పురంధ్రీగీతమంగళ తూర్యఘోషే క్రియమాణేసతి సువాసినీభ్యః మంగళద్రవ్యాణిదత్వా ఉపాయనాదికం దేయం॥ తతః ఫలపూజాం కుర్యాత్॥

అథ గృహప్రవేశః

తతో వీరమాహేశ్వరేభ్యో యథాశక్తిదానాని దత్వా శ్వశుర దీయమాన దాసీదాసపర్యంకాదియుక్తః బంధుభిస్సహసువాసినీభిః అష్ట మంగళ సంజ్ఞక దర్పణపూర్ణకలశ కన్యాపుష్పాక్షతదీపమాలాధ్వజలాజైః మంగళతూర్యనాదైశ్చసహ ఛత్రాద్యుపలక్షితః స్వగృహసమీపం గత్వా పురంధ్రీభిః నీరాజితః వధూపాణిం పరిగృహ్య శుభముహూర్తే గృహంప్రవిశ్య తత్ర విధివత్ పుణ్యావహచయిత్వా ఏతావుపగచ్ఛే

"స్వాద్వీంత్వాం......శాంతిశ్శాంతిః" అని ప్రోక్షణజేసి పిదప వెనుక జెప్పిన రీతిగా ఫలపూజ నాచరింపవలయును. అంతరిగము వివాహదినమున పూజించబడిన అంకురార్పణ పాలికలను పూజించి 'గచ్ఛగచ్ఛ......మహేశ్వర' అని విసర్జనచేసి (కదలించతీసి) వాటిని నదిమొదలగు శుద్ధస్థలములందు విడువవలయును. పిదప వధూవరులకంకణములనుపూజించి 'కంకణం......కంకణ' అని విడువవలయును. పిదప ముత్తైదువలు శోభనము మొదలైన పాటలనుపాడి ఆరతిమొదలగు లోకాచారములను జేసి మంగళాంగనలకు వాయనము లివ్వవలయు.

తాం తతః ఫలపూజాం కారయేత్। తతో నీరాజనాదికం యథాచారం కార్యం॥ ఇతి నాకబల్యాసహ గృహప్రవేశప్రకరణం॥

వివాహవిధి రియం పూర్ణతా మగమత్,

ఇతిశివం.

వరుడుగృహమునుప్రవేశించుట.

అనంతరము వరుడు వీరమాహేశ్వరులకు శక్త్యనుసారముగా దానమునొసంగి తమమామగారిచ్చిన సార్యాదలనుస్వీకరించి ఛత్రచామరాములచే శోభితుడై మంగళ వాద్యములతోడ సుముహూర్తమందు వధూసమేతుండై తనగృహమునకేగి అచట విధ్యుక్తముగా పుణ్యాహనాందిసమారాధనల నొనర్చి ఫలపూజనీరాజనాదుల నాచరించవలయును.

ఇతిశ్రీమద్రేవణాచార్య శిష్యపరంపరాగత వృషభగోత్ర షాడవడిసూత్రాన్విత చిదిరేవంశ కంఠీందు బ్ర॥ శ్రీ॥ నాగభూషణార్య తనూజుడగు (చర్లపల్లి నల్లగొండ) చిదిరేమఠం వీరభద్రశర్మచే నాంధ్రీకరించబడిన వీరశైవవివాహవిధిటిప్పణమున గృహప్రవేశ ప్రకరణము.

సంపూర్ణము.

అథ హోమప్రకరణమ్

అథ వరః ప్రాగాసీనాయామ్య దేశకాలౌ సంకీర్త్య మమసహ ధర్మచారిణీ సంబంధ సంపాదనీయాగ్ని పరిగ్రహణార్థం పాణిగ్రహణ హోమంకరిష్యే. ఇతి సంకల్ప్య స్థండిలోల్లేఖనాది అగ్నిప్రతిష్ఠాప నాంతం కర్మ యథావిధికృత్వా ప్రత్యగగ్నేర్దృషదం సోపలాం ప్రతిష్ఠా ప్య ప్రాగుదిచ్యాం ముమాముహేశ్వరకలశం ధాన్యరాశేరుపరి నిధాయ పల్లవైఃపిధాయ గంధపుష్పైరలంకృత్య అగ్నింధ్యాత్వా ఉదగగ్నేస్సప్త తండులరాశీనుపకల్ప్య సమిద్వయ మాదాయ దేశకాలకథనపూర్వక మస్మిన్ వివాహహోమే దేవతాపరిగ్రహార్థ మిత్యాద్యాఘారావా జ్యే నేత్యంతముక్త్వా త్రిరగ్నింపవమానం త్వమర్యమాంప్రజాపతించ లాజద్రవ్యేణ శేషేణేత్యాద్యుక్త్వా అన్వాధాయ పరిసమూహనాద్యా జ్యాధిశ్రవణాంతంకృత్వా లాజాంగ్గాయత్ర్యా ప్రోక్ష్య అజ్యాద్దక్షిణ తో బర్హిషినిధాయ స్రువసమ్మార్జనాద్యాఘారాంతే అగ్నఆయూంషి పవసే ఇత్యాదిభస్తిసృభిః అగ్నఆయూంషీత్యాది త్రయాణాం మంత్రా ణాం శతంవైఖానసా అగ్నిఃపవమానోగాయత్రీ వివాహప్రధానా జ్యహోమే వినియోగః (అగ్నఆయూంషిపవస ఆసువోర్జమిషంజనః ఆరేబాధస్వదుచ్ఛునాం స్వాహా) అగ్నయే పవమానాయేదం నమమ (అగ్నిఋషిః పవమానః పాంచజన్యః పురోహితః| తమీమహే మహా గయం స్వాహా) అగ్నయే పవమానాయేదం నమమ (అగ్నేపవస్వస్వ పాఽఅస్మే వచస్సువీర్యం దధద్రయింహయిపోషంస్వాహా) అగ్నయే పవమానాయేదం నమమ. త్వమర్యమావసుశ్రుతోగ్ని స్త్రిష్టుప్ వివాహ ప్రధానాజ్యహోమే వినియోగః (త్వమర్యమాభవసియత్కనీనాం నామస్వధావన్ గుహ్యంబిభర్షి| అంజంతిమిత్రం సుదితంనగోభిర్యద్దం పతీ సమనసాకృణోషిస్వాహా) అగ్నయ ఇదంనమమ. ప్రజాపతే నత్వ దిత్యస్యహిరణ్యగర్భః ప్రజాపతి స్త్రిష్టుప్ వివాహప్రధానాజ్య

హోమే వినియోగః (ప్రజాపతేనత్వదేతాన్యన్యో విశ్వాజాతాని పరితాబభూవ। యత్కామాస్తే బహూమస్తన్నో అస్తువయంస్యామ పతయో రయీణాంస్వాహా) ప్రజాపతయ ఇదం నమమ॥ ఆజ్యాహుతి పంచమగ్నేః పశ్చిమజిహ్వాయాం హుత్వా ఉద్దేశత్యాగంకృత్వా వరః ప్రాఙ్ముఖస్తిష్ఠన్ ప్రాఙ్ముఖ్యా ఉపవిష్టాయా వధ్వా ఉత్తానకరస్య అంగుష్ఠప్రదేశమవాఙ్ముఖేన కరేణ గృభ్ణామితఇత్యస్య సూర్యా సావిత్రీత్రిష్టుప్ వధూపాణిగ్రహణే వినియోగః (గృభ్ణామి తే సౌభగత్వాయ హస్తం మయాపత్యా జరదష్టిర్యథా సః। భగో అర్యమాసవితా పురంధిర్మహ్యంత్వా దుర్గార్హపత్యాయ దేవాః) అనేన మంత్రేణ గృహీత్వోత్థాపితాయా వధ్వాః కరౌ ప్రక్షాళ్య అంజలిం కారయిత్వా స్రువేణాజ్యమాదాయోపస్తీర్య తద్భ్రాతా భ్రాతృస్థానీయేన వా తిష్ఠతా సూర్పస్థాన్ లాజాన్ ముష్టిపరిమితాన్ తస్యా అంజలౌ ద్విరావాప్య స్వయంపాత్రస్థానభిఘార్య అవత్తంచాభిఘార్య అర్యమణంనువామ దేవోర్యమాగ్నిరనుష్టుప్ వివాహప్రధానలాజహోమే వినియోగః (అర్యమణంనుదేవం కన్యా అగ్నిమయక్షత సఇమాం దేవో అర్యమాప్రేతో ముంచాతు నాముతస్స్వాహా) ఇతి మంత్రముచ్చరిత్వా అంజలివిచ్ఛేదనమకుర్వన్ అంగుళ్యగ్రై రంజలింపార్శ్వేన హావయేత్। స్వయమర్యమాగ్నయ ఇదంనమమ. ఇత్యుద్దిశ్య త్యక్త్వా దృషదుపలం వర్జయిత్వా పూర్ణకుంభసహితమగ్నిం (అమోహమస్మి సాత్వంసాత్వమస్యమోహం ద్యౌరహం పృథివీత్వం సామాహమృక్త్వం తావేవ వివహావహై ప్రజాం ప్రజనయావహై సంప్రియౌ రోచిష్ణూ సుమనస్యమానౌ జీవేవ శరదశ్శతం) ఇతిమంత్రేణ స్వయమగ్రేగచ్ఛన్ వధ్వాసహ ప్రదక్షిణీకృత్య తాంప్రాఙ్ముఖీం కృత్వా ఇమమశ్మానమిత్యస్య వామదేవో వధూరనుష్టుప్ అశ్మానురోహణే వినియోగః (ఇమమశ్మానమారోహాశ్మేవత్వం స్థిరాభవ సహస్వపృతనాయతోభి తిష్ఠపృతన్యతః) ఇతిమంత్రేణ ద్వాభ్యాం పాదాభ్యామపి దృషదమారోప్యపూర్వవత్తదంజలిముపస్తీర్య లాజావదానం ద్విఃకారయిత్వా అభిఘార్య వరుణం నువామదేవో వరుణాగ్ని రను

ష్టుప్ వివాహప్రధానలాజహోమే వినియోగః (వరుణాను దేవం కన్యా అగ్నిమయక్షత సఇమాం దేవో వరుణః ప్రేతో ముంచాతు నాముతస్స్వాహా) ఇతిమంత్రేణ హావయిత్వా వరుణాగ్నయ ఇదం నమమ. ఇత్యుద్దిశ్య త్యక్త్వా పునః పూర్వవద్వధ్వాసహ ప్రదక్షిణీకృత్య దృషదమారోప్య పునరుపస్తీర్య ద్విరావాప్యాభిఘార్య పూషణాను వామదేవః పూషాగ్ని రనుష్టుప్ వివాహప్రధానలాజహోమే వినియోగః (పూషణం నుదేవం కన్యా అగ్ని మయక్షత। సఇమాం దేవః పూషా ప్రేతో ముంచాతు నాముతస్స్వాహా) ఇతిమంత్రేణ హావయిత్వా పూషాగ్నయ ఇదం నమ మేత్యుద్దిశ్య త్యక్త్వా పునః పూర్వవత్ప్రదక్షిణీకృత్య॥ దృషద మారోప్య స్వయంప్రజాపతయే స్వాహా ఇతి స్మరన్ అవశిష్టాన్ లాజాన్ ఆత్మాభిముఖం శూర్పకోణేనైవ నిరవశేషం తమైవ హావయేత్॥ తతః హస్తౌ ప్రక్షాళ్య ఆజ్యం గృహీత్వా స్రువేణ కద్రుద్రాయ ప్రచేతస ఇత్యాది మంత్రై రేకాదశరుద్రాన్ప్రతితత్తన్నామోచ్చారణపూర్వకం రుద్రాయస్వాహా రుద్రాయేదంనమమ। ఇతి జుహుయాత్, తథైవ మూలమంత్రేణ పంచవారం జుహుయాత్ తతస్సప్తపదీన్నిర్వర్త్య స్వశిరసావధూశిరస్సంయోజ్య కలశస్థం ఉదకమాదాయ ప్రథమ మాత్మశిరః పశ్చాద్వధూశిరః శాంతిరస్త్వితి పంచదశమంత్రై రభిషిచ్య పూర్వవదాసిత్వాజ్యేన స్విష్టకృదాదిహోమశేషం సమాప్య పూర్వబద్ధోత్తరీయాంతౌ తూష్ణీం విస్రస్య వాఙ్నియమం విసృజేత్॥ హోమవిధి రితి॥

శివసంకల్పః

యేనేదంభూతం భువనం భవిష్యత్పరిగృహీత మమృతేన సర్వం యోగయజ్ఞస్త్రాయతే సప్తహోతా తన్మే మనశ్శివసంకల్పమస్తు॥౧॥ యేనకర్మాణిప్రచరంతిధీరా యతో వాచా మనసా చారుయంతి। యత్సమ్మితం మన స్సంయంతి ప్రాణిన స్తన్మే మనశ్శివసంకల్పమస్తు॥౨॥ యేన కర్మాణ్యపసో మనీషిణో యజ్ఞే కృణ్వంతివిదథేషుధీరాః। యదపూర్వం

యత్ క్షుమంతః। ప్రజానాం తన్మే మనశ్శివసంకల్పమస్తు ॥౩॥ యత్ప్ర
జ్ఞాన ముత తేజో ధృతిశ్చ యజ్జ్యోతిరంత రమృతం ప్రజాసు। యస్మాన్న
ఋతే కిం చ న కర్మ క్రియతే తన్మే...మస్తు ॥౪॥ సుషారథిరశ్వానివ యన్
మనుష్యాన్నే నీయతేఽభీశుభిర్వాజిన ఇవ। హృత్ప్రతిష్ఠం యదజిరం జవిష్ఠం
తన్మే...మస్తు ॥౫॥ యస్మిన్నృచ స్సామ యజూంషి యస్మిన్ప్రతిష్ఠితా రథ
నావివారాః। యస్మింశ్చిత్తం సర్వమోతం ప్రజానాం తన్మే ॥౬॥ యదత్ర
షష్ఠం త్రిశతగ్ంశరీరం యజ్ఞస్య గుహ్యం నవనావమాయ్యం। దశ పంచ
త్రిగ్ంశతం యత్పరం చ తన్మే ॥౭॥ యజ్జాగ్రతో దూరముదైతి దైవం తదు
సుప్తస్య తథైవేతి। దూరంగమం జ్యోతిషాం జ్యోతిరేకం తన్మే ॥౮॥ యేనే
దం విశ్వం జగతో బభూవ యే దేవాపి మహతో జాతవేదాః। తదేవాగ్ని స్త
మసో జ్యోతిరేకం తన్మే ॥౯॥ యేన ద్యౌః పృథివీ చాంతరిక్షం చ యే పర్వ
తాః ప్రదిశో దిశశ్చ। యేనేదం జగద్వ్యాప్తం ప్రజానాం తన్మే ॥౧౦॥ యే
మనో హృదయం యే చ దేవా యే దివ్యా ఆపో యే సూర్యరశ్మిః। తే శ్రోత్రే
చక్షుషీ సంచరంతం తన్మే ॥౧౧॥ అచింత్యం చాప్రమేయం చ వ్యక్తావ్యక్త
పరం చ యత్। సూక్ష్మాత్సూక్ష్మతరం జ్ఞేయం తన్మే ॥౧౨॥ ఏకా చ శతం చ
సహస్రం చాయుతం చ నియుతం చ ప్రయుతం చార్బుదం చ న్యర్బుదం చ। సము
ద్రశ్చ మధ్యం చాంతశ్చ పరార్ధశ్చ తన్మే ॥౧౩॥ యే పంచ పంచాదశ శతగ్ం
సహస్రమయుతం న్యర్బుదం చ తే అగ్నిచిత్త్యేష్టకాస్తగ్ం శరీరం తన్మే ॥౧౪॥
వేదాహమేతం పురుషం మహాంతమాదిత్యవర్ణం తమసః పరస్తాత్। తస్య యో
నిం పరిపశ్యంతి ధీరాస్తన్మే ॥౧౫॥ యస్యేదం ధీరాః పునంతి కవయో బ్రహ్మా
ణమేతం త్వా వృణుత మిందుం స్థావరం జంగమం ద్యౌరాకాశం తన్మే మనశ్శి॥
పరాత్పరతరం చైవ యత్పరాత్పరతో హరః। తత్పరాత్పరతో జ్ఞేయం తన్మే
॥౧౭॥ వేదాదిషు గాయత్రీ సర్వవ్యాపీ మహేశ్వరీ ఋగ్యజుస్సామాథ
ర్వైశ్చ తన్మే ॥౧౮॥ యో వై దేవం మహాదేవం ప్రణవం పురుషోత్తమం
యస్సర్వే సర్వతశ్చైవ తన్మే ॥ ౧౯ ॥ ప్రయతః ప్రణవోంకారం ప్రణ
వం పురుషోత్తమం యస్సర్వే సర్వతశ్చైవ తన్మే ॥ ౨౦॥ యోఽసౌ సర్వేషు
వేదేషు పఠ్యతే హ్యజ ఈశ్వరః అకాయో నిర్గుణో హ్యాత్మా తన్మే ॥ ౨౧॥
గోభిర్జుష్టం ధనేన హ్యాయుషా చ బలేన చ ప్రజయా పశుభిః పుష్కరాక్షం

తన్మే॥ ౨౨॥ త్ర్యంబకంయజామహే సుగంధిం పుష్టివర్ధనం ఉర్వారుక మివబంధనా న్మృత్యోర్ముక్షీయమామృతా త్తన్మే॥ ౨౩॥ కైలాస శిఖరే రమ్యే శంకరస్య శివాలయే దేవతా స్తత్ర మోదంతే తన్మే॥ ౨౪॥ విశ్వతశ్చక్షురుతవిశ్వతోముఖో విశ్వతోహ స్తఉతవిశ్వతస్పాత్ సం బాహుభ్యాం నమతి సంపతత్రైర్ద్యావాపృథివీజనయన్ దేవఏక స్తన్మే॥ ౨౫॥ చతురో వేదానధీయీత సర్వశాస్త్రమయం విదుః ఇతిహాసపురాణానాం తన్మే॥ ౨౬॥ మానోమహాంతముత మానో అర్భకంమానఉక్షంతముత మానఉక్షితం మానోవధీః పితరంమోత మాతరం ప్రియామానస్తనువో రుద్రరీరిష స్తన్మే॥ ౨౭॥ మానస్తోకే తనయే మానఆయుషిమానో గోషుమానో అశ్వేషురీరిషః వీరాన్మానో రుద్రభామితోవధీర్హ విష్మంతో నమసావిధేమ తే తన్మే॥ ౨౮॥ ఋతగ్ం సత్యంపరంబ్రహ్మ పురుషం కృష్ణపింగళం ఊర్ధ్వరేతం విరూపాక్షం విశ్వరూపాయ్తె నమోనమ స్తన్మే॥ ౨౯॥ కద్రుద్రాయప్రచేతసే మీఢుష్టమాయతవ్యసే వోచేమశంతమంహృదే తన్మే॥ ౩౦॥ బ్రహ్మజజ్ఞానంప్రథమంపురస్తా ద్విసీమ తస్సురుచో వేనఆవః సబుధ్నియాఉపమాఅస్యవిష్ఠా స్సతశ్చయోనిమస తశ్చవివ స్తన్మే॥ ౩౧॥ యఃప్రాణతోనిమిషతోమహిత్వైక ఇద్రాజా జగతోబభూవ యఈశేఅస్యద్విపదశ్చతుష్పదః కస్మైదేవాయహవిషా విధేమ తన్మే॥ ౩౨॥ యఆత్మదాబలదా యస్యవిశ్వఉపాసతే ప్రశిషం యస్యదేవాః యస్యఛాయామృతంయస్యమృత్యుః తస్మైదేవాయ హవిషావిధేమ తన్మే॥ ౩౩॥ గంధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపుష్టాంకరీషిణీం ఈశ్వరీం సర్వభూతానాం తామిహోపహ్వయేశ్రియం తన్మే॥ ౩౪॥ యోరుద్రోఅగ్నౌ యోఅప్సు యఓషధీషు యోరుద్రోవిశ్వా భువనా వివేశ తస్మైరుద్రాయనమోఅస్తు తన్మేమనశ్శివసంకల్ప మస్తు ॥౩౫॥ శివసంకల్పోపనిషత్ సమాప్తః॥

(వివాహాలాజ హోమమైనపిదప శాంతికై ఈశివసంకల్ప మంత్రములను పఠించవలయు. మరియు నీశివసంకల్పమును కంకణపూజ చేయునప్పుడు నుపయోగింపదగును).

ఓం

శ్రీ విష్ణువల్లభాయనమః

సంక్షిప్తాశీర్వాదమంత్రములు

(సీటినికట్నములు చదివించునెడలను సామాన్యముగ నాశీర్వదించునెడలను పయోగింపదగు)

యో వై తాం బ్రహ్మణో వేద అమృతేనావృతాం పురీం। తస్మై బ్రహ్మ చ బ్రహ్మా చ ఆయుః కీర్తిం ప్రజాం దదుః॥ ౧

సప్త ప్రాణాః ప్రభవంతి తస్మాత్సప్తార్చిష స్సమిధస్సప్త జిహ్వాః। సప్త ఇమే లోకా యేషు చరంతి ప్రాణా గుహాశయా న్నిహితాస్సప్తసప్త। అతస్సముద్రా గిరయశ్చ సర్వేఽస్మాత్స్యందంతే సింధవస్సర్వరూపాః। అతశ్చ విశ్వా ఓషధయో రసాచ్చ యేనైష భూత స్తిష్ఠత్యంతరాత్మా॥ ౨

అభిర్గీర్భిర్యదతో న ఊనమాప్యాయయ హరివో వర్ధమానః। యదా స్తోతృభ్యో మహి గోత్రా రుజాసి భూయిష్ఠభాజో అధతే స్యామ। బ్రహ్మ ప్రావాదిష్మ తన్నో మహాసీత్॥ ౩

హిరణ్యరూప స్స హిరణ్యసందృగపాన్నపాత్సేదు హిరణ్యవర్ణః। హిరణ్యయాత్పరి యోనేర్నిషద్యా హిరణ్యదా దదత్యన్నమస్మై॥ ౪

పూర్వే పూర్వేభ్యో వచ ఏతదూచుః। ఆదర్శమగ్నిం చిన్వానాః పూర్వే విశ్వసృజోఽమృతాః॥ శతం వర్షసహస్రాణి॥ ౫

భద్రం కర్ణేభి శ్శృణుయామ దేవా భద్రం పశ్యేమాక్షభి ర్యజత్రాః। స్థిరైరంగైస్తుష్టువాంస స్తనూభి ర్వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః॥

ద్రవిణోదా ద్రవిణసస్తురస్య ద్రవిణోదాస్సనరస్య ప్రయంసత్। ద్రవిణోదా వీరవతీమిషన్నో ద్రవిణోదా రాసతాం దీర్ఘమాయుః॥ ౭

సవితా పశ్చాతాత్సవితా పురస్తాత్సవితోత్తరాత్తాత్సవితాధరాత్తాత్। సవితా నస్సువతు సర్వతాతిం సవితా నో రాసతాం దీర్ఘమాయుః॥

ఆప ఉందంతు జీవసే దీర్ఘాయుత్వాయ వర్చసే యస్త్వా హృదా కీరిణా మన్యమానో మర్త్యం మర్త్యో జోహవీమి జాతవేదో యశో అస్మాసు ధేహి ప్రజాభిరగ్నే రమృతత్వమస్యాం। యస్మై త్వం సుకృతే

జాతవేద। ఉగోకమగ్నేశ్శృణవస్యనం అశ్వినం సపుత్రిణం వీరవంతం గోమంతం రయిన్నశతేస్వస్తి॥ ౯

హిరణ్యపాత్రం మధోః పూర్ణం దధాతి। మధవ్యో౽సానీతి ఏక ధా బ్రహ్మణ ఉపహరతి। ఏకధైవ యజమాన ఆయుస్తేజో దధాతి॥ ౧౦

ఆయుష్యం వర్చస్యం రాయస్పోష మౌద్భిదం। ఇదం హిరణ్యం వర్చస్వ జైత్రాయా విశతాదిమాం॥ ౧౧

ఉచ్చైర్వాజిపృతనాషాట్ సభాసాహం ధనంజయం। సర్వాస్స మగ్రా ఋద్ధయో హిరణ్యేస్మిన్ సమాహితాః॥ సునమహం హిరణ్య స్యపితుర్నామేవ జగ్రభ। తేనమాం సూర్యత్వచమకరం పూరుషు ప్రియం॥ ౧౨

ఓషధయస్సంవదంతే సోమేనసహరాజ్ఞా। యస్మైకరోతి బ్రాహ్మణస్తం రాజన్పారయామసి॥ ౧౩

మారుతమసి మరుతామోజోపాం ధారాం భింధిరమయత మరుతః శ్యేనమాయినం మనోజవసం వృషణగ్ం సువృక్తిమ్॥ ౧౪

నవోనవోభవతి జాయమానో౽హ్నాం కేతురుషసామేత్యగ్రే। భాగం విదధాత్యాయన్ ప్రచంద్రమాస్తిరతి దీర్ఘమాయుః॥ ౧౫

ద్వయాం అగ్నేరథినో వింశతింగావధూమతో మఘవామహ్యం సంరాట్ అభ్యావర్తిచాయమానో దదాతిదూణాశేయం దక్షిణా పార్థివానాం॥ ౧౬

(ఈమంత్రములనే కొందరు వైదికపండితులు పదక్రమ, జటా, ఘన, రూపకము విస్తారముగా పఠింతురు. దానినిట కొన్ని మంత్రములకు పదజటలను గ్రంథాంతరప్రకారము వ్రాసెద.)

పదమూడవ మంత్రమునకు క్రమము.

ఓషధయస్సం। సంవదంతే। వదంతేసోమేన। సోమేనసహ। సహరాజ్ఞా। రాజ్ఞేతిరాజ్ఞా। యస్మైకరోతి। కరోతిబ్రాహ్మణః। బ్రాహ్మణస్తం। తగ్ంరాజన్। రాజన్పారయామసి। పారయామసీతిపారయామసి॥

జటా.

ఓషధయస్సగ్ం సమోషధయ ఓషధయస్సం। సంవదంతే వదంతే సగ్ం సంవదంతే। వదంతేసోమేన సోమేనవదంతే వదంతే సోమేన। సోమేనసహ సహాసోమేన సోమేనసహ। సహరాజ్ఞా రాజ్ఞాసహ సహరాజ్ఞా। రాజ్ఞేతిరాజ్ఞా। యస్మైకృణోతి కరోతియస్మై యస్మైకరోతి। కరోతిబ్రాహ్మణో బ్రాహ్మణఃకరోతి కరోతిబ్రాహ్మణః। బ్రాహ్మణస్తం తంబ్రాహ్మణో బ్రాహ్మణస్తం। తగ్ంరాజన్ రాజన్తం తగ్ంరాజన్। రాజన్పారయామసి పారయామసిరాజన్ రాజన్పారయామసి। పారయామసీతి పారయామసి॥శతమానం భవతి శతాయుః పురుషశ్శతేంద్రియ ఆయుష్యేవేంద్రియే ప్రతితిష్ఠతి॥ ౧

౧౨ వ మంత్రమునకు క్రమము.

మారుతమసి। అసిమరుతాం। మరుతామోజః।ఓజోపాం। అపాంధారాం। ధారాం భింధి। భిందిరమయత। రమయతమరుతః। మరుతః శ్యైనం। శ్యైనమాయనం। అయనం మనోజవసం। మనోజవసమితి మనోజవసం।జవసంవృషణం।వృషణగ్ంసువృక్తిమ్। సువృక్తిమితిసువృక్తిమ్॥ ౨

జటా॥ మారుతమస్యసి మారుతం మారుతమసి। అసిమరుతాం మరుతామస్యసి మరుతాం। మరుతామోజ ఓజోమరుతాం మరుతామోజః। ఓజోపామపామోజ ఓజోపాం। అపాం ధారాంధారామపామపాం ధారాం। ధారాం భింధిభింధిధారాంధారాంభింధి। భింధిరమయత రమయతభింధి భింధిరమయత। రమయతమరుతో మరుతో రమయతరమయతమరుతః। మరుతశ్శ్యైనగ్ం శ్యైనంమరుతో మరుతశ్శ్యైనం। శ్యైనమాయనమాయనంశ్యైనగ్ం శ్యైనమాయనం। అయనంమనోజవసం మనోజవసమాయనమాయనం మనోజవసం। మనోజవసం వృషణగ్ం వృషణం మనోజవసం మనోజవసం వృషణం। మనోజవసమితి. మనఃజవసం। వృషణంసువృక్తిగ్ం సువృక్తిం వృషణగ్ం వృషణంసువృక్తిమ్।సువృక్తిమితి సువృక్తిమ్ శతమానం... తిష్ఠతి॥ ॥౨॥

౧౫ వ మంత్రమునకు క్రమము.

నవోనవో భవతి। నవోనవ ఇతి నవోనవః। భవతి జాయమానః। జాయమానోఽహ్నామ్। అహ్నాం కేతుః కేతురుషసామ్। ఉషసామేతి। ఏత్యగ్రే। అగ్ర ఇత్యగ్రే। భాగం దేవేభ్యః। దేవేభ్యో వి। విదధాతి। దధాత్యాయన్। ఆయన్ప్ర। ఆయన్నిత్యాయన్। ప్రచంద్రమాః। చంద్రమాస్తిరతి। తిరతి దీర్ఘం। దీర్ఘమాయుః। ఆయురిత్యాయుః। ॥౩

జటా

నవోనవో భవతి భవతి నవోనవో నవోనవో భవతి। నవోనవ ఇతి నవోనవః। భవతి జాయమానో జాయమానో భవభవతి జాయమానః। జాయమానోఽహ్నామహ్నాం జాయమానో జాయమానోఽహ్నాం। అహ్నాం కేతుః కేతురహ్నామహ్నాం కేతుః। కేతురుషసా ముషసాం కేతుః కేతురుషసామ్। ఉషసామేత్యేత్యుషసాముషసామేతి। ఏత్యగ్ర అగ్ర ఏత్యేత్యగ్రే। అగ్ర ఇత్యగ్రే। భాగం దేవేభ్యో దేవేభ్యో భాగం భాగం దేవేభ్యః। దేవేభ్యో వివి దేవేభ్యో దేవేభ్యో వి। విదధాతి దధాతి వి విదధాతి। దధాత్యాయన్నాయన్ దధాతి దధాత్యాయన్। ఆయన్ప్రప్రాయన్నాయన్ప్ర। ఆయన్నిత్యాయన్। ప్రచంద్రమాశ్చంద్రమాః ప్రప్ర। చంద్రమాః! చంద్రమాస్తిరతి తిరతి చంద్రమాశ్చంద్రమాస్తిరతి। తిరతి దీర్ఘం దీర్ఘం తిరతి తిరతి దీర్ఘం। దీర్ఘమాయురాయుర్దీర్ఘం దీర్ఘమాయుః। ఆయురిత్యాయుః॥ శతమానం...తిష్ఠతి॥ ౩

౧౬ వ మంత్రమునకు క్రమము.

ద్వయాం అగ్నే। అగ్నే రథినః। రథినో వింశతిం। వింశతిం గాః। గావధూమతః। వధూమతో మఘవా। మఘవా మహ్యం। మహ్యం సంరాట్। సంరాడితి సంరాట్। అభ్యావర్తి చాయమానః। చాయమానో దదాతి। దదాతి దూణాశా। దూణాశేయం। ఇయం దక్షిణా। దక్షిణా పార్థివానాం। పార్థివానామితి పార్థివానాం॥

జటా.

ద్వయాం అగ్నే అగ్నే ద్వయాం ద్వయాం అగ్నే। అగ్నే రథినో రథినో అగ్నే అగ్నే రథినః। రథినో వింశతిం వింశతిం రథినో రథినో వింశతిం। వింశ

తింగా గావింశతిం వింశతింగాః। గావధూమతో వధూమతోగా గావధూ మతః। వధూమతఇతి వధూమతః। మఘవామహ్యం మహ్యంమఘవా మఘవామహ్యం। మహ్యంసంరాట్సంరా ణ్మహ్యం మహ్యంసంరాట్। సంరా డితిసంరాట్। అభ్యావర్తీచాయమాన శ్చాయమానోభ్యావర్త్య భ్యావర్తీచాయమానః। అభ్యావర్తీత్యభి ఆవర్తీ। చాయమానో దదాతి దదాతిచాయమాన శ్చాయమానోదదాతి। దదాతిదూణాశా దూణాశా దదాతిదదాతిదూణాశా। దుర్నశేతిదుఃనశా। ఇయం దక్షిణా దక్షిణేయ మియం దక్షిణా। దక్షిణాపార్థివానాం పార్థివానాం దక్షిణా దక్షిణాపార్థివానాం। పార్థివానామితి పార్థివానాం॥ శతమానం... ప్రతితిష్ఠ॥౫॥

౧౫ వ. నవోయను మంత్రమునకు ఘన

నవోనవో భవతిభవతి నవోనవో నవోనవోభవతి జాయమానో జాయమానోభవతి నవోనవో నవోనవో భవతి జాయమానః। నవో నవఇతినవఃనవః। భవతిజాయమానో జాయమానో భవతిభవతి జాయమానోహ్నామహ్నాం జాయమానో భవతిభవతి జాయమానోహ్నాం। జాయమానోహ్నామహ్నాం జాయమానో జాయమానోహ్నాం కేతుః కేతురహ్నాం జాయమానో జాయమానోహ్నాం కేతుః। అహ్నాం కేతుః కేతురహ్నామహ్నాం కేతురుషసా ముషసాం కేతు రహ్నా మహ్నాం కేతు రుషసాం। కేతురుషసా ముషసాం కేతుః కేతురుషసామేత్యే త్యుషసాం కేతుః కేతురుషసామేతి। ఉషసామేత్యేత్యుషసా ముషసామేత్యగ్రే అగ్రఏత్యుషసా ముషసామేత్యగ్రే॥ ఏత్యగ్రే అగ్రఏత్యేత్యగ్రే। అగ్ర ఇత్యగ్రే। భాగం దేవేభ్యో దేవేభ్యో భాగం భాగం దేవేభ్యో విదేవే భ్యో భాగంభాగం దేవేభ్యోవి। దేవేభ్యోవివిదేవేభ్యో దేవేభ్యోవిదధాతి దధాతివి దేవేభ్యోదేవేభ్యోవిదధాతి। విదధాతిదధాతి వివిదధాత్యాయ న్నాయ న్దధాతివివిదధాత్యాయన్। దధాత్యాయన్నాయన్దధాతి దధా త్యాయన్ప్రప్రాయన్దధాతి దధాత్యాయన్ప్ర। ఆయన్ప్రప్రాయన్నాయ న్ప్రచంద్రమాశ్చంద్రమాః ప్రాయన్నాయన్ప్రచంద్రమాః। ప్రచం ద్రమాశ్చంద్రమాః ప్రప్రచంద్రమాస్తిరతి తిరతిచంద్రమాః ప్రప్ర

చంద్రమాస్తిరతి। చంద్రమాస్తిరతి తిరతిచంద్రమాశ్చంద్రమాస్తిరతి దీర్ఘం దీర్ఘంతిరతి చంద్రమాశ్చంద్రమాస్తిరతి దీర్ఘం। తిరతి దీర్ఘం దీర్ఘంతిరతి తిరతిదీర్ఘమాయు రాయుర్దీర్ఘంతిరతి తిరతి దీర్ఘమాయుః। దీర్ఘమాయు రాయుర్దీర్ఘం దీర్ఘ మాయుః ఆయు రిత్యాయుః॥

శతమానంభవతి యనుమంత్రమును ప్రతిజటఘనలయొక్క చివరను వచింపదగును. ఇటులే కొన్నిమంత్రములకు పండితులు జటలను వచింతురు. గ్రంథవిస్తరస్మరణమున ఇటకే విరమించితిమి.

సంపూర్ణము